

การออกแบบอัตลักษณ์สินค้าจังหวัดปทุมธานีจากหัตถกรรมเศษผ้า

โดย

นางสาวศิรินฤมล ช้อยเรือง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การออกแบบอัตลักษณ์สินค้าจังหวัดปทุมธานีจากหัตถกรรมเศษผ้า

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

PATHUM THANI PROVINCE PRODUCT IDENTITY DESIGN FROM RAG HANDICRAFTS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree
Master of Fine Arts Program in Design Arts
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2015
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ การออกแบบอัตลักษณ์สินค้าจังหวัดปทุมธานีจากหัตถกรรมเศษผ้า ” เสนอโดย นางสาวศิริณฤมล ช้อยเรือง เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. อาจารย์ ดร.ธนาทร เจียรกุล
2. อาจารย์พรพรม ชาววัง

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ปรีชา ปั่นเกล้า)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ชัยนันท์ ชะอุ่มงาม)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ธนาทร เจียรกุล)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ร.ต.อ.อนุชา แผงเกษร)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์พรพรม ชาววัง)

...../...../.....

57156333: สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ

คำสำคัญ: อัตลักษณ์สินค้าจังหวัดปทุมธานี / หัตถกรรมจากเศษผ้า

ศิริณมุล ช้อยเรือง: การออกแบบอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีจากหัตถกรรมเศษผ้า.
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: อ.ดร.ธนาพร เจียรกุล และ อ.พรพรม ชาววัง. 152 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีและพัฒนารูปแบบสินค้าด้วยหัตถกรรมจากเศษผ้า ของกลุ่มอาชีพสตรีแม่บ้านบางพูน จังหวัดปทุมธานี เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและสื่อสารอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานี

การดำเนินงานวิจัย ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานี แล้วสร้างเครื่องมือในการหาทัศนคติของประชากรที่มีต่ออัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานี โดยค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. อัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานี
2. หลักการออกแบบลวดลาย
3. แนวคิดลักษณะการออกแบบสัญลักษณ์ที่ดี
4. การพัฒนารูปแบบสินค้า
5. ข้อมูลสุนทรียศาสตร์

การประเมินผลงานออกแบบ ดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ และกลุ่มอาชีพสตรีแม่บ้านบางพูน จำนวน 100 คน มีผลการวิจัยดังนี้

1. ความพึงพอใจของกลุ่มอาชีพสตรีแม่บ้านบางพูนที่มีต่องานออกแบบอยู่ที่ระดับดี
2. เพิ่มลวดลายและสินค้าจากเศษผ้า
3. เน้นข้อมูลด้านหัตถกรรมเศษผ้าแสดงให้เห็นถึงงานด้านหัตถกรรมนำมาใช้งานได้หลากหลาย
4. มีข้อเสนอแนะเรื่องการขาดการวิเคราะห์คุณสมบัติของวัสดุที่นำมาใช้ในการออกแบบเช่น การใช้เศษผ้าแบบจำแนกประเภทชนิด ข้อจำกัดของเศษผ้าแต่ละขนาดสามารถนำไปใช้งานกับสินค้าประเภทใดได้บ้าง

สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ.....บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ลายมือชื่อนักศึกษา.....ปีการศึกษา 2558
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1..... 2.....

57156333: MAJOR : DESIGN ARTS

KEY WORD: IDENTITY / PATHUMTHANI / CRAFT FROM RAGS.

SIRINARUMON CHOYRUEN: PATHUM THANI PROVINCE IDENTITY DESIGN FROM RAG HANDICRAFTS. THESIS ADVISORS: THANATORN JIARAKUN, Ph.D AND PORNPROM CHAWWANG. 152 pp.

The research aims to study knowledge of identity of Pathumtani province and develop handicraft products from remnant of fabrics by “Bang Poon” housewife group to be able to increase the value of products and also communicate to identity of Pathumtani province obviously by collecting information of identity of Pathumtani province and creating tools and methods to find out how populations perceive the identity of Pathumtani province in order to analyze information accordingly.

1. The identity of Pathumtani province
2. Design of patterns
3. Ideas to design good symbols
4. Product development
5. Aesthetics information

The research was evaluated by specialists of design and 100 members of “Bang Poon” housewife group. The results of the research:

1. The level of satisfaction of “Bang Poon” housewife group is good.
2. To develop patterns and products from remnant of fabrics.
3. To support information of handicrafts that can be used various products and applications.

4. Lacking of analysis material properties, which used for design.To propose usages of types of fabric remnants and applications. Different sizes of fabric remnants can be used for different product types properly.

Program of Design Art.....Graduate School, Silpakorn University

Student's signature Academic Year 2015

Thesis Advisors' signature 1 2

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ธนาทร เจียรกุล และอาจารย์พรพรม ชาววัง ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย และขอเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย ส่งผลให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณประธานกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ปรีชา ปั่นกล้า ขอขอบคุณกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ชัยนันท์ ชะอุ่มงาม และรองศาสตราจารย์ ดร. ร.ต.อ.อนุชา แผงเกษร ที่สละเวลามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ นางสุชาดา วัชรโยธาน ประธานกลุ่มอาชีพสตรีแม่บ้านบางพูน และกลุ่มประชากรจังหวัดปทุมธานีที่สละเวลาในการให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ให้โอกาสและส่งเสริมสนับสนุนทุนทรัพย์ทางการศึกษาจนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
สมมุติฐานของการศึกษา.....	2
ขอบเขตของการศึกษา.....	2
ขั้นตอนของการศึกษา.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
ข้อจำกัดในการศึกษา.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
ข้อมูลการออกแบบอัตลักษณ์.....	6
ข้อมูลอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานี.....	8
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต.....	8
1. ปทุมธานียุคเก่า.....	9
2. ปทุมธานียุคปัจจุบัน.....	16
2.2 เอกลักษณ์ของท้องถิ่น.....	17
2.3 มรดกทางวัฒนธรรม.....	23
1. ความเชื่อของชาวปทุมธานี.....	23
2. สีสันแห่งประเพณี.....	25
ข้อมูลการออกแบบลวดลายกราฟฟิก.....	40

บทที่	หน้า
3.1 ความหมายของการออกแบบ	40
3.2 วิเคราะห์แนวคิดการออกแบบลวดลาย	42
3.3 วิเคราะห์รูปแบบของใบพืชพรรณไม้ที่มีต่อรูปแบบของลวดลาย	43
การออกแบบสัญลักษณ์	54
4.1 ความหมายของสัญลักษณ์	54
4.2 ความสำคัญของสัญลักษณ์	55
4.3 หลักการออกแบบสัญลักษณ์	56
4.4 คุณลักษณะของสัญลักษณ์ที่ดี	58
การพัฒนาแบบสินค้า	59
5.1 ความหมายของผลิตภัณฑ์ใหม่	59
5.2 ขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่	59
5.3 การสร้างแนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่	60
5.4 การประเมินแนวคิด	60
5.5 การพัฒนาแนวคิดและการทดสอบแนวคิด	60
ข้อมูลสุนทรียศาสตร์	61
6.1 ความเป็นมาของสุนทรียศาสตร์	61
6.2 ความหมายของคำว่าสุนทรียศาสตร์	61
6.3 ความหมายของสุนทรียภาพ	62
6.4 ประโยชน์ของวิชาสุนทรียศาสตร์	63
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	63
7.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารอัตลักษณ์	63
7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมเศษผ้า	63
7.3 แนวคิดแรงบันดาลใจที่ส่งผลต่องานสร้างสรรค์	64
7.4 ผลงานศิลปะแรงบันดาลใจ	67
3 วิธีการดำเนินการวิจัย	69
การรวบรวมข้อมูลภาคเอกสารและข้อมูลภาคสนาม	69
การวิเคราะห์ข้อมูลภาคเอกสาร	70
การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม	70
3.1 การวิเคราะห์แบบประเมิน (การวิจัยเชิงปริมาณ)	70

บทที่	หน้า
3.2 การวิเคราะห์การออกแบบ (การวิจัยเชิงคุณภาพ).....	71
การออกแบบผลงาน	72
4.1 การออกแบบนิเทศศิลป์	72
4.2 การออกแบบประยุกต์.....	91
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	102
ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	103
1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลภาคเอกสารและภาคสนาม	103
1.2 การวิเคราะห์แนวคิดในการออกแบบ	111
ส่วนที่ 2 ผลงานการออกแบบ.....	124
2.1 การออกแบบนิเทศศิลป์	124
2.2 การออกแบบประยุกต์ศิลป์	130
ส่วนที่ 3 การประเมินผล.....	134
5 สรุปผลการวิจัย.....	136
สรุปผลการวิจัย.....	136
ข้อเสนอแนะ.....	140
รายการอ้างอิง.....	141
ภาคผนวก.....	142
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม เรื่องการออกแบบอัตลักษณ์สินค้าจังหวัดปทุมธานี	
จากหัตถกรรมเศษผ้า	143
ภาคผนวก ข แบบสอบถามผลงานการออกแบบอัตลักษณ์สินค้าจังหวัดปทุมธานี	150
ประวัติผู้วิจัย.....	152

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การออกแบบลวดลายแบบร่างที่ 1	80
2	การออกแบบลวดลายแบบร่างที่ 2	81
3	ขั้นตอนการออกแบบพรมเช็ดเท้า	91
4	ขั้นตอนการออกแบบสินค้าต้นแบบ	95
5	วิเคราะห์หาอัตลักษณ์ด้านใดในจังหวัดปทุมธานี	110
6	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสินค้า	134

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่จังหวัดปทุมธานี.....	9
2	บ้านมอญ.....	14
3	ดงตาล.....	21
4	นกปากห่างวัดไผ่ล้อม.....	21
5	คลองลัดเตร็ดใหญ่.....	23
6	คณะพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ และกระຈาดบูชาผี.....	24
7	ศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน.....	25
8	เครื่องข้าวแช่ และน้ำฝนอบด้วยดอกมะลิ.....	26
9	พระเจดีย์ทราย.....	27
10	ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดบวรสถานสุทธารวาส.....	28
11	การแห่ธงตะขาบ.....	30
12	ล่องเรือ.....	31
13	การตักบาตรพระร้อย (ทางน้ำ).....	32
14	การล่ำพาค้าวสาร.....	33
15	ข้าวต้มมัดน้ำผึ้งและน้ำอ้อย.....	34
16	การแข่งขันเรือ.....	36
17	การแข่งขันลูกหนู.....	36
18	การเล่นสะบ้ามอญ.....	37
19	ตุ่มสามโคก.....	38
20	ตุ่มสามโคก.....	38
21	อิฐมอญ.....	39
22	ต้นตาลในจังหวัดปทุมธานีในอดีต.....	40
23	จิตรกรรมวัดปากกลางทุ่ง.....	41
24	ลวดลายประดับผนังและใช้เป็นส่วนกั้นระหว่างห้อง.....	43
25	ลายทรงพุ่มข้าวบิณฑ์.....	45
26	ตัวลายรูปแบบเฉพาะที่มีรูปแบบคล้ายต้นแบบจากธรรมชาติ.....	45

ภาพที่		หน้า
27	ลายหอยจับหลัก.....	46
28	ลายแก้วชิงดวง.....	46
29	เป็นการจัดวางตัวลายในลักษณะให้ด้านต่อด้านประชิดกันโดยใช้ช่องว่างเป็นตัวเชื่อม.....	47
30	การจัดวางตัวลายในลักษณะตัวลายห่างกันเป็นจังหวะที่เท่าๆกัน.....	48
31	การจัดวางทับซ้อนกันโดยอาศัยหลักการจัดองค์ประกอบที่คำนึงถึงความเป็นเอกภาพ.....	49
32	การเรียงลำดับตัวลายแบบหน้ากระดานชิดติดกันต่อเนื่อง.....	50
33	การวางตัวลายรอบจุดศูนย์กลางในลักษณะหมุนรอบตัว.....	50
34	เป็นการนำตัวลายมาเรียงลำดับสลับแบบฟันปลา.....	51
35	เป็นการนำตัวลายมาเรียงลำดับสลับแบบฟันปลา.....	51
36	การวางตัวลายซ้ำจังหวะที่เกิดจากช่องว่างระหว่างตัวลายไม่เท่ากันสลับกันเป็นช่วงๆ.....	52
37	การซ้ำจังหวะของตัวลายที่ขนาดไม่เท่ากัน สลับกันในทิศทางเดียวกัน.....	52
38	การซ้ำจังหวะของตัวลายที่มีขนาดไม่เท่ากัน จัดวางผสมผสานกัน.....	53
39	วางตัวลายให้คาบเกี่ยวกันไปในทิศทางเดียวกันโดยมีขนาดเท่าๆ กัน.....	53
40	จัดวางตัวลายให้ลดหลั่นกันไปในทิศทางเดียวกันโดยมีขนาดต่างกัน.....	54
41	จัดวางตัวลายให้ลดหลั่นกันในทิศทางที่ต่างกันโดยมีขนาดต่างกัน.....	54
42	การจัดจังหวะตัวลายให้ต่อเนื่องเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันหรือต่างทิศทางกัน.....	55
43	การจัดจังหวะตัวลายให้ต่อเนื่องเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันหรือต่างทิศทางกัน.....	57
44	การจัดจังหวะตัวลายให้ต่อเนื่องเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันหรือต่างทิศทางกัน.....	57
45	การจัดจังหวะตัวลายให้ต่อเนื่องเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันหรือต่างทิศทางกัน.....	58
46	การจัดจังหวะตัวลายให้ต่อเนื่องเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันหรือต่างทิศทางกัน.....	58
47	การจัดจังหวะตัวลายให้ต่อเนื่องเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันหรือต่างทิศทางกัน.....	59
48	แผนที่จังหวัดปทุมธานี.....	68
49	การจัดจังหวะตัวลายให้ต่อเนื่องเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันหรือต่างทิศทางกัน.....	71
50	ตราสัญลักษณ์ภายในจังหวัดปทุมธานี.....	73
51	ลักษณะตุ่มสามโคก.....	74
52	ลักษณะหงส์ของไทยและหงส์ของมอญ.....	75
53	ตราสัญลักษณ์ประจำ จังหวัด อำเภอบ้านลาด.....	76
54	กำหนดค่าสีที่ใช้ในงานออกแบบ.....	77
55	การออกแบบลวดลายแบบร่างที่ 3.....	82

ภาพที่		หน้า
56	การออกแบบลวดลายแบบร่างที่ 4	83
57	การออกแบบลวดลายแบบร่างที่ 5	84
58	การออกแบบลวดลายแบบร่างที่ 6	85
59	การออกแบบตราสัญลักษณ์แบบร่างที่ 1	86
60	การออกแบบตราสัญลักษณ์แบบร่างที่ 2	87
61	การออกแบบตราสัญลักษณ์แบบร่างที่ 3	88
62	การออกแบบตราสัญลักษณ์แบบร่างที่ 4	89
63	รูปแบบอักษรไทยและอักษรภาษาอังกฤษ	90
64	การออกแบบสินค้าต้นแบบที่ 1	93
65	การออกแบบสินค้าต้นแบบที่ 1	93
66	การออกแบบสินค้าต้นแบบที่ 1	94
67	รูปแบบการใช้งานสินค้าต้นแบบ	96
68	การออกแบบสินค้าต้นแบบ	97
69	การออกแบบสินค้าต้นแบบ	97
70	รูปแบบการใช้งานสินค้าต้นแบบ	98
71	รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ทางธรรมชาติของท้องถิ่น	105
72	รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ	106
73	รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านการละเล่นพื้นบ้าน	106
74	รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านศาสนา	106
75	รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านความเชื่อ	107
76	รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านพิธีกรรม	107
77	รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านสถานที่ท่องเที่ยว	107
78	รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านประเพณีที่สำคัญ	108
79	รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านบุคคลสำคัญของจังหวัดปทุมธานี	108
80	รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านงานศิลปหัตถกรรม	108
81	รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านงานจิตรกรรม	109
82	รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านภาษา	109
83	รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านอาหารท้องถิ่น	109
84	รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย	110

ภาพที่		หน้า
85	ลักษณะหงส์ของมอญ.....	112
86	รูปภาพร่างหงส์ของมอญ.....	113
87	รูปภาพร่างหงส์ของมอญ.....	113
88	ลักษณะตุ่มสามโคก.....	114
89	รูปภาพร่างตุ่มสามโคก.....	114
90	รูปภาพดอกบัวหลวง.....	115
91	รูปภาพร่างดอกบัวหลวง.....	115
92	ลวดลายแบบร่างที่ 1.....	116
93	ลวดลายแบบร่างที่ 2.....	117
94	การออกแบบตราสัญลักษณ์แบบร่างที่ 1.....	118
95	การออกแบบตราสัญลักษณ์แบบร่างที่ 2.....	119
96	การออกแบบตราสัญลักษณ์แบบร่างที่ 3.....	120
97	การออกแบบตราสัญลักษณ์แบบร่างที่ 4.....	121
98	การออกแบบสินค้าต้นแบบที่ 1.....	122
99	การออกแบบสินค้าต้นแบบที่ 2.....	123
100	การออกแบบสินค้าต้นแบบที่ 3.....	124
101	รูปแบบอักษรไทยและอักษรภาษาอังกฤษ.....	125
102	รูปแบบโปสเตอร์ นามบัตร และสแตนด์.....	126
103	รูปแบบหน้าเว็บกลุ่มอาชีพสตรีแม่บ้านบางพูน จังหวัดปทุมธานี.....	127
104	รูปแบบโบรชัวร์.....	128
105	รูปแบบเสื้อ.....	129
106	รูปแบบหมวก.....	129
107	รูปแบบตราปั๊มแบบที่ 1.....	130
108	รูปแบบตราปั๊มแบบที่ 2.....	130
109	รูปแบบสินค้าต้นแบบ 1 ด้านหน้า.....	131
110	รูปแบบตราปั๊มแบบที่ 1 ด้านหลัง.....	131
111	รูปแบบสินค้าต้นแบบ 2 ด้านหน้า.....	132
112	รูปแบบสินค้าต้นแบบ 2 ด้านหลัง.....	132
113	รูปแบบสินค้าต้นแบบ 3 ด้านหน้า.....	133

ภาพที่		หน้า
110	รูปแบบตราปั๊มแบบที่ 1 ด้านหลัง.....	131
111	รูปแบบสินค้าต้นแบบ 2 ด้านหน้า.....	132
112	รูปแบบสินค้าต้นแบบ 2 ด้านหลัง.....	132
113	รูปแบบสินค้าต้นแบบ 3 ด้านหน้า.....	133
114	รูปแบบสินค้าต้นแบบ 3 ด้านหลัง.....	133
115	รูปแบบสินค้าต้นแบบ 4.....	134
116	รูปแบบลวดลาย.....	137
117	ตราสัญลักษณ์.....	138
118	ต้นแบบอัตลักษณ์สินค้าจังหวัดปทุมธานีจากหัตถกรรมเศษผ้า 1.....	139
119	ต้นแบบอัตลักษณ์สินค้าจังหวัดปทุมธานีจากหัตถกรรมเศษผ้า 2.....	140

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อัตลักษณ์ คือคุณลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของตัวบุคคลสังคม ชุมชน หรือประเทศนั้นๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา การนำอัตลักษณ์มาใช้ในปัจจุบันเพื่อการแข่งขันกันทางการตลาดเพื่อดึงดูดใจผู้บริโภคให้เห็นถึงความแตกต่างกันทางตัวสินค้า เป็นการเพิ่มจุดสนใจ สร้างความแตกต่าง และเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าพบว่าอัตลักษณ์เป็นองค์ความรู้หนึ่งที่ถูกนำไปใช้ในหลายอริยบท เช่น อัตลักษณ์ประเทศ อัตลักษณ์สินค้า อัตลักษณ์ชุมชน เป็นต้น หากสร้างสรรค์อัตลักษณ์สินค้าได้อย่างชัดเจนก็จะสามารถเพิ่มการจดจำ ดึงดูดใจ และเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าได้

หัตถกรรม หมายถึง กระบวนการผลิตสินค้าด้วยมือ สืบทอดกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งในตอนแรกผลิตขึ้นมาเพื่อความจำเป็นทางประโยชน์ใช้สอย แต่ในปัจจุบันผลิตมาเพื่อจำหน่ายเป็นสินค้าประจำชุมชน ท้องถิ่นหรือประจำจังหวัด เช่น กลุ่มสินค้า OTOP ที่นำเอาองค์ความรู้ภูมิปัญญา

จังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดที่มีการขยายตัวภาคอุตสาหกรรมเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรม ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้เกิดปัญหาหลายๆ ด้านตามมา และหนึ่งในปัญหาเหล่านั้นก็คือ ปัญหาขยะมูลฝอย ในปี พ.ศ.2557จังหวัดขยะตกค้างมากที่สุดของประเทศที่เคยสำรวจไว้ เพียงขยะเก่าสะสมในพื้นที่วิกฤติ 6 จังหวัดที่ต้องกำจัดอย่างเร่งด่วนให้ได้ 11.05 ล้านตันภายใน 1 ปี ประกอบด้วย 1. สมุทรปราการ 2. ปทุมธานี 3. นครปฐม 4. สระบุรี 5. พระนครศรีอยุธยา 6. ลพบุรี ทำให้ในปัจจุบันมีการสร้างสรรค์สินค้าจากเศษผ้า ที่เป็นของเหลือใช้จากโรงงานอุตสาหกรรมนำมาออกแบบเป็นสินค้าใช้ในชีวิตประจำวันเช่น พรหมเช็ดเท้า

จังหวัดปทุมธานีเป็นถิ่นฐานมาเมื่อ 300 กว่าปี ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อพุทธศักราช 2202 มังนันทมิตรได้กวาดต้อนครอบครัวมอญ เมืองเมาะตะมะอพยพหนีภัยจากศึกพม่า ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสามโคก และในครั้งที่ 2 เมื่อสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี ชาวมอญได้นิพม่าเข้ามาอีกครั้ง และครั้งสุดท้ายเป็นครั้งใหญ่ที่สุดในสมัยของสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เข้าสู่ประเทศไทยเรียกว่า “มอญใหญ่” พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชาวมอญตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสามโคก จากชุมชนเล็กกลายเป็น “เมืองสามโคก” ในกาลต่อมา จังหวัดปทุมธานีมีจุดเด่นทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่ยาวนานงานวิจัยหัวข้อ “การ

ออกแบบอัตลักษณ์สินค้าจังหวัดปทุมธานีจากหัตถกรรมเศษผ้า” เป็นการบูรณาการองค์ความรู้ที่ได้จากอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีเข้ามาสัมพันธ์กับสินค้าจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้ามากขึ้น

ความมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อออกแบบอัตลักษณ์สินค้าจังหวัดปทุมธานีจากหัตถกรรมเศษผ้าที่สามารถสื่อสารถึงอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีและสามารถเพิ่มมูลค่าสินค้าจังหวัดปทุมธานี

สมมุติฐานของการศึกษา

การออกแบบสินค้าจากข้อมูลอัตลักษณ์จังหวัดและการสร้างสรรค์พัฒนาสินค้าจากหัตถกรรมเศษผ้า สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าได้

ขอบเขตของการศึกษา

การออกแบบอัตลักษณ์สินค้าจากหัตถกรรมเศษผ้า ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ขอบเขตการศึกษา

1.1 การศึกษามุ่งศึกษาองค์ความรู้เฉพาะอัตลักษณ์ของจังหวัดปทุมธานี

1.2 การศึกษามุ่งศึกษาหัตถกรรมจากเศษผ้าของกลุ่มแม่บ้านอาชีพบางพูน

จังหวัดปทุมธานี

1.3 การศึกษามุ่งศึกษาการออกแบบลวดลายตามหลักการออกแบบลวดลาย

1.4 การศึกษามุ่งศึกษาการออกแบบตราสัญลักษณ์ตามแนวคิดลักษณะ

สัญลักษณ์ที่ดี

1.5 การศึกษามุ่งศึกษาการพัฒนารูปแบบสินค้านำไปสู่การออกแบบสร้างสรรค์สินค้าใหม่ เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้ากลุ่มอาชีพแม่บ้านบางพูน จังหวัดปทุมธานี

1.6 วัสดุที่ใช้เป็นเศษผ้ายัดที่ กลุ่มแม่อาชีพแม่บ้านบางพูน นำมาสร้างสรรค์พรมเช็ดเท้าซึ่งเป็นสินค้าที่จำหน่ายในปัจจุบัน

2. ขอบเขตการออกแบบ

2.1 ออกแบบลวดลายจากข้อมูลอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีโดยใช้หลักการออกแบบลวดลาย

2.2 ออกแบบตราสัญลักษณ์จากข้อมูลอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีโดยใช้แนวคิดแนวคิดคุณลักษณะของสัญลักษณ์ที่ดี ของคุณทองเจ็ด เขียดทอง ปรับ พัฒนาจากของ คุวยามะ

2.3 ออกแบบสินค้าจากหัตถกรรมเศษผ้าโดยใช้แนวคิดการพัฒนาสินค้า Replacement Product of Modify Product

2.4 ออกแบบสิ่งสื่อพิมพ์ประชาสัมพันธ์ ดังนี้

1. โบรชัวร์
2. โปสเตอร์
3. เสื้อและหมวก
4. หน้าเว็บเพจ
5. นามบัตรและตราปั๊มตราสัญลักษณ์

ขั้นตอนของการศึกษา

1. รวบรวมข้อมูล
 - 1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (ข้อมูลภาคเอกสาร)
 1. ข้อมูลการออกแบบอัตลักษณ์
 2. ข้อมูลอัตลักษณ์ของจังหวัดปทุมธานี
 3. ข้อมูลการออกแบบสวดลาย
 4. ข้อมูลการออกแบบสัญลักษณ์
 5. ข้อมูลการพัฒนารูปแบบสินค้า
 6. ข้อมูลสุนทรียศาสตร์
 7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (ข้อมูลภาคสนาม)

ศึกษารวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มอาชีพแม่บ้านสตรีบ้านบางพูน จังหวัดปทุมธานี ด้านการออกแบบสินค้าจากหัตถกรรมเศษผ้า

2. วิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ภาคปฐมภูมิ (ภาคเอกสาร) จำแนกประเภทอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีจัดทำแบบประเมินปลายปิด นำไปสู่การค้นหาอัตลักษณ์ที่เด่นชัดที่สุด จำแนกประเภทในการพัฒนารูปแบบสินค้า

2.2 ภาคทุติยภูมิ (ภาคสนาม) สัมภาษณ์กลุ่มอาชีพแม่บ้านบางพูน จากสินค้าพรมเซ็ดเพื่อนำไปสู่การออกแบบพัฒนาสินค้าจากหัตถกรรมเศษผ้า

3. นำผลงานการออกแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อทำการเก็บข้อมูลรวมถึงนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุง และแก้ไขงานออกแบบ

4. ปรับปรุงงานออกแบบให้เหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

5. สร้างเครื่องมือวัดประสิทธิภาพผลงานออกแบบ และทำการวิเคราะห์งานออกแบบและอภิปรายผลการศึกษา
6. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวคิดสำหรับผู้สนใจในการนำข้อมูลอัตลักษณ์ของจังหวัดนำไปสู่งานออกแบบลวดลายที่สื่อสารอัตลักษณ์จังหวัดนั้นๆ
2. แนวความคิดการสร้างสรรค์สินค้าจากหัตถกรรมเศษผ้าและพัฒนารูปแบบสินค้าให้กับกลุ่มอาชีพแม่บ้านบางพูน จังหวัดปทุมธานี
3. การออกแบบสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับวัสดุและสินค้าของกลุ่มอาชีพแม่บ้านบางพูนได้

ข้อจำกัดในการศึกษา

เศษผ้าที่ใช้ในการออกแบบเป็นเศษผ้ายัดเท่านั้น ที่มีขนาดความกว้าง 1 เซนติเมตร

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

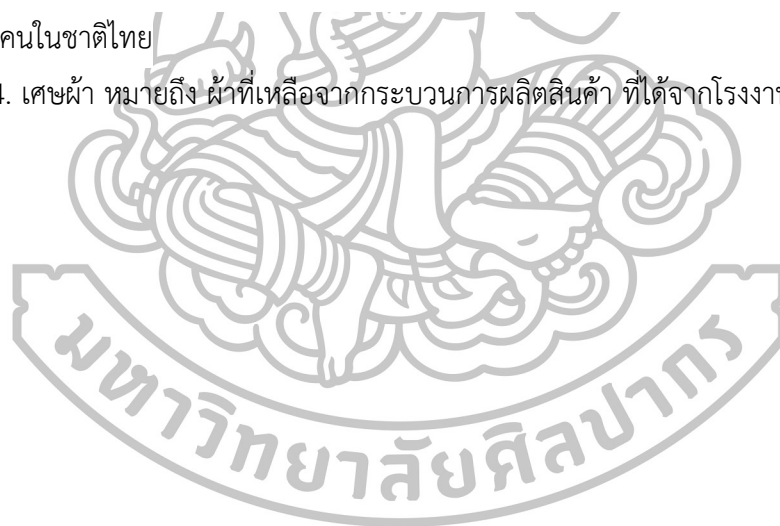
1. อัตลักษณ์ หมายถึงสมบัติเฉพาะตัวหากมองเพียงแค่รูปศัพท์ “อัตลักษณ์” จึงเหมาะจะนำมาใช้หมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่า (ครูไทยเพื่อศิษย์ ,2558) อัตลักษณ์จึงมีความสำคัญเรื่องของการสร้างจากบริบทเชิงพื้นที่และเวลา(วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์) อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการให้คำนิยามและตีความมีความหมายเชิงคุณค่าซึ่งคุณค่าเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องได้รับความเป็นสากลความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือการสร้างตัวตนจากวัฒนธรรมย่อยทำให้เกิดการยอมรับซึ่งพหุลักษณะทางสังคมสาเหตุของความแตกต่างหลากหลายของอัตลักษณ์ช่วยทำให้เราเห็นถึงความซับซ้อนของอัตลักษณ์ของบุคคลและอัตลักษณ์ของกลุ่มที่เชื่อมโยงกับสังคมและวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสังคมมีลักษณะเป็นพหุวัฒนธรรมด้วยแล้วยิ่งทำให้เห็นได้ว่าอัตลักษณ์นั้นมีลักษณะที่พลวัตและปรับตัวตลอดเวลาตามสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขทางสังคมคนคนหนึ่งอาจแสดงออกอัตลักษณ์ของตนแบบหนึ่งเฉพาะในสถานการณ์หนึ่งแต่เมื่อเปลี่ยนที่เปลี่ยนเวลาและเปลี่ยนคู่สื่อสารก็อาจแสดงออกอัตลักษณ์อีกแบบหนึ่งได้ดังนั้น “อัตลักษณ์จึงไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นลอยๆ และไม่มีแบบฉบับตายตัว”

หากอัตลักษณ์ของบุคคลหรือกลุ่มมีลักษณะเป็นพลวัตแล้ว อะไรคือปัจจัยที่ทำให้เกิดพลวัตนั้น เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่มโครงสร้างทางชนชั้นทางสังคมและอุดมการณ์ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นย่อมต้องอาศัย “การสื่อสาร” ผ่านภาษาระบบสัญลักษณ์ช่องทางการสื่อสารเป็นตัวขับเคลื่อน เพื่อจัดรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมให้เป็นไปตามโครงสร้าง

2. สินค้า สินค้า หรือผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง การนำผลิตผล (Produce) หรือวัตถุดิบ (Raw Material) ที่ได้จากธรรมชาติ เช่น ผัก ผลไม้ เนื้อ ปลา แร่ธาตุ ฯลฯ มาผ่านกรรมวิธีในการผลิต อาจจะใช้เครื่องจักร ออกมาเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์

3. หัตถกรรม หมายถึงสิ่งที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือมนุษย์ หรือกระบวนการผลิตสิ่งของด้วยมือที่ใช้แรงงานฝีมือเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต วัตถุประสงค์เพื่อการใช้ประโยชน์โดยเฉพาะ มนุษย์ได้คิดประดิษฐ์เครื่องมือ เครื่องใช้ขึ้นมาเพื่อสนองความจำเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยอาศัยแรงงานจากมือของตน ดัดแปลงวัตถุดิบที่มีอยู่ในธรรมชาติใกล้ตัว เพื่อให้มีรูปร่างประโยชน์ใช้สอยได้เหมาะสม จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างงานหัตถกรรม เมื่อมีการผลิตซ้ำๆ กันมากจนเกิดความชำนาญ และถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง มีการใช้เทคโนโลยีที่คิดค้นขึ้นตามความก้าวหน้าของยุคสมัยนั้นๆ มาพัฒนากระบวนการผลิตหัตถกรรมให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน ตลาดจนการปรุงแต่งความงามของศิลปะในงานหัตถกรรมเพื่อสนองความต้องการทางจิตใจ และคตินิยมความเชื่อ รวมทั้งประโยชน์ใช้สอยให้สอดคล้องกัน งานหัตถกรรมจึงกลายเป็นศูนย์รวมของสหวิทยาการศาสตร์ต่างๆ ที่มีคุณค่าทางศิลปะ วิทยาศาสตร์ สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ สืบทอดเป็นมรดกของคนในชาติไทย

4. เศษผ้า หมายถึง ผ้าที่เหลือจากกระบวนการผลิตสินค้า ที่ได้จากโรงงานอุตสาหกรรม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การออกแบบอัตลักษณ์สินค้าจังหวัดปทุมธานีจากหัตถกรรมเศษผ้า” ได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยดังนี้ คือ

1. ข้อมูลการออกแบบอัตลักษณ์
2. ข้อมูลอัตลักษณ์ของจังหวัดปทุมธานี
3. ข้อมูลการออกแบบลวดลาย
4. ข้อมูลการออกแบบสัญลักษณ์
5. ข้อมูลการพัฒนารูปแบบสินค้า
6. ข้อมูลสุนทรียศาสตร์
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ข้อมูลการออกแบบอัตลักษณ์

ความหมายของอัตลักษณ์ ตามความหมายของคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติ คำว่า อัตลักษณ์ (อ่านว่า อัต-ตะ-ลัก) ประกอบด้วยคำว่า อัต (อัต-ตะ) ซึ่งหมายถึง ตน หรือ ตัวเอง กับ ลักษณะ ซึ่งหมายถึง สมบัติเฉพาะตัว คำว่า อัตลักษณ์ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า identity (อ่านว่า ไอ-เด็น-ตี-ตี้) หมายถึง ผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือ จำได้ เช่น นักร้องกลุ่มนี้มีอัตลักษณ์ทางด้านเสียงที่เด่นมาก ใครได้ยินก็จำได้ทันที สังคมแต่ละสังคมมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง โลกาภิวัตน์ทำให้อัตลักษณ์ของสังคมไทยเปลี่ยนไป

หากดูจากอีกแหล่งที่มาจะมีความหมายที่คล้ายๆ กันคือ อัตลักษณ์ (อ่านว่า อัต-ตะ-ลัก) ประกอบด้วยคำว่า อัต กับคำว่า ลักษณะ อัต มาจากคำว่า อตต แปลว่า ตน ตัวเอง อัตลักษณ์ จึงแปลว่า ลักษณะของตนเอง ลักษณะของตัวเอง เป็นศัพท์ที่คณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติให้ตรงกับคำ ภาษาอังกฤษว่า character เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคล ซึ่งรวมสติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม ความประพฤติที่แสดงออกเป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้น แต่ปัจจุบัน มีการนำคำว่าอัตลักษณ์ไปใช้แทนคำว่า ตน ตัว เช่น หนังสือเรื่องนี้ปรากฏอัตลักษณ์ของนักเขียนแจ่มแจ้งทีเดียว ครูควรช่วยนักเรียนให้พัฒนาอัตลักษณ์ของเขาได้อย่างเหมาะสม นั่นเอง

คำว่า “เอกลักษณ์” มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ว่า ลักษณะที่เหมือนกันหรือมีร่วมกัน เช่น ชุมชนนี้มีเอกลักษณ์อยู่ที่การทอผ้าจาก หมายความว่าคนในชุมชนนี้มีอาชีพทอผ้าจากเหมือนๆ กันหมด อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี คนไทยส่วนใหญ่นิยมใช้คำว่า “เอกลักษณ์” ในความหมายว่าลักษณะอันเป็นเฉพาะ มีหนึ่งเดียวของสิ่งๆ หนึ่งดังที่ผมกล่าวไปแล้วข้างต้น เช่น ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย

ตำราหลายเล่มให้ความหมายคำว่า “อัตลักษณ์” ไว้ว่าคุณลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของบุคคล องค์กร สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้นๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากลกับสังคม อื่นๆ พุดง่าย ๆ คือ ลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่นๆ

อัตลักษณ์ หมายถึง สมบัติเฉพาะตัว หากมองเพียงแค่รูปศัพท์ “อัตลักษณ์” จึงเหมาะจะนำมาใช้หมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่า ส่วนคำว่า “เอกลักษณ์” มีคำว่า “เอก” ซึ่งหมายถึง หนึ่งเดียว จึงน่าจะหมายความว่าลักษณะหนึ่งเดียว (ของหลายๆ สิ่ง) หรือลักษณะที่ของหลายๆ สิ่งมีร่วมกัน ซึ่งเป็นความหมายแรกตามพจนานุกรมนั้นเอง

อย่างไรก็ดี คนไทยโดยส่วนใหญ่ยังนิยมใช้คำว่า “เอกลักษณ์” ในความหมายว่าลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใครอย่างกว้างขวาง ส่วนคำว่า “อัตลักษณ์” นั้นมักจะใช้ในวงแคบๆ เช่น แวดวงวิชาการเท่านั้น และบางครั้งก็ใช้แบบมีความหมายโดยนัย (แฝง) เช่น “เอกลักษณ์” เป็นสิ่งตายตัวไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ส่วน “อัตลักษณ์” สามารถเปลี่ยนแปลงได้ มีหลายสิ่งตามความจริงที่ปรากฏดูหลาย ๆ ด้าน หลาย ๆ มิติ ของสิ่งนั้นแต่กระนั้นก็ยังไม่มีข้อบัญญัติการใช้ที่ชัดเจนนักได้อ่านความเห็นและคำชี้แจงจาก สมศ. ต้นเรื่องของการใช้ 2 คำนี้ในการประเมินรอบ 3 ดังนี้

สมศ. ได้ประกาศเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ซึ่งประกอบด้วย ตัวบ่งชี้พื้นฐาน ตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ ตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้าใจความหมายและการเก็บรวบรวมข้อมูลและเตรียมความพร้อมด้านข้อมูลเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสามดั่งนั้น จึงขอให้ความเข้าใจเพิ่มเติมในเรื่องดังกล่าว ดังนี้

อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นกับ ผู้เรียนตามปรัชญา ปณิธานวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษาที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด อัตลักษณ์ เป็นตัวบ่งชี้ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการประเมินในรอบที่ผ่านมาที่ได้มี การตรวจสอบปรัชญาปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจของสถานศึกษา ว่ามีการกำหนดไว้หรือไม่เท่านั้น ซึ่งในทางปฏิบัติทุกสถานศึกษาจะต้องกำหนดไว้ตั้งแต่เมื่อก่อตั้งสถานศึกษา ส่วนการประเมินภายนอก รอบสามจะประเมินผลว่าตัวผู้เรียนว่ามีคุณลักษณะเป็นไป ตามสาระที่กำหนดไว้ใน ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจหรือไม่ยกตัวอย่างง่าย ๆ ถ้าสถานศึกษากำหนดปรัชญาไว้ว่า “ความรู้คู่คุณธรรม” นักเรียนหรือบัณฑิตที่จบมาต้องมีความรู้ เป็นคนดีมีจิตสาธารณะ หรือสถานศึกษา

ด้านการอาชีวศึกษากำหนดปรัชญาไว้ว่า "อดทน มุ่งมั่น สู้งาน" แล้วผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาแล้วมีลักษณะอดทนตั้งใจ มุ่งมั่น และสู้งาน ก็ถือว่าบรรลุอัตลักษณ์โดยจะนำผลมาพิจารณาตามหลักเกณฑ์การให้คะแนนของแต่ละ ระดับการศึกษาต่อไป ในการเก็บข้อมูลเรื่องอัตลักษณ์นั้น สถานศึกษาจะต้องกำหนดเกณฑ์ขึ้นมา เพื่อใช้ประเมินผลความเป็นอัตลักษณ์ของสถานศึกษา โดยอาจจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากประชาคมภายในสถานศึกษา หรือทำแบบสำรวจความคิดเห็นจากบุคลากรภายใน ต่อคุณลักษณะของผู้เรียนที่สะท้อนปรัชญา ปณิธานวิสัยทัศน์ พันธกิจที่กำหนดหรือไม่ และให้ระดับคะแนนตามระดับผลกระทบที่ดีต่อชุมชนท้องถิ่น และระดับการยอมรับจากชุมชนหรือหน่วยงานภายนอก ผลที่ได้จากการดำเนินการจะส่งผลดีให้สถานศึกษาได้ทบทวน พิจารณาและดำเนินการต่อไปอย่างมีเป้าหมายชัดเจน สำหรับระดับอุดมศึกษาสถาบันและคณะจะต้องกำหนดอัตลักษณ์เป็นเรื่องเดียวกัน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า "หนึ่งสถานศึกษา หนึ่งอัตลักษณ์"

ส่วน เอกลักษณ์ (Uniqueness) หมายถึง ความสำเร็จตามจุดเน้นและจุดเด่นที่สะท้อนให้เห็นเป็นลักษณะโดดเด่นเป็นหนึ่ง ของสถานศึกษาหรือความสำเร็จของสถาบัน ดังนั้น อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ จึงไม่เหมือนกัน แต่สำหรับระดับอุดมศึกษาเอกลักษณ์ กับอัตลักษณ์ของสถาบันกับคณะ จะเหมือนกันหรือต่างกัน หรือส่งผลถึงกันก็ได้ ยกตัวอย่าง เอกลักษณ์ของคณะต่างๆในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เช่น วิศวกรรมศาสตร์ ครุศาสตร์สถาปัตยกรรมศาสตร์ อักษรศาสตร์จะมีเอกลักษณ์ที่ต่างหากันแต่เอกลักษณ์ในภาพรวมของจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยจะต้องเหมือนกัน (สุรินทร์ ยั่งยืน, 2555)

2. ข้อมูลอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานี

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

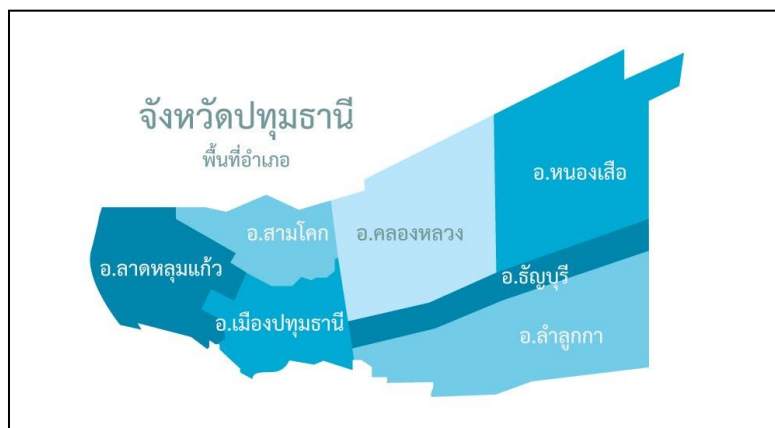
จังหวัดปทุมธานี ตั้งอยู่ในภาคกลางประมาณเส้นแวงที่ 100 องศา ตะวันออก ตั้งอยู่เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง 2.30 เมตร มีเนื้อที่ประมาณ 1,520.856 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 950,535 ไร่ ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศเหนือประมาณ 27.8 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบางปะอิน อำเภอบางไทร และอำเภอรังษีไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอนองแคว อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอำเภอยะนิง จังหวัดนนทบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เขตดอนเมืองและเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดปทุมธานี
ที่มา: การประสานส่วนภูมิภาคสาขาปทุมธานี, แผนที่จังหวัดปทุมธานี, เข้าถึงเมื่อ 27 มีนาคม 2559, เข้าถึงได้จาก http://pathumtani.pwa.co.th/service_pwa.php

ปทุมธานียุคเก่า

จากการศึกษาหลักฐานเอกสารประวัติศาสตร์เกี่ยวกับปทุมธานียุคเก่า คือ สมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ พบว่าบริเวณที่เป็นตัวจังหวัดปทุมธานี แต่เดิมนั้นล้วนเกี่ยวข้องกับชนชาติชาวมอญแทบทั้งสิ้น และยอมรับว่าชนชาวมอญหรือไทยรามัญเหล่านี้มีส่วนสำคัญในหน้าประวัติศาสตร์ของปทุมธานีด้วย ทั้งด้านการตั้งถิ่นฐาน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมแม้แต่เรื่องศึกสงคราม

การอพยพของชาวมอญจากพม่าเข้าสู่ประเทศสยามมีหลายครั้งด้วยกัน โดยทั่วไปคนไทยมักจะเรียกชาวมอญที่อพยพเข้ามาในสมัยกรุงธนบุรีว่า มอญเก่า และเรียกชาวมอญที่อพยพมากับสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่อพยพเข้ามาในสมัยกรุงธนบุรีว่า มอญใหม่ อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของปทุมธานีกับชาวมอญมากยิ่งขึ้น จึงขอกล่าวเรียงลำดับอายุสมัยดังนี้

1. สมัยอยุธยา

มีการอพยพชาวมอญเข้ามาตั้งบ้านเรือนในปทุมธานี รัชสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา ปราบฎเรื่องราวของชาวมอญที่ติดตามสมเด็จพระนเรศวร ซึ่งคราวนั้นพระองค์ทรงหนีราชภัยจากพม่า มีพวกมอญเข้าในกองทัพด้วยเป็นจำนวนมาก ชาวมอญที่มีชื่อเสียงได้แก่ พระยาเกียรติ พระยาราม และพระมหาเถรคันฉ่อง ต่อมาภายหลังได้โปรดฯให้ตั้งบ้านเรือนที่บริเวณบ้านใหม่ มะขามหย่อง บางลี่ ปากน้ำประสบ บ้านบางเพลิง บ้านไร่ ป่าฝาย บ้านขมิ้น และบ้านหัวแหลม โดยเฉพาะบ้านขมิ้นถือว่าเป็นชุมชนมอญที่มีขนาดใหญ่และเป็นที่พักของพระยาเกียรติ พระนาราม ที่มีส่วนสำคัญในราชการสงครามของสมเด็จพระนเรศวรกับพม่าหลายครั้ง ต่อมาเมื่อสมเด็จพระ

พระนเรศวรเสด็จขึ้นครองราชย์ ปรากฏว่าพระเจ้าหงสาวดีทรงโกรธแค้นที่ชาวมอญเอาใจช่วยฝ่ายไทย ทำให้พม่าต้องสูญเสียพระมหาอุปราชาและแพ้งสงครามหลายหน พระองค์ทรงสั่งประหารชีวิตชาวมอญที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก พวกมอญจึงกระด้างกระเดื่องจนก่อกบฏขึ้นในปี พ.ศ. 2136 พระเจ้าหงสาวดีได้ส่งกองทัพของพระองค์ไปปราบปรามมอญ ทำให้มอญเกิดการอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารสมเด็จพระนเรศวรจำนวนหลายพันคน เมื่อสมเด็จพระนเรศวรยกกองทัพขึ้นไปตีหงสาวดีเมื่อ พ.ศ. 2138 หลังจากล้อมหงสาวดีอยู่เป็นเวลานานกว่า 3 เดือน พระองค์จึงยกทัพกลับพร้อมกวาดต้อนครอบครัวมอญกลับมากรุงศรีอยุธยาด้วย แต่ไม่ปรากฏว่าทรงพระกรุณาให้ชาวมอญเหล่านี้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ใด สันนิษฐานว่าคงตั้งบ้านเรือนอยู่แถบชานพระนครและส่วนหนึ่งคงอยู่ร่วมกับชาวมอญ ที่อพยพมาครั้งแรกแล้วนั่นเอง

ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง เมื่อมอญร่วมมือก่อการกบฏต่อพระเจ้าสุทโธทรมกษัตริย์พม่าในปี พ.ศ. 2135 นั้นปรากฏว่าพวกมอญที่เป็นกบฏถูกปราบปรามลงเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งที่หนีรอดมาได้เดินทางเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารกับสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง จนพม่าต้องส่งทูตมาเจรจาขอคืนครอบครัวมอญแต่พระเจ้าปราสาททองทางปฏิเสธ

ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ เมื่อพม่ารบกับจีนใน พ.ศ. 2203 พวกมอญที่ถูกเกณฑ์เข้าร่วมสงคราม ได้พากันหลบหนีจากกองทัพ พาดครอบครัวจากเมืองเมาะตะมะ เข้ามาอยู่ที่กรุงศรีอยุธยาประมาณ 10,000 คน สมเด็จพระนารายณ์ จึงโปรดฯ ให้ครอบครัวมอญที่อพยพเข้ามาในครั้งนั้น ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสามโคกปลายเขตแดนกรุงศรีอยุธยาต่อกับเขตเมืองนนทบุรี และบริเวณวัดตองปุ ชานพระนครศรีอยุธยา

รัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ได้เกิดสงครามระหว่างมอญกับพม่าอีกทำให้ชาวมอญอพยพเข้ามาในกรุงศรีอยุธยาหลายครั้ง แต่ไม่มีหลักฐานแน่ชัดเกี่ยวกับการอพยพโยกย้าย แต่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านเรือนที่บ้านโพธิ์สามต้น ในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาได้ปรากฏหลักฐานทั้งจาก คำให้การชาวกรุงเก่า และคำให้การขุนหลวงหาวัดว่ามีชุมชนชาวมอญหลายแห่งกระจายตัวอยู่ในบริเวณกำแพงพระนครกับชานพระนคร รายรอบกรุงศรีอยุธยา ชาวมอญเหล่านี้ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขาย

2. สมัยกรุงธนบุรี

ได้มีการอพยพครั้งใหญ่ของชาวมอญ โดยมีพระยาเจ่งหัวหน้ากบฏมอญในพม่าเป็นหัวหน้ากลุ่มชาวมอญ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ครอบครัวชาวมอญทั้งหมดไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ปากเกร็ด แขวงเมืองนนทบุรี และสามโคก ชาวมอญที่อพยพโยกย้ายเข้ามาในสมัยนั้นมีจำนวนถึง 30,000 คนเศษ

3. สมัยรัตนโกสินทร์

มีการอพยพของชาวมอญครั้งสำคัญในรัชกาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ดังที่พงศาวดารกล่าวถึงคือชาวมอญในประเทศพม่าถูกกดขี่ทารุณมาก จึงอพยพโยกย้ายเข้ามายังชายแดนไทย พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทเสด็จไปรับครอบครัวชาวมอญเหล่านี้ที่เมืองกาญจนบุรี และเจ้าฟ้าอภัยภูธร สมุหนายกไปรับครอบครัวมอญที่เมืองตาก แล้วนำครอบครัวชาวมอญทั้งหมดมาตั้งบ้านเรือนที่แขวงเมืองปทุมธานี เมืองนนทบุรี และนครเขื่อนขันธ์ โดยตั้งให้สมิงสอดเบาเป็นพระยารัตนจักรคอยควบคุมดูแลชาวมอญเหล่านี้

การที่ชาวมอญเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระมหากษัตริย์ไทยเรื่อยมา เป็นลำดับก่อให้เกิดคำถามว่า สถานภาพของชาวมอญที่อพยพโยกย้ายเข้ามาตั้งบ้านเรือนในไทยนั้นเป็นอย่างไร ซึ่งจากการศึกษาพบว่าชาวมอญที่อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนในเขตปทุมธานีนี้ น่าจะสืบเนื่องมาจากนโยบายทางการเมืองมากกว่าสาเหตุอื่น เพราะสภาพทางภูมิศาสตร์เอื้อต่อการสอดส่องดูแลทุกข์สุขของประชาชน และความเคลื่อนไหวของชาวมอญที่อพยพเข้ามาเป็นกลุ่มๆ ได้

ในระยะแรกๆนั้น ชาวมอญส่วนมากจะได้รับพระบรมราชานุญาตให้ตั้งบ้านเรือนสองฟากฝั่งริมแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะในเขตพื้นที่สามโคก จนต่อมาเมื่อจำนวนประชาชนชาวมอญเพิ่มขึ้นจึงได้โยกย้ายไปตั้งบ้านเรือนในพื้นที่รอบนอกออกไป ส่งผลให้มีการจับจองพื้นที่ดินในการเพาะปลูกซึ่งฝ่ายไทยเองก็ได้กีดกันแต่อย่างใด จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในเวลาต่อมาพบว่าผู้นำชาวมอญต่างได้รับกรรมสิทธิ์ในที่ดินจากทางการไทยหลายคน เช่น สมิงวิลาสสงคราม สมิงพลเพชรกับชายหญิงมีชื่อ 6 คน ได้ทำเรื่องขอจับจองที่นาตำบลลำคลองกระทุ่มแบน ปลายคลองวัดที่ 3 แขวงเมืองปทุมธานี ซึ่งเป็นที่กว้างว่างเปล่า สิบรามสิทธิกับพวก จับจองที่นาในตำบลลาดปลาตุก แขวงเมืองปทุมธานี พระยานครอินทร ขอจับจองที่ดินในตำบลเชียงรากน้อย แขวงเมืองปทุมธานี พระยามหาโยธา ขอจับจองที่ดินปลายคลอง บ้านพร้าว มะแตง จองที่นาตำบลคลองตาง ขางเมืองปทุมธานี พระยามหาโยธาจับพวก ขอจับจองที่ดินตำบลคลองบางหลวงเชียงรากใหญ่ เป็นต้น

การปกครองดูแลทุกข์สุขของชาวมอญเหล่านี้ ทางการไทยได้ให้ความสำคัญและความทัดเทียมกับการปกครองคนไทย ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนกันทั้งในแง่ขนบธรรมเนียมประเพณี การแต่งงานระหว่างชาวไทย-มอญ เพื่อให้ชาวมอญที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร มีความซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อไทย จนปัจจุบันเชื้อสายชาวมอญเหล่านั้นได้กลายเป็นชาวไทยอย่างสมบูรณ์ อยากรู้ก็ที่เราสามารถจำแนกหน้าที่และบทบาทของชาวมอญจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ดังนี้

เรื่องของสิทธิหน้าที่ ชาวมอญทุกคนมีสิทธิหน้าที่ต่างๆ เท่าเทียมกับคนไทย แม้แต่การเข้ารับราชการในกรมกองต่างๆ มีตั้งแต่ระดับหัวหน้าจนถึงกรรมการเมืองหรือเจ้าหน้าที่

ระดับอำเภอ เช่น มะแขก มะพล มะแห่ง ฯลฯ ได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน ขุนเรียงกลางสมรได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการเมืองปทุมธานี สมิงชนะสงครามได้รับแต่งตั้งให้เป็นสรรพากรเมืองสามโคก

ถ้าหากข้าราชการผู้ใดปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จนเกิดผลดีแก่ทางราชการก็มีบำเหน็จความดีความชอบให้ บางครั้งผู้ได้รับเลือกหรือรับการแต่งตั้งให้รับราชการหากไม่เต็มใจที่จะได้รับตำแหน่งนั้นๆ ทางการก็จะมิหนังสือไปชักถามเหตุผลเช่น กรณีของมะแห่ง ซึ่งปฏิเสธการเป็นผู้ใหญ่บ้าน ดังเหตุผลที่ปรากฏในจดหมายฉบับลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ศก 115 ข้าพระพุทธเจ้ามะแห่ง นำเบอร์ 11 เวร 2 ราษฎร์มีกรม ตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ ท่าลาดเบ็ด แขวงปทุมธานี

ขอประทานนำเรื่องราวทุกข์มายื่นต่อท่านพระยาเกียรติ เจ้าพนักงานใหญ่กองเร่งชำระ กรมทหารเสือ ขอท่านให้นำเรื่องราวข้าพระพุทธเจ้า ขึ้นกราบทูลถวาย พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นปราบปรปักษ์ ผู้บัญชากรมทหารเรือทรงทราบใต้ฝ่าพระบาท เดิมเมื่อ ณ เดือนพฤษภาคม ศก 115 ขุนอนุรักษ์ประทานราษฎรวัดแขวงเมืองปทุม เป้าร้องให้ราษฎรเลือกผู้ใหญ่บ้าน ราษฎรได้เลือกข้าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ใหญ่บ้าน ข้าพระพุทธเจ้าไม่เต็มใจเป็นผู้ใหญ่บ้าน เพราะคุณวุฒิแลหนังสือ ข้าพระพุทธเจ้าไม่เป็นเหตุ ฉะนั้นข้าพระพุทธเจ้า ขอรับราชการสนองพระเดชพระคุณเข้าเฝ้า ออกเฝ้าตามกำหนดเฝ้า ข้าพระพุทธเจ้าต่อไป ขอพระบารมีเป็นที่พึ่ง ควรมิควรแล้วแต่จะทรงโปรด

สำหรับการเข้ารับราชการนั้น ชายฉกรรจ์บุตรชาวมอญทุกคนจะต้องเข้ารับราชการทหารตามกฎหมาย คือจะต้องเกณฑ์ทหารเช่นเดียวกับคนไทย แต่บางกรณีบุตรมอญอาจได้รับการยกเว้นจากการเกณฑ์ทหาร ถ้าหากกำลังรับราชการบางตำแหน่งอยู่ เช่นกรณี นายครุฑ ซึ่งรับตำแหน่งเป็นสมุหบัญชีเมืองปทุมธานี กับนายแจ้ที่ดำรงตำแหน่งกรม การเมืองปทุมธานีได้ถูกเกณฑ์เป็นพลทหารเสือ ปรากฏว่าทางการได้ให้การยกเว้น

เรื่องเสรีภาพ ชาวมอญทุกคนที่อยู่ในประเทศไทยต่างได้รับสิทธิและเสรีภาพทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพ การศึกษา การนับถือศาสนาและวัฒนธรรม เป็นต้น เช่นชาวมอญจะประกอบอาชีพตามความถนัดและความสามารถของตน ซึ่งจะเห็นได้ว่าชาวไทยรามัญในปัจจุบันยังคงยึดอาชีพดั้งเดิม เช่น การปั้นหม้อ อีฐ โอง หรือ การเป็นเกษตรกร ทำไร่ ทำนา และทำสวน นอกจากนี้ในเรื่องของทรัพย์สิน ชาวมอญมีสิทธิในการมีทรัพย์สิน และครอบครองตามสิทธิของตนอย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะที่ดิน สามารถถือครองเป็นกรรมสิทธิ์และโอนถ่ายได้เช่นเดียวกับคนไทย ในด้านการศึกษา ชาวมอญมีสิทธิเช่นเดียวกับคนไทย โดยเฉพาะเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาของชาติในรัชกาลที่ 6 ลูกหลานชาวมอญจะต้องพบบุตรหลานเข้าโรงเรียนเพื่อศึกษาหาความรู้เช่นเดียวกับชาวไทย สำหรับเรื่องของการนับถือศาสนาก็เช่นกัน ชาวมอญและชาวไทยต่างนับถือศาสนาพุทธ จึงไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่เป็นชาวมอญ คนไทยก็ให้ความนับถือเช่นเดียวกับพระสงฆ์ไทย

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่าพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชุมชนปทุมธานีนี้มีพัฒนาการโดยลำดับมาจากการตั้งบ้านเรือนของชาวมอญ ซึ่งปรากฏทั้งเอกสารฝ่ายไทยและฝ่ายมอญด้วย อย่างไรก็ตามศิลาจารึกธรรมตันกรุรรัตนโกสินทร์ได้กล่าวถึงที่ตั้งของชุมชนสามโคก ซึ่งเป็นชุมชนที่เก่าแก่ก่อนพัฒนามาเป็นเมืองปทุมธานี

ความสำคัญของชุมชนสามโคก ปรากฏชัดเจนอีกครั้งหนึ่งในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระองค์ได้เสด็จประพาสเมืองสามโคกทางชลมารค ในเดือน 11 ปี พ.ศ. 2358 เพื่อทรงเยี่ยมพสกนิกรชาวมอญ ทรงประทับอยู่ในพลับพลาริมน้ำที่ถูกปลูกสร้างขึ้นตรงกันข้ามกับชุมชนสามโคก (ปัจจุบันคือวัดปทุมทอง) ชาวมอญทั้งหลายต่างพากันมาเฝ้ารับเสด็จและได้นำดอกบัวขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอย่างเนืองแน่น ด้วยเหตุนี้ พระองค์ทรงดำริว่า เมืองสามโคกนี้มีดอกบัวเป็นจำนวนมากเหมือนสัญลักษณ์ของชุมชนแห่งนี้ จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อเมืองใหม่เพื่อความเป็นสิริมงคลว่า ประทุมธานี เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2358 มีฐานะเป็นเมืองชั้นตรี ดังปรากฏในนิราศภูเขาทอง ซึ่งแต่งขึ้นโดยสุนทรภู่ เมื่อปี พ.ศ. 2371 ความว่า

ถึงสามโคกโคกถวิลถึงปิ่นเกล้า

พระพุทธเจ้าหลวงบำรุงซึ่งกรุงศรี

ประทานนามสามโคกเป็นเมืองตรี

ชื่อประทุมธานีเพราะมีบัว

จึงที่นี้นามชื่อสามโคก

เป็นคำโลกสมมติสุดแถลง

ครั้นพระโกศโปรดปรานประทานแปลง

ที่ตำแหน่งมอญมาสามภักดี

ชื่อประทุมธานีที่เสด็จ

เดือนสิบเอ็ดบัวออกหึงดอกฝัก

มารับส่งตรงนี้ที่สำนัก

พระยาพิทักษ์ทวยหาญผ่านพารา (ศูนย์ประวัติศาสตร์เมืองปทุมธานี, 2554)

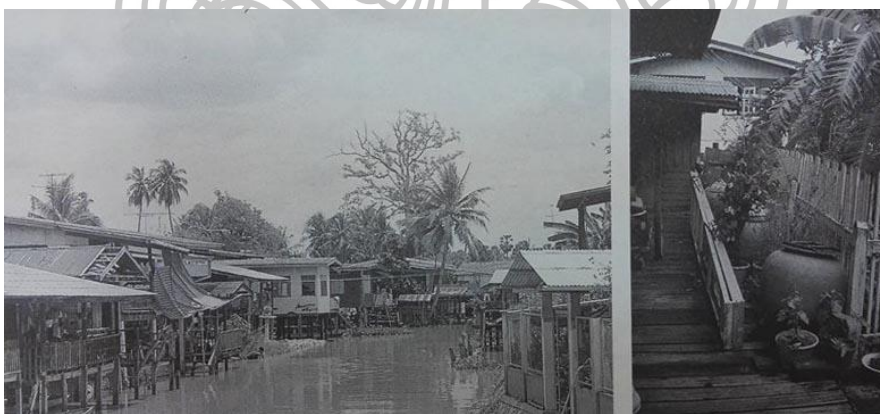
ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดฯ พระราชทานให้ยกฐานะ เมืองนนทบุรี ประทุมธานี นครเขื่อนขันธ์ สมุทรปราการ ไปขึ้นอยู่กับกระทรวงพระนครบาล แขวงกรุงเทพฯ ทั้งนี้ก็เพื่อสะดวกในการปกครองและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสายงานการบังคับบัญชา ปทุมธานีจึงย้ายจากการกำกับดูแลของกระทรวงมหาดไทยไปขึ้นกับกระทรวงนครบาล และในรัชกาลนี้ยังได้มีการจัดทำบัญชีสำมะโนครัวราษฎร พ.ศ. 2441-2442 ปรากฏว่าเมืองปทุมธานีในสมัยนั้นมีกลุ่มชนเชื้อสายต่างๆ จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ มอญ จีน ลาว ญวน และแขก (ซึ่งต่อมาชนกลุ่มนี้รู้จักกันในนาม “มุสลิม”) ซึ่งปัจจุบันยังมีการตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่อำเภอต่างๆ ของปทุมธานี มีการ

ผสมผสานกับชาวไทยทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรมจนแยกกันไม่ออก อย่างไรก็ตามก็ดูกลิ่นอายของกลุ่มชนเชื้อสายต่างๆ ก็ยังคงดำรงวิถีชีวิตตามรูปแบบเฉพาะของตนอยู่ โดยเฉพาะชาวมอญที่มีมากที่สุด ในอำเภอสามโคก ดังจะกล่าวในรายละเอียดเพียง 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ชาวมอญ

แหล่งที่อยู่ของชาวมอญหรือปัจจุบันเรียกว่าไทย-รามัญ ส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่กันหนาแน่นในอำเภอสามโคก ซึ่งเป็นชุมชนเดิมโดยเฉพาะบ้านกลาง บ้านเจดีย์ทอง บ้านบางโพธิ์ บ้านศาลาแดง บ้านสวนมะม่วงบน บ้านตากแดดและบ้านสะตือ เป็นต้น และมีกระจายอยู่ในอำเภอเมือง เช่น ที่บ้านบางปรอก บ้านคลองพิบูล บ้านวัดหงส์ บ้านวัดโคก และบ้านปากคลองโพธิ์ ส่วนที่อำเภอลาดหลุมแก้ว ซึ่งมีลักษณะการอยู่กันเป็นกลุ่มๆ นั้น พบชาวมอญที่ตำบลคูขวาง ตำบลระแหง ตำบลลาดหลุมแก้ว ตำบลหน้าไม้ และตำบลบ่อเงิน

ส่วนพื้นที่อีก 4 อำเภอที่อยู่ฝั่งตะวันออก ได้แก่ อำเภอคลองหลวง อำเภอธัญบุรี อำเภอลาดหลุมแก้ว และอำเภอหนองเสือ พบชุมชนชาวมอญน้อยมาก ที่พบมีลักษณะเป็นเพียงครอบครัวเดี่ยว รวมกันอยู่เป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ยังคงความสัมพันธ์กับอำเภออื่นที่มีชาวมอญอยู่หนาแน่น ได้แก่ บริเวณคลองห้า ใกล้วัดหัตถสารเกษตร ในอำเภอคลองหลวง และบริเวณใกล้กับวัดเขียนเขต ในอำเภอธัญบุรี

ภาพที่ 2 บ้านมอญ

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดปทุมธานี (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544) 31.

2. ชาวจีน

ปัจจุบันนี้ไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่าชาวจีนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญด้านต่างๆ แทบจะทุกจังหวัด สำหรับปทุมธานีมีชาวจีนด้วยกัน 3 กลุ่มอาศัยปะปนกันทั่วไป เช่น แต่จิว ไทหล่า

และฮกเกี้ยน แต่จีนแต้จิ๋ว มีจำนวนมากที่สุด บรรพบุรุษของชาวจีนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะอพยพโยกย้ายมาจากประเทศจีน ในสมัยรัชกาลที่ 5-6 โดยเฉพาะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อเข้ามาทำมาหากินในประเทศไทย ส่วนการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในปทุมธานีนั้น มีมาแล้วตั้งแต่สมัยอยุธยา เฉพาะบริเวณ สามโคก จะเป็นแห่งแรกที่ชาวจีนตั้งถิ่นฐาน เพราะเป็นชุมชนเก่าและปรากฏร่องรอยการก่อร่างสร้างบ้านอย่างเห็นได้ชัด เช่น ที่ตลาดบางเตย พบว่ามีชาวจีนอาศัยอยู่หนาแน่น มีศาลเจ้า โรงเจ ฮวงจุ้ยและยังประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ ในเทศกาลต่างๆ เช่น ตรุษจีน ไหว้พระจันทร์ ไหว้บรรพบุรุษ ชาวจีนสมัยก่อนจะอาศัยอยู่บนแพ อันเป็นที่กินอยู่หลับนอนและทำการค้ากับชนกลุ่มอื่นๆ จากการสัมภาษณ์ชาวจีนในอำเภอต่างๆ พบว่า ชาวจีน จะมาประกอบอาชีพ ค้าขาย รับจ้าง ทำสวน ผัก และงานฝีมือประเภทช่างเงิน ช่างทอง

นอกจากนี้ยังพบชุมชนชาวจีนที่เก่าแก่ อีกหลายชุมชน ได้แก่ ชุมชนตลาดบ้านลาดด้วน ในอำเภอสามโคก ตลาดระแหง ที่อำเภอลาดหลุมแก้ว ตลาดเจริญผลพัฒนาและตลาดศิริวัฒนา อำเภอเมือง ตลาดบางขันธุ์ อำเภอคลองหลวง ตลาดปากคลอง 7 และตลาดรังสิต อำเภอธัญบุรี เอกลักษณ์ของชาวจีนประการหนึ่งก็คือ ศาลเจ้า เช่น ที่ตลาดรังสิตจะมี ศาลเจ้าไต้ฮงกง ใช้สำหรับประกอบพิธีงานศพและจัดงานเทศกาล ศาลเจ้าพ่อระแหงที่ชุมชนจีน อำเภอลาดหลุมแก้ว ที่ใช้สำหรับเช่นไหว้บูชาเจ้าที่ เชื่อกันว่ามีความศักดิ์สิทธิ์มาก

3. ชาวมุสลิม

อาจปฏิเสธไม่ได้ว่า ชาวมุสลิมเป็นกลุ่มชนที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไม่แพ้ชาวจีน โดยเฉพาะในสมัยอยุธยาแล้ว ชนชาวมุสลิมซึ่งมักเรียกรวมกันว่า “แขก” นั้น พระมหากษัตริย์ไทยให้ความสำคัญและแต่งตั้งให้เป็นขุนนางระดับสูงหลายท่านเช่นในตำแหน่ง เจ้าพระยาบวรราชนายก และมีบทบาทสำคัญในด้านการปกครองมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น สมเด็จพระยามมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) และตระกูลบุนนาค ในปัจจุบัน

สำหรับปทุมธานีเป็นที่อยู่อาศัยของชาวมุสลิมมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะอำเภอลำลูกกา ปรากฏหลักฐานว่าชาวมุสลิมเข้ามาอยู่อาศัยตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ชาวมุสลิมเหล่านี้มีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่ปัตตานีและถูกกวาดต้อนมาไว้ เช่นเดียวกับชุมชนบ้านคร้ว สีแยมหานาค มักกะสัน พญาไท หนองจอก มีนบุรี กรุงเทพฯ และบ้านลุมพินี บ้านหัวแหลม ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการกวาดต้อนชาวมุสลิมมาจากเมืองปัตตานีอีก และให้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว ซึ่งปัจจุบันนี้ชาวมุสลิมส่วนใหญ่ได้เคลื่อนย้ายกระจัดกระจายไปตามที่ต่างๆ ผลพวกจากสนธิสัญญาเบาริงในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปทุมธานีเป็นเขตที่ต้องเพาะปลูกข้าวเพื่อการส่งออกจนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ชาวมุสลิมส่วนใหญ่จึงยึดอาชีพทำนา

ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนไปสู่อาชีพอื่นๆ แล้วเมื่อมีชุมชนมุสลิม ก็ต้องมีสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่เรียกว่า มัสยิด ซึ่งทำหน้าที่ทั้งประกอบพิธีกรรมและสอนหนังสือมัสยิดที่เป็นศูนย์กลางชุมชนที่สำคัญ ได้แก่อำเภอลำลูกกามีมัสยิดถึง 8 แห่ง รองลงมาคือ อำเภอลาดหลุมแก้ว และกระจายตัวอยู่ในอำเภออื่นๆ อีก 1 หรือ 2 แห่ง อย่างไรก็ตามเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงขึ้นครองราชย์สมบัติแล้ว มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ขยายเขตกรุงเทพมหานครใหม่ มีการตราพระราชบัญญัติการบังคับบัญชาหัวเมืองเสียใหม่ ยกเลิกมณฑลกรุงเทพ เมืองธัญบุรี และประทุมธานี จึงขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย อีกครั้งหนึ่ง ในวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2458

ต่อมาในวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2458 จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้โอนหัวเมืองทั้งสองไปขึ้นอยู่กับมณฑลกรุงเก่า และในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2459 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนคำว่า เมือง เป็น จังหวัด และเปลี่ยนการเขียนชื่อจังหวัดจาก ประทุมธานี เป็น ปทุมธานี ขึ้นอยู่กับมณฑลกรุงเก่า (มณฑลกรุงเก่าเปลี่ยนเป็นมณฑลอยุธยาในวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2461) มีเขตการปกครองประกอบด้วยอำเภอ 3 อำเภอ คือ อำเภอบางกระดี (หรืออำเภอเมืองในปัจจุบัน) อำเภอสามโคก และอำเภอเชียงราก (ต่อมาย้ายมาอยู่ที่ตำบลระแหง เรียกว่าอำเภอระแหง ในปัจจุบัน คืออำเภอลาดหลุมแก้ว)

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยุบจังหวัดธัญบุรี มาเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดปทุมธานี จึงมีเขตการปกครองเพิ่มขึ้นอีก 4 อำเภอ คือ อำเภอธัญบุรี อำเภอลำลูกกา อำเภอหนองเสือ และอำเภอบางหวาย (ปัจจุบันคืออำเภอคลองหลวง)

ปทุมธานียุคปัจจุบัน

ปทุมธานีกับการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สมัยใหม่ปทุมธานีเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดในช่วงปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมาความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเริ่มต้นจากการปรับเปลี่ยนการผลิตข้าวไปสู่การเพาะปลูกพืชทางการเกษตรอื่นๆ ที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า เช่น การทำสวนผัก แตงโม สวนส้มและผลไม้อื่นๆ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองตลาดภายในประเทศรวมไปถึงตลาดเพื่อการส่งออก ขณะเดียวกันก็พบว่าพื้นที่อีกบางส่วนก็ได้พัฒนาไปสู่การผลิตในภาคอุตสาหกรรมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ได้แก่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณคลองรังสิต สำหรับพื้นที่ด้านตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาอันเป็นที่ตั้งตัวจังหวัดนั้นไม่ค่อยได้รับการเปลี่ยนแปลงมากนัก

จุดเริ่มการเปลี่ยนแปลงด้านการเกษตรสมัยใหม่ เกิดขึ้นเนื่องมาจากการสร้างเขื่อนชัยนาท ในโครงการเจ้าพระยาใหญ่ ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กล่าวคือ ภายหลังสงครามข้าวไทยเป็นที่ต้องการของตลาดโลก ประเทศไทยถูกจัดว่าเป็นประเทศที่มีความสำคัญในแง่ของการผลิตอาหารมาช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหาร ผู้แทนองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ

(FAO) ได้เดินทางมายังประเทศไทยและได้เสนอแนะให้ประเทศไทยทำการพัฒนาแหล่งน้ำในโครงการชลประทานขนาดใหญ่ ซึ่งไทยเคยมีโครงการลักษณะเช่นนี้มาแล้วในอดีต (สมัยรัชกาลที่ 5) แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ รัฐบาลไทยได้เสนอโครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาแหล่งน้ำจากธนาคารโลก ในปี พ.ศ. 2495 จึงได้มีการก่อสร้างโครงการชลประทานเจ้าพระยาใหญ่โดยเงินกู้จากธนาคารโลกและสร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2500 โครงการเจ้าพระยาใหญ่ได้ส่งผลให้พื้นที่บริเวณคลองรังสิตได้รับน้ำที่ใช้ในการเกษตรอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมบริเวณดังกล่าวนับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2512-2517 ได้เริ่มมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่นาบางส่วนมาทำพืชไร่และสวน โดยมีนายทุนจากกรุงเทพฯ เริ่มเข้ามาจับจองพื้นที่มากขึ้น มีการทำสวนกล้วยและสวนส้มจนในที่สุดพื้นที่ในเขตอำเภอหนองเสือ ลำลูกกา ธัญบุรี และคลองหลวง กลายเป็นพื้นที่เพาะปลูกส้มเขียวหวานที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีพื้นที่เพาะปลูกรวมกันถึง 150,000 ไร่ ซึ่งก่อให้เกิดรายได้มากกว่าการทำนาข้าวของปทุมธานีทั้งหมด

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระดับประเทศเริ่มจากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบก การเกิดขึ้นของถนนพหลโยธินในรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในฐานะทางหลวงของแผ่นดินหมายเลข 1 มีการสร้างเขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ ในลักษณะเขื่อนอเนกประสงค์ใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้าและการเก็บน้ำเพื่อการเกษตร

ผลพวงที่สำคัญจากการมีถนนและมีเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้า ก่อให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ๆ นอกเหนือไปจากอุตสาหกรรมที่มีอยู่เดิม คือ โรงสีข้าว โรงเลื่อยไม้

ถนนพหลโยธินที่ได้รับการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องทำให้เป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้พื้นที่สองข้างทางในเขตรังสิตเป็นย่านอุตสาหกรรมใหม่ มีการตั้งโรงงานทอกระสอบ โรงงานปั่นด้าย โรงงานย้อมผ้า และโรงงานอุตสาหกรรมเคมี ตั้งแต่ พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา โรงงานอุตสาหกรรมเริ่มเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2537 มีโรงงานอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดปทุมธานี 1,169 แห่ง ใช้เงินลงทุนไปถึง 67,166.13 ล้านบาท มีแรงงานที่เข้ามาทำงานในโรงงานจำนวน 145,961 คน

ผลจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานีได้ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญประการหนึ่งก็คือ แรงงานในภาคการเกษตรได้ปรับเปลี่ยนอาชีพมารับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมของจังหวัดปทุมธานีขนาดใหญ่ โดยเฉพาะมีผู้คนต่างถิ่นอพยพโยกย้ายกันเข้ามาอาศัยในจังหวัดปทุมธานีมากขึ้น ผลที่ตามมาคือมีความต้องการพื้นที่ที่อยู่อาศัยมากขึ้น ประกอบกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่มีมาแต่เดิมเอื้ออำนวยประโยชน์ในการจัดสรรที่ดินและโครงการหมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่ จะเห็นได้ว่าในช่วงรับบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มีการพัฒนาด้านอสังหาริมทรัพย์มากขึ้นจนกลายเป็นยุคที่เรียกต่อมาในภายหลังว่ายุคเศรษฐกิจฟองสบู่ เขตพื้นที่รังสิตในปัจจุบันได้รับผลกระทบทั้งทางสภาวะแวดล้อมและมลพิษต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาคุณภาพของน้ำ อากาศ เสียง ขยะมูลฝอย เป็นต้น

2.2 เอกลักษณ์ของท้องถิ่น

ดอกบัว หมายถึง ดอกบัวหลวง ซึ่งมีอยู่มากมายตามแม่น้ำลำคลอง ถึงฤดูน้ำหลาก จะออกดอกบานสะพรั่งอยู่ทั่วไปและดูสวยงามมาก และชื่อจังหวัดได้รับพระราชทานนามจาก พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย คราวเสด็จประพาสเมืองสามโคก เมื่อ พ.ศ. 2358 ชาวมอญอพยพ ต่างเก็บดอกบัวทูลเกล้าฯ พระองค์จึงทรงพระราชทานนามเมืองสามโคกใหม่ว่า ปทุมธานี

ต้นข้าว หมายถึง ผลผลิตทางการเกษตรกรรมของปทุมธานี มีมากมายทั้งพืชผักสวนครัวและข้าว ฯลฯ ซึ่งผลผลิตของข้าวอยู่ในอันดับ 3 ของประเทศ เพราะปทุมธานีตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง จึงทำนาและการเกษตรได้ผลดีโดยตลอดความหมายโดยสรุป หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารโดยเฉพาะอย่างยิ่งดอกบัวและข้าว คำขวัญจังหวัดปทุมธานี

ถิ่นบัวหลวง เมืองรวงข้าว
เชื้อชาวมอญ นครธรรมะ
พระตำหนักรมใจ สดใสเจ้าพระยา

ก้าวหน้าอุตสาหกรรม (ศูนย์ประวัติศาสตร์เมืองปทุมธานี, 2554)

คำอธิบายคำขวัญจังหวัดปทุมธานีโดยสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี

1. ถิ่นบัวหลวง

จังหวัดปทุมธานีในอดีต มีบัวหลวงมาก ดอกบัวบานสะพรั่งไปทั่วเมือง เป็นท้องถิ่นหรือดินแดน แห่งดอกบัวหลวง รัชกาลที่ 2 เสด็จประพาสเมืองสามโคก พสกนิกรต่างนำดอกบัวกลวงมาทูลเกล้าฯ ถวายเป็นจำนวนมาก จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามชื่อเมืองว่า ปทุมธานี คำว่าประทุม หมายถึง ดอกบัว ดังปรากฏในนิราศภูเขาทองของกวีเอกสุนทรภู่ตอนหนึ่งว่า ถึงสามโคกโคกถวิลถึงปิ่นเกล้า

พระพุทธเจ้าหลวงบำรุงซึ่งกรุงศรี

ประทานนามสามโคกเป็นเมืองตรี

ชื่อประทุมธานีเพราะมีบัว (ศูนย์ประวัติศาสตร์เมืองปทุมธานี, 2554)

ปัจจุบันจังหวัดปทุมธานียังคงใช้รูปดอกบัวหลวงเป็นตราสัญลักษณ์ของจังหวัด

2. เมืองรวงข้าว

จังหวัดปทุมธานีเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม รัชกาลที่ 5 เคยเสด็จเมืองธัญบุรี ทรงสนับสนุนอาชีพเกษตรกรรม โปรดเกล้าฯ ให้มีการขุดคลองชลประทาน และประตูละบายน้ำ ที่ทุ่งรังสิต ตั้งสถานีทดลองปลูกข้าว ทำให้ชาวจังหวัดปทุมธานี มีอาชีพทำนาเป็นส่วนใหญ่ ข้าวพันธุ์ เหลือง ที่ปลูกที่จังหวัดปทุมธานีในอดีตนั้นเป็นสินค้าส่งออกที่มีชื่อเสียงมาก แต่ในปัจจุบันพื้นที่ทำนาดลดลง เนื่องจากเกษตรกรรมบางส่วนเปลี่ยนอาชีพปัจจุบันจังหวัดปทุมธานียังคงใช้รูปรวงข้าวเป็นตราสัญลักษณ์ของจังหวัด

3. เชื้อชาวมอญ

แต่เดิมชนชาวมอญซึ่งอพยพมาจากประเทศพม่าเป็นจำนวนมาก ได้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และได้รับพระบรมราชานุญาตให้มาตั้งถิ่นฐานในเขตอำเภอสามโคก และตำบลบางกะดี อำเภอมืองปทุมธานี ต่อมาวิถีชีวิตของชนชาวมอญกับคนไทยดั้งเดิมได้หลอมหลอมและผสมผสานกลมกลืนกัน ก่อให้เกิดวัฒนธรรมประเพณีไทยรามัญ ดังที่ปรากฏอยู่ในทุกวันนี้ อาทิ ประเพณีเป็งสักรานต์ (สงกรานต์) ปีพาทย์มอญ รำมอญ สะบ้ามอญ การแห่หางหงส์ธงตะขาบ ฯลฯ

4. นครธรรมมะ

ธรรมะ หมายถึง คุณความดี ความชอบ ความถูกต้อง คำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา และหมายความรวมถึงคำสั่งสอนของศาสนาคริสต์ อิสลามและศาสนาอื่นๆ ด้วยทุกวันนี้ชาวปทุมธานีส่วนใหญ่ยึดมั่นในธรรมะ เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตจะเห็นได้จากวัดวาอารามต่างๆ มีความเจริญรุ่งเรืองมาก ในวันสำคัญทางศาสนาจะมีประชาชนเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาอย่างเนืองแน่น พระตำหนักกรมใจ

พระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติคนไทยมีความจงรักภักดีและเทิดทูลสถาบันพระมหากษัตริย์ จังหวัดปทุมธานีเป็นที่ตั้งของพระตำหนักถึง 3 พระตำหนัก คือ

1. พระตำหนักสวนปทุม ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
2. พระตำหนักจักรีรังษของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ฯ
3. พระตำหนักพลอยปทุมของสมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงอุบลรัตนฯ

ต่อไปนี้ประชาชนชาวจังหวัดปทุมธานี จะได้มีโอกาสถวายความจงรักภักดีใกล้เบื้องพระยุคลบาท พระตำหนักทั้ง 3 พระตำหนัก จึงเปรียบประดุจเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจและเป็นมิ่งขวัญของชาวจังหวัดปทุมธานี พระบารมีจะแผ่ไพศาลปกป้องคุ้มครองให้จังหวัดปทุมธานี มีความเจริญก้าวหน้า สงบร่มเย็น และมีความรักสามัคคีกันยิ่งขึ้น

5. สดใสเจ้าพระยา

จังหวัดปทุมธานีมีแม่น้ำเจ้าพระยาคู่บ้านคู่เมืองมาช้านาน เป็นแม่น้ำสายหลักที่หล่อเลี้ยงชาวปทุมธานีมาจนถึงทุกวันนี้ ชาวปทุมธานีมีความรักและความผูกพันอยู่กับแม่น้ำเจ้าพระยา จึงช่วยกันดูแลรักษาแม่น้ำเจ้าพระยาให้ใสสะอาดปราศจากมลพิษ เป็นเอกลักษณ์และเป็นที่มีความภาคภูมิใจของชาวจังหวัดปทุมธานีเป็นอย่างยิ่ง และปัจจุบันยังคงนำน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณวัดสำแล อำเภอมืองปทุมธานี ไปผลิตน้ำประปาให้ชาวกรุงเทพฯ ได้ใช้อุปโภคบริโภค

6. ก้าวหน้าอุตสาหกรรม

จังหวัดปทุมธานีมีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก มีนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ 2 แห่ง คือนิคมอุตสาหกรรมนวนครและนิคมอุตสาหกรรมบางกะดี มีโรงงานอุตสาหกรรมบางกะดี

มีโรงงานอุตสาหกรรมที่เจริญก้าวหน้า ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิตสินค้า มีการลงทุนและการจ้างงานเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้จังหวัดปทุมธานีมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชาชนมากที่สุดในประเทศไทยในขณะนี้ ซึ่งจะส่งผลให้จังหวัดปทุมธานีมีความเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว

ธงประจำจังหวัดปทุมธานีมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างประมาณ 38 นิ้ว ยาวประมาณ 54 นิ้ว สีธงมี 2 สี คือสีน้ำเงินกับสีขาว แถบสีน้ำเงินครึ่งผืนในแนวตั้ง ต่อด้วยแถบสีขาว อีกครึ่งผืน ตรงการผืนมีตราสัญลักษณ์ของจังหวัดซึ่งมีเส้นผ่าศูนย์กลางยาว 16 นิ้วตราสัญลักษณ์ มีดอกบัวสีชมพูดอกหนึ่งกำลังบานสะพรั่ง ใต้ดอกบัวมีใบบัว 2 ใบ มีต้นข้าวโผล่จากพื้นน้ำอยู่สองข้าง ดอกบัว ต้นข้าวมีใบเขียวสดกำลังออกรวงข้าวเป็นสีทองต้นละ 3 รวง โนม้เข้าหาดอกบัวตรงกลาง ด้านล่างและตราสัญลักษณ์มีตัวอักษรคำว่า จังหวัดปทุมธานี เป็นตัวสีแดงอยู่บนพื้นสีเหลือง โค้งตามแนววงกลมที่อยู่ส่วนล่างรอบๆ ธง 3 ด้านมีครุยสีเหลือง เส้นครุยยาวประมาณเส้นละ 2 นิ้ว

1. ต้นไม้ประจำจังหวัดปทุมธานีต้นทองกลางลาย พันธุ์ไม้มงคลประจำจังหวัดปทุมธานีซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2537ให้นำมาปลูกเป็นสิริมงคลของจังหวัด ซึ่งจังหวัดปทุมธานีได้ปลูกไว้ ณ บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัด

ต้นทองกลางลาย เป็นไม้ยืนต้นขนาดย่อม ลักษณะทุกอย่างเหมือนทองหลางทั่วไป ดอกดก ใบมีด่าง ใบเป็นสีเหลืองแกมเขียว ใบออกเป็นช่อ รูปใบป้อมมน กว้างประมาณ 4 นิ้ว ยาวประมาณ 6 นิ้ว ก้านช่อใบยาวราว 3-4 นิ้ว โคนก้านอวบ ออกดอกเป็นช่อสีแดง

ทองหลางลาย กระจายพันธุ์อยู่ทั่วไปในเขตร้อน ในเมืองไทยมีชื่อเรียกพื้นเมืองเรียกต่างๆ กัน เช่น ทางเหนือเรียก ทองม้วนทองเผือก ในกรุงเทพมหานคร เรียก ทองหลางด่าง ทองหลางลาย การขยายพันธุ์ใช้วิธีตัดกิ่งปักชำ ปลูกเป็นไม้ประดับขณะยังไม่ออกดอก ใบจะมีสีเหลืองสลับเขียวราวเดือนมกราคม ถึงกุมภาพันธ์ จะทิ้งใบหมดต้น มองเห็นดอกสีแดงสดแพรวพราว เป็นไม้ที่มีชื่อในวรรณคดีว่า ปารีชาติ เป็นต้นไม้ที่ทำให้ระลึกชาติได้

2. มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

พื้นที่ป่า พืชพันธุ์ไม้ และสัตว์นานาชนิดสภาพพื้นที่ของจังหวัดปทุมธานี มีลักษณะเป็นที่ลุ่ม น้ำท่วมถึงในฤดูน้ำหลากโดยเฉพาะบริเวณทุ่งรังสิตในอดีตเคยเป็นที่อยู่ของโคลงช้าง กวาง สมันพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าละเมาะ สลับหนองน้ำและทุ่งนา มีต้นไม้ปะปนกันหลายชนิด โดยมีไม้สะแกซึ่งเป็นไม้ใหญ่ในป่าสลับด้วยต้นคาง ต้นกระทุ่ม ต้นสะเดา ต้นหมากเฒ่า ต้นกุ่ม ต้นตะโก ต้นตะขบ ไม้ป่า ฯลฯ (ปัจจุบันแทบจะไม่เหลือให้เห็นแล้ว) สำหรับไม้เถา ก็มีไม้จำพวกมันนาก เถาวัลย์ ต้นเชือกเขา ไม้พุ่มก็มี เช่น ต้นเล็บเหยี่ยว ต้นหนามแดง ต้นท่ามะเรือ (ข่ามะเรียง) ฯลฯ ไม้หัวไม้ดอก เช่น ต้นพลับพลึง ต้นตะขาบ ต้นหนามสามสิบ

ภาพที่ 3 ดงตาล

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, **วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดปทุมธานี** (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544) 42.

ภาพที่ 4 นกปากห่างวัดไผ่ล้อม

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, **วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดปทุมธานี** (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544) 42.

ถือได้ว่า ป่า ในท้องที่ปทุมธานีในอดีตนั้น มีความสำคัญต่อชุมชนเป็นอันมาก เช่น ไม้สะแก ใช้เป็นเชื้อเพลิงหุงต้มอาหาร ผลไม้จากป่า เช่น ผลของหมากเม่ารสเปรี้ยว ผลของตะขบ มีรสหวานอมเปรี้ยว ผลของท่ามะเรียงมีรสหวาน ส่วนหัวของมันนกก็ใช้แกงใช้ต้มกับน้ำกะทิ ดอกตะขาบหลากสี ดอกพลับพลึงสีขาว นำมาใช้บูชาพระ

นอกจากนี้ ยังมีไม้เศรษฐกิจอีกอย่างหนึ่งของจังหวัดปทุมธานี คือ ต้นตาล มีอยู่มากในพื้นที่สองอำเภอ คือ อำเภอเมือง และอำเภอสามโคก ตามความเชื่อของชาวมอญ ซึ่งเป็น

กลุ่มคนที่สำคัญของปทุมธานี เชื่อว่า วันเกิดปลูกต้นตาลอายุจะยืนยาว ต้นตาลยังได้ชื่อว่าเป็นไม้ของคนยากยามว่างเว้นจากการทำนาที่ขึ้นตาล เฉาะไปขายเป็นผลตาลอ่อน บางต้นที่มีดอกตกก็ตัดแต่งผูกพะองขึ้นทำน้ำตาลแขวนกระบอกไม้ไผ่แล้วนำน้ำตาลสดไปขาย หรือมาแปรรูปรวมใส่กระทะเคี่ยวไฟให้ได้น้ำตาลโตนดที่มีรสหวานหอม

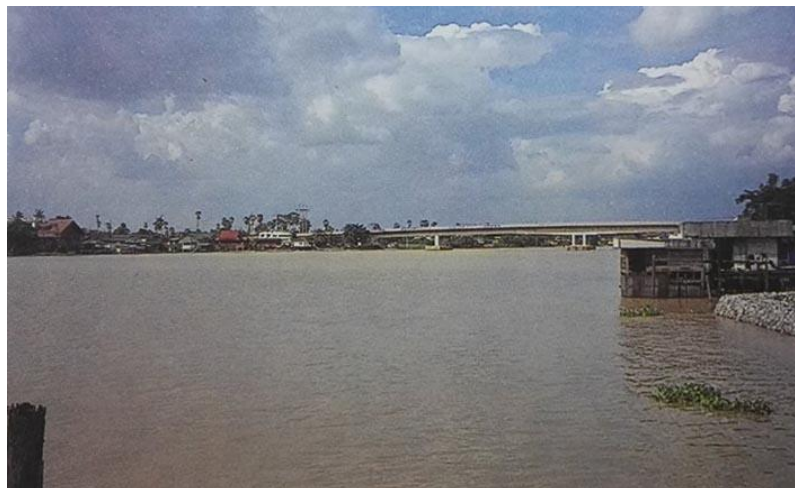
ไม้ใหญ่อีกชนิดหนึ่งที่มีขนาดใหญ่อายุยืน คือ ต้นยาง ยังคงเหลืออยู่ตามวัดต่างๆ ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นต้นไม้ใหญ่ที่รอดพ้นจากการถูกตัด ขนาดของลำต้นมีขนาดใหญ่ถึงสองสามคนโอบ ลำต้นมีเปลือกสีขาวยาวตรง ยังหาดูได้ตามวัดต่างๆ เช่น วัดเทียนถวาย จะมีต้นยางมากที่สุด วัดโบสถ์ วัดมะขาม วัดสำแล วัดสิงห์ วัดตำหนัก วัดชัยสิทธิवास วัดเชิงท่า และบางวัดก็มีต้นตะเคียนใหญ่อายุนับร้อยปี เช่น วัดสวนมะม่วง เป็นที่น่าเสียดายว่าพื้นที่ของจังหวัดปทุมธานีในปัจจุบันแปรเปลี่ยนไปเป็นหมู่บ้านจัดสรร โรงงานอุตสาหกรรม บ้านจัดสรร มีหลักฐานว่าในเขตอำเภอเมือง ตัดโค่นต้นตาลนับร้อยต้น นอกจากนี้การขุดตักหน้าดินขาย ในท้องที่อำเภอสามโคกก็มีผลกระทบกับพื้นที่ป่าละเมาะ ป่าไม้หายไปพืชพันธุ์ธรรมชาติหายไป ปัจจุบันมีความพยายามที่จะปลูกป่าทดแทนตามวัด ริมถนน สถานที่ราชการ ซึ่งมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนการปลูกป่าให้ดำรงอยู่เช่นกัน

สัตว์ เป็นสิ่งมีชีวิตที่อยู่คู่กับธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ที่ไดยังมีป่าก็ยังคงมีสัตว์อาศัยอยู่ ที่ไดยังมีแหล่งน้ำก็ยังมีสัตว์น้ำอาศัยอยู่ สัตว์ป่าของจังหวัดปทุมธานี ที่อาศัยอยู่ตามป่าละเมาะ เช่น กระรอก นมู เสือปลา งูเหลือม งูเห่า ตะกวด กิ้งก่า หนู ผึ้ง นกกระทา นกเอี้ยง นกกิ่งไคร้ นกเขา นกกระแวน นกกางเขน นกหางพัดเหยี่ยว นกกินปลา นกหัวขวาน นกกระปูด นกกวาง นกอีดำอีแดง นกอีลุ้ม นกปากห่าง เป็นต้น นกบางชนิด อยู่กันเป็นฝูง บางชนิดอยู่กันเป็นคู่ นกบางชนิดส่งเสียงบอกลักษณะดินฟ้าอากาศได้ เช่น นกกวาง นกกระปูด จะส่งเสียงร้องติดต่อกันนานบอกเป็นสัญญาณว่า น้ำจะขึ้น นกดูเหว่า ร้องบอกเวลาให้สว่างแล้ว บางครั้งนกก็ช่วยรักษาสมดุลธรรมชาติ เช่น เหยี่ยวแดง เหยี่ยวรุ้ง ไส้ล่าหนูไม่ให้มีมากเกินไป นกบางชนิดมารวมกันอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น นกปากห่าง ที่วัดไผ่ล้อมมารวมกันนับพันนับหมื่นตัวจนกลายเป็นสวนนก ปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีผู้คนแวะเวียนมาเที่ยวกันอยู่เสมอ ที่เรียกชื่อ่านกปากห่าง เพราะช่วงกลางของปากจะเป็นช่องโหว่ หางไม่ติดกันนกปากห่างช่วยรักษาสมดุลธรรมชาติ เช่นมีส่วนช่วยชาวไร่ชาวนาจับหอยเชอร์รี่มากิน นกปากห่างที่วัดไผ่ล้อมมีมากในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมีนาคม โดยจะทำรังวางไข่กันเต็มต้นไม้รอบวัด ซึ่งมีเจ้าหน้าที่คุ้มครองสัตว์ป่าของกรมป่าไม้ดูแลอยู่

3. แหล่งน้ำ

แม่น้ำเจ้าพระยานับเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชนชาวปทุมธานี ซึ่งจะมีคูคลองต่างๆ แยกสาขาเข้าสู่แผ่นดินตลอดแนวสองฟากฝั่งตะวันออก และตะวันตก แม่น้ำเจ้าพระยาตอนที่ไหลผ่านจังหวัดปทุมธานี ต้นน้ำเริ่มจากท้ายเกาะใหญ่ ซึ่งอยู่ในเขตติดต่อของอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไหลคดโค้งไปสุดเขตจังหวัดปทุมธานีตอนใต้ที่ตำบลบ้านใหม่ อำเภอปากเกร็ด

จังหวัดนนทบุรี ส่วนกว้างของแม่น้ำเจ้าพระยาในจังหวัดปทุมธานี อยู่บริเวณที่เรียกว่า คุ้งน้ำวัดถั่วทอง ซึ่งเป็นพื้นที่ฝักซ้อมรบของทหารเรือหน่วย นปช. ทุกปีสำหรับส่วนที่แคบที่สุดของแม่น้ำเจ้าพระยาอยู่ตรงหน้าศาลากลางจังหวัดหลังเก่า

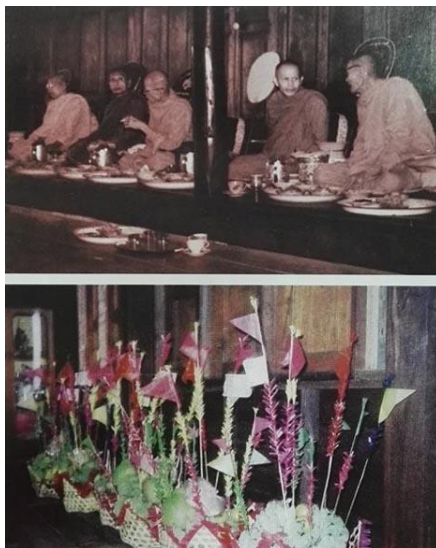

ภาพที่ 5 คลองลัดเตร็ดใหญ่
ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, **วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดปทุมธานี** (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544) 44.

2.3 มรดกทางวัฒนธรรม

1. ความเชื่อของชาวปทุมธานี

การทำบุญผีกระเจาด เป็นประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีในการปกป้องคุ้มครองเด็ก โดยการจัดพิธีทำบุญผีกระเจาดให้กับบุตรคนแรกของครอบครัว เมื่อมีอายุประมาณสองขวบครึ่ง พ่อแม่จะจัดงานทำบุญผีกระเจาดโดยการเชิญแม่ผีมาเป็นผู้ประกอบพิธี และนิมนต์พระสงฆ์ 5 รูปมาประกอบพิธีทางศาสนาที่บ้าน สิ่งสำคัญคือการจัดเตรียมกระเจาดบูชาผี โดยจะสานไม้ไผ่ตาฉะเหลวโปร่ง ปากกระเจาดสานเป็นกลีบบัว ประดับตกแต่งด้วยธงกระดาษสี ใส่ขนมกง มะพร้าวอ่อน กล้วย เด็ก 1 คน ต้องจัดกระเจาดไว้ 5 ใบ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544)

ภาพที่ 6 คณะพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ และกระจัดบูชาผี 5 ใบ
ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, **ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม** (กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 29.

ในวันงานแม่ผีจะประกอบพิธีเช่นไหว้แยกต่างหากกับพิธีสงฆ์ โดยปูผ้าหรือเสื่อห่างจากชายคาบ้านพร้อมของเซ่นไหว้ผี เช่น ไก่ต้ม หมูต้ม เหล้าขาว เรียกสำหรับควา ส่วนสำหรับหวานมีขนมกง มะพร้าวอ่อน กล้วย พร้อมบายศรีปากชามและไข่นำอาหารหวานคาวที่เลี้ยงพระมาเป็นของเคียงหนึ่งชุด เมื่อพร้อมแล้วแม่ผีจุดธูปกล่าวคำเซ่นไหว้ผีกระจัด

ส่วนบนบ้านเป็นพิธีสงฆ์ พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ พ่อแม่เฒ่าเด็กมาใส่บาตรและถวายภัตตาหารพระสงฆ์ จากนั้นนำเด็กถวายกระจัดแล้วรับพรพระ และทำพิธีกรวดน้ำ ส่วนลูกคนที่สองหรือสามพ่อแม่จะจัดพิธีถวายธูปต่อพ่อแม่เจ้าของธงให้มารับธงและปกป้องคุ้มครองลูกหลานผีกระจัดโดยนำธงไปปักไว้หน้าโบสถ์หรือวิหารที่วัดใกล้บ้านให้อยู่ดีมีสุขตลอดไป

การออกฮ้อยปะจู้ หรือ ยู่ปะจู้ มอญ เป็นเชื้อชาญที่มีความเคราพนับถือบรรพบุรุษ ผีบ้าน ผีเรือน และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกป้องรักษาประจำหมู่บ้าน ดังนั้น จึงมีประเพณีการไหว้ศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน โดยชาวมอญจะร่วมกันจัดงานขึ้นหลังเทศกาลสงกรานต์ของทุกปี เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่คนในครอบครัวและความสงบสุขของหมู่บ้าน เรียกว่า ออกฮ้อยปะจู้ หรือเรียก ยู่ปะจู้ ซึ่งแต่ละหมู่บ้านมีคำเรียกแตกต่างกันไป แต่มักลงท้ายด้วยคำว่า “ปะจู้” ซึ่งแปลว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดูแลหมู่บ้านเช่น บ้านตากแดด อำเภอสามโคก เรียด ฮ้อยปะจู้ บ้านบางปรอก อำเภอมืองปทุมธานี เรียก ยู่ปะจู้ เป็นต้น

ภาพที่ 7 ศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน
ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, **ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม** (กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 32.

ในพิธีดังกล่าวจะมีการจัดเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ศาลประจำหมู่บ้านเรียกว่า “เปี้ยจู้” คือข้าวเจ้า ข้าวเหนียว กล้วย มะพร้าว ขนมต้ม แต่ละบ้านจะนำไม้ดอกมาหักเป็นรอยตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว แล้วปักลงบนกล้วย จากนั้นจะมีการเล่นผี ร้องรำทำเพลงหน้าศาล บางหมู่บ้าน เช่น บ้านตากแดด จะมีการเพิ่มพิธีสะเดาะเคราะห์ด้วยการปั้นตุ๊กตา แป้งข้าวเจ้าเท่ากับจำนวนคนในครอบครัว จัดใส่แพหยวกกล้วยที่ทำขึ้นหนึ่งแพ และจัดเครื่องเซ่นไหว้ที่เหลือจากทำพิธีหน้าศาล ใส่อีกหนึ่งแพปักธงกระดาษสีสวยงาม จุดธูปเทียนลงในแพ จากนั้นให้สาวพรหมจรรย์ 8 คน ยกแพลงลอยในลำน้ำเจ้าพระยา หมุนเวียนไปทางขวา 3 รอบ แล้วผลักแพให้ไหลไปตามกระแสน้ำขอให้อยู่เย็นเป็นสุขทุกครอบครัว

2. สีสันแห่งประเพณี

เมื่อความศรัทธาในศาสนาหลอมรวมกับความเชื่อที่ยังรากมาจากบรรพบุรุษ จึงเกิดเป็นประเพณีท้องถิ่นอัน เป็นเอกลักษณ์ และแสดงออกถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมของคนในชุมชนนั้นๆ ประเพณีที่สำคัญของเมืองปทุม ได้แก่

2.1. ประเพณีเป็งซังกรานต์

เป็นประเพณีที่สืบเนื่องมาจากการฉลองเทศกาลสงกรานต์อันเป็นวันขึ้นปีใหม่ไทยจึงมีการทำข้าวแช่ เฉลิมฉลองเพื่อความเป็นสิริมงคล การทำข้าวแช่ของชาวมอญในสมัยโบราณจะมีขั้นตอนยุ่งยากและซับซ้อน เพราะชาวมอญถือว่าข้าวแช่เป็นอาหารศักดิ์สิทธิ์สำหรับการบูชาเทพยดาการหุงข้าวแช่แบบโบราณจะต้องมีการตำข้าว 7 ครั้ง ฝัดข้าว 7 หน ขัดข้าวให้สะอาด

7 รอบ คัดเมล็ดข้าวสารนำไปหุงบนเตาไฟบริเวณนอกชายคาบ้าน แต่เช้า พอข้าวสุกพอมืดสวยเทใส่ กระบุงลงไปผัดเมล็ดข้าวในน้ำเย็นสะอาดจนกว่าเมล็ดข้าวสวยจะหมดยางข้าว เทใส่ผ้าขาวบางวางลงในกระบุงให้สะเด็ดน้ำ

ภาพที่ 8 เครื่องข้าวแช่ และน้ำฝนนอบด้วยดอกมะลิ
ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, **ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม** (กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 36.

การเตรียมน้ำข้าวแช่ ต้องเตรียม แกลบและรำอ่อนผสมเคล้าให้เข้ากันนำมา ตัดไฟให้เกิดควัน ใช้หม้อดิน ครอบอบประมาณครึ่งชั่วโมง เอาแกลบและรำออกตักน้ำฝนนอบหม้อดิน อบด้วยดอกมะลิอีกหนึ่งคืน

เครื่องข้าวแช่ส่วนใหญ่ประกอบด้วย หัวไชโป๊ผัดไข่ ปลาปน เนื้อฝอย หวาน ไข่เค็ม ขนมหวาน เช่น กาละแม ข้าวเหนียวแดง ผลไม้ เช่น แตงโม หม้อสำหรับใส่ข้าวแช่ชาวมอญ เรียกว่า ฮะมายซังกรานต์ หรือหม้อข้าวแช่ เป็นหม้อดินเผาปากผาย ก้นแบน มีลวดลายรอบตัวหม้อ มักนำไปตองมาปิดปากหม้อ เมื่อเตรียมสำหรับข้าวแช่เรียบร้อยแล้ว จะนำไปวาง ที่ศาลเพียงตา หรือ “ฮ้อยซังกรานต์” (บ้านสงกรานต์) เพื่อบูชาเทพยดาสำหรับหนึ่ง สำหรับอื่นๆ ก็จะนำไปถวาย พระที่วัด และส่งให้ญาติผู้ใหญ่เพื่อแสดงความเคารพ ขอพรผู้ใหญ่ นับเป็นกุศโลบายของคนโบราณที่ใช้การส่ง ข้าวแช่เป็นสื่อในการทำความรู้จักญาติพี่น้องต่างหมู่บ้าน ต่างชุมชน และยังแสดงถึงภูมิปัญญาด้าน อาหารได้ อย่างเหมาะสม

2. ประเพณีก่อกองพระเจดีย์ทราย

ประวัติความเป็นมาของการก่อกองเจดีย์ทรายเมื่อครั้งพุทธกาล พระเจ้าปเสนทิโกศล ได้เสด็จไปยังเมือง สาวตถิ ครั้นถึงหาดทรายริมฝั่งแม่น้ำใกล้เมือง พระองค์ทอดพระเนตรเห็นเม็ด ทรายขาวผ่องบริสุทธิ์ ทรงมี พระทัยเลื่อมใสศรัทธาก่อทรายเจดีย์ (เรียกเป็นภาษาบาลีว่า “วาสุกา เจดีย์”) 84,000 องค์ แล้วอุทิศเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา และสังฆบูชา เมื่อพระองค์เสด็จไปเฝ้า พระพุทธเจ้า จึงได้ทูลถามถึงอานิสงส์แห่งการก่อกองเจดีย์ทราย ดังกล่าว พระพุทธเจ้าตรัสว่า การที่มีจิต เลื่อมใสศรัทธาก่อเจดีย์ทรายถึง แปดหมื่นสี่พันองค์ หรือเพียงองค์เดียว ก็ได้อานิสงส์มาก คือจะไม่ตก

นรกลายร้อยชาติ ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ก็จะเพียบพร้อมไปด้วย ยศฐาบรรดาศักดิ์ หากตายก็จะได้ ขึ้นสวรรค์พร้อมด้วยสมบัติและมีนางฟ้าเป็นบริวาร ต่สนอานิสงค์ดังกล่าวจึงทำให้คนโบราณ นิยม ก่อพระเจดีย์ทรายเป็นประเพณีสืบทอดกันมา

ภาพที่ 9 พระเจดีย์ทราย
ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 38.

3. แห่หางหงส์ ธงตะขาบ มีรากฐานจากตำนานของชาวมอญ ประเพณีสำคัญของชาวมอญในช่วงเทศกาลสงกรานต์ คือการแห่ธงไปถวาย เป็นพุทธบูชาที่เสาหงส์ ซึ่งถือเป็นประเพณีประจำปีจัดกันเพียงปีละครั้ง ถือเป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญ เสาหงส์จึงเป็นสัญลักษณ์ของการสร้างวัดมอญในประเทศไทย ธงที่ใช้ประดับเสาหงส์นี้ เรียกกันว่าหางหงส์บ้าง ธงตะขาบบ้าง ตามแต่ตำนานที่เล่าสืบทอดกันมาในท้องถิ่น

4. ตำนานหงส์ สัตว์คู่บ้านคู่เมืองของชาวมอญ

หงส์ คือสัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์ประจำชาติมอญมีประวัติความเป็นมาปรากฏอยู่ในตำนานเรื่องตั้งเมืองหงสาวดีว่า เมื่อจุลศักราชในปฐมปริเฉทได้ 22 ปี เดือน 5 แรม 9 ค่ำ วันพุธ สมเด็จพระพุทธโคดมสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จจาริกถึงภูเขาสุทศนะซึ่งขณะนั้นยังเป็นทะเลอยู่ ยามน้ำแห้งลงภูเขาสุทศนะจะผุดสูงประมาณ 23 วา ดูไกลๆ คล้ายเจดีย์มอญเรียกว่า “สุทศนบรรพต”

เมื่อสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จมาถึงประเทศที่ตั้งเมืองหงสาวดีนั้น พระองค์ฝันพระพักตร์ตรงไปทางทิศตะวันออกได้ทอดพระเนตรเห็นหงส์ 2 ตัวลงเล่นน้ำอยู่พระองค์จึง

ทรงทำนายว่า การสืบไปภายหน้าแผ่นดินที่หงส์ทอง 2 ตัวลงเล่นน้ำนั้นจะกลายเป็นมหานครขึ้น ชื่อว่า หงสาวดี และจะเป็นที่ตั้งพระธาตุสุทนต์เจดีย์พระศรีมหาโพธิ์ พระพุทธศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองตั้งอยู่ ณ ที่นี้ หงส์ จึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของเมืองหงสาวดี อดีตเมืองหลวงของชนชาติมอญ เมื่อชาวมอญอพยพไปอยู่ที่ใดจึงต้องสร้างเสาหงส์ประจำวัด เพื่อเป็นการระลึกถึงประเทศบ้านเกิดเมืองนอน

5. ตำนานตะขาบ สัญลักษณ์ของความกตัญญู

อาจารย์ จำปา เยื้องเจริญ ผู้เชี่ยวชาญภาษามอญโบราณ ได้อรรถาธิบายไว้ในหนังสือ พระบฏและสมุดภาพไทย ซึ่งกรมศิลปากรได้เป็นผู้จัดพิมพ์เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ และวาระครบรอบ 7 ปี พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ว่า

ภาพที่ 10 ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดบวรสถานสุทราวาส (วัดพระแก้ววังหน้า)
ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, **ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม** (กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 46.

บริเวณอันเป็นที่ตั้งของเจดีย์เวดากองนั้น เดิมชื่อว่า ดอยสิงคุดต์ เป็นที่อาศัยของตะขาบยักษ์ ตะขาบตัวนี้เที่ยวจับสัตว์น้อยใหญ่บนดอยกินเป็นอาหาร จนมีงาช้างเคลื่อนกลาดกองสุมเต็มดอย ต่อมา มีเจ้าชายต่างแดนแล่นเรือผ่านมา จึงได้ขนงาช้างใส่เรือล่องออกทะเลไป ตะขาบกลับมาจากการหากินก็โกรธแล้วออกตามเรือสำเภาขึ้นไปกลางทะเล จนไปเจอกับปูยักษ์ที่อาศัยอยู่กลางทะเล ปูยักษ์ใช้ก้ามอันใหญ่โตหนีบตะขาบยักษ์จนตาย

ครั้นต่อมาสมัยพุทธกาล ตอนปฐมโพธิกาล มีพ่อค้าสำเภาสองนาย ชื่อว่า ตะปุสะ และ ภัลลิกะ เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก จึงได้แล่นเรือไปยังชมพูทวีปและได้พบกับพระพุทธเจ้าจึงปฏิญาณตัวเป็นอุบาสกคู่แรกในพระพุทธศาสนา พระองค์จึงได้พระราชทานพระเกศา

ธาตุให้ ทั้งคู่ก็นำกลับมายังบ้านเมืองของตัวเองในแผ่นดินสุวรรณภูมิ และเที่ยวหาพื้นที่สำหรับสร้าง พระเจดีย์ประดิษฐานพระเกศาธาตุ จนมาเจอดอยสิงคุตต์ จึงได้สร้างพระเจดีย์ที่เรียกขานในเวลา ต่อมาว่า เจดีย์ชเวดากอง และเพื่อเป็นการระลึกถึงเจ้าของดอยสิงคุตต์จึงได้จัดทำธงตะขาบในการ ถวายพระไว้เป็นอนุสรณ์ตราบมาจนถึงทุกวันนี้

จากตำนานทั้งสองเรื่องนี้จึงกลายเป็นที่มาและชื่อเรียกที่แตกต่างกันไปตาม ท้องถิ่น บ้างก็เรียกว่า การแห่หางหงส์ บ้างก็เรียกว่า การแห่ธงตะขาบ ในบางท้องถิ่นนอกจากมีการ แห่ธงแล้วยังมีการจัดทำตั้งหงส์มาร่วมขบวนแห่จนเรียกกันว่า การแห่หงส์ไปก็มีหางหงส์ ธงตะขาบ

การจัดทำธงสำหรับแห่หางหงส์หรือธงตะขาบนั้น จะเริ่มต้นขึ้นก่อนวัน สงกรานต์ โดยชาวบ้านจะไปรวมตัวกันที่วัด เพื่อช่วยกันเย็บผ้าและประดิษฐ์ดอกไม้สำหรับประดับที่ หางหงส์ เรียกว่า ดอกขบา ขนาดของผ้าโดยประมาณยาว 3 เมตรกว้างถึง 1 เมตร หัวท้ายมน ส่วนหัว มีขนาดใหญ่กว่าเล็กน้อย เหลาไม้ไผ่จำนวน 9 อันสำหรับผูกขวางผ้าเพื่อให้ผ้ากางออกเวลาแขวน นำ ดอกไม้ที่ประดิษฐ์ขึ้นมาประดับที่ปลายไม้ไผ่ทั้งสองข้างรวมถึงตรงกลางไม้รวมท่อนละ 3 ดอก ส่วนหัว และส่วนท้ายของธง นำตะกร้อสานด้วยหวายมาผูกแล้วประดับด้วยดอกไม้ ลูกตะกร้อ ปลายธงนิยม ผูกด้ายสีสันสดใสประดับเพื่อความสวยงามซึ่งในแต่ละท้องถิ่นจะมีการประดับตกแต่งผืนธงแตกต่างกันไป

6. ขบวนแห่หางหงส์ ธงตะขาบ

หลังจากจัดทำธงเสร็จเรียบร้อยจะมีการตั้งขบวนแห่ธง มีกลองยาวนำหน้าแห่ ไปรอบหมู่บ้านจนถึงวัดที่เจดีย์ถวายเป็นที่เห็นขบวนแห่ก็จะออกมาพร้อม อนุโมทนาด้วยการถวายเงินหรือสิ่งของปัจจัยให้กับวัด เมื่อไปถึงวัดแล้วก็จะกำหนดวันทำพิธีแขวนธง ขึ้นยอดเสาหงส์อีกวันหนึ่ง

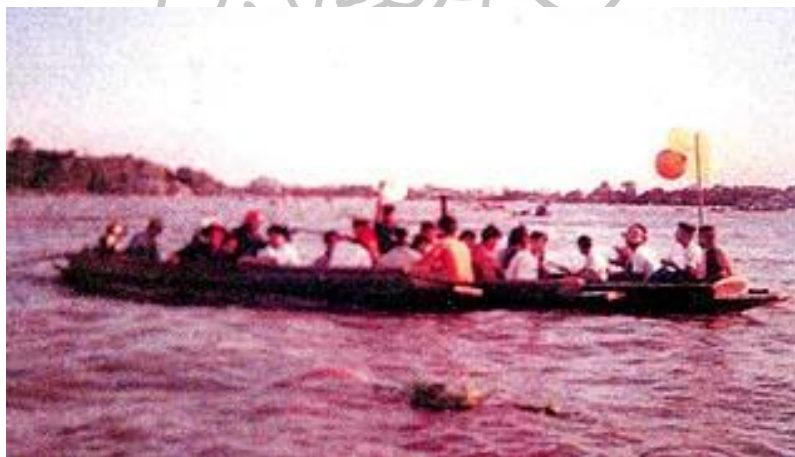
ภาพที่ 11 การแห่ธงตะขาบ

ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, **ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม** (กรุงเทพฯ: วี.เอ ส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 48.

วันทำพิธีแหวนธงดั้งกล่าวมักกำหนดให้ตรงกับวันสุดท้ายของเทศกาลสงกรานต์ โดยมีผู้เฒ่าผู้แก่มาเป็นประธานฝ่ายชาวบ้านทำพิธีถวายธงดั้งแด่พระสงฆ์ หลังจากพระสวดทำพิธีเสร็จแล้วจึงมีการอัญเชิญธงดั้งขึ้นยังยอดเสาหงส์

7. ประเพณีมอญคั้ง ศรีทรายิ่งใหญ่ของชาวมอญ

พระยาโหราบดี (แหนม วัชรโชติ) เป็นคนมอญที่มีความรู้เรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีมอญโบราณได้กล่าวไว้ในหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ อำมาตย์ตรีหลวงบริณัยจรรยาธรรมา (มณฑล ขชเสนี) ปีพุทธศักราช 2520 ว่า หนึ่งวันออกพรรษา มอญรื่นเริงในการทำบุญมาก มีการแห่พระภิกษุสงฆ์หลาย ๆ วัด แต่งเรื่องดงามแล้วชักจูงเรือพระภิกษุสงฆ์ไปร่วม (ปวารณา) ออกพรรษาในวัดเดียวที่นับถือนิยมมากวัดใดวัดหนึ่ง แล้วเล่นแข่งเรือสนุกสนานมากตลอดวันพระกลางเดือน 11 พระภิกษุเสร็จกิจปวารณาแล้วก็แห่พระไปส่งตามวัดที่รับมานั้นทุกวัด การที่มอญรื่นเริงในการเล่นเรือคนไทยเรียกกันว่า มอญคั้ง หรือ มอญคั้ง ในการกุศลนั้น เพราะวันออกพรรษานั้นสำหรับชาวมอญถือว่าพระพุทธเจ้าเสด็จจากดาวดึงส์ จึงประชุมกันแห่พระและเล่นเรือแข่งขันสนุกสนานมาก

ภาพที่ 12 ล่องเรือ

ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, **ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม** (กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 51.

8. ประเพณีตักบาตรพระร้อย งานบุญยิ่งใหญ่ที่ไหลไปตามกระแสน้ำ

ช่วงเทศกาลออกพรรษาดั้งกับฤดูน้ำหลากตามธรรมชาติ แม่น้ำเจ้าพระยาจึงมีน้ำเอ่อล้นท่วมไร่นา บ้านเรือน รวมไปถึงวัดวาอาราม ภูมิปัญญาของชาวปทุมธานีจึงได้กำหนดให้มีการทำบุญหลังออกพรรษา ด้วยการทำบุญตักบาตรทางน้ำ เรียกว่า การตักบาตรพระร้อย ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านานนับร้อยปี เพื่อสืบสานพระพุทธศาสนาตามพุทธประวัติ ในช่วงเข้าพรรษาพระพุทธเจ้า

เสด็จขึ้นไปเทศนาโปรดพระมารดาอยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ พอออกพรรษาพระองค์จึงได้เสด็จกลับมายังโลกมนุษย์ โดยมีเหล่าเทวดาออกมาร่วมถวายสักการะ เหล่าพุทธศาสนิกชนจึงถือว่าการทำบุญ ตักบาตรหลังออกพรรษาเป็นงานใหญ่ได้บุญมาก

ภาพที่ 13 การตักบาตรพระร้อย (ทางน้ำ)

ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, **ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม** (กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 53.

ในอดีตการตักบาตรพระร้อยจะทำที่วัดริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาและลำคลองต่างๆ โดยจะเริ่มกันตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำถึงแรม 15 ค่ำเดือน 11 โดยทางวัดจะตกลงกำหนดวันที่เป็นเจ้าภาพ แล้วประกาศแจ้งล่วงหน้าเพื่อให้พุทธศาสนิกชนรู้กำหนดเวลาจะได้จัดเตรียมอาหารคาวหวานไว้ทำบุญได้ถูกต้อง ในวันงานจะมีการจับฉลากหมายเลข เพื่อเรียงลำดับเรือรับบิณฑบาตที่มีจำนวนมาก โดยมีเรือพระพุทธานำขบวนเป็นเรือลำใหญ่ จัดตั้งโต๊ะหมู่บูชาไว้กลางลำเรือ มีวงปี่พาทย์คอยบรรเลงอยู่ตอนหน้าของลำเรือ มีฝีพายและคนคอยคัดท้ายเรือพระสงฆ์ที่พายตามหลังเป็นเรือเพรียวขนาดเล็กที่มีพระสงฆ์นั่งกลางคอยรับบาตรลูกศิษย์วัดประจำหัวท้ายเรือคอยช่วยรับบาตรและพายเรือ ค่อยๆ ล่องเรือทวนน้ำเป็นแนวทิศเหนือใต้ตามการซึ่งเชือกจากวัดที่เป็นเจ้าภาพรับบาตรไปตามลำน้ำเช่นนี้ไปเรื่อย ขบวนเรือตักบาตรพระร้อยจึงมีความยาวนานกิโลเมตรเลยทีเดียว

9. ประเพณีลำพาช้าวสาร เสียงเพลงแลกข้าวสารเพื่อถวายทานวัดอุสึบ พระพุทธศาสนาประเพณีลำพาช้าวสารของเมืองปทุมธานี เป็นการร้องเพลงบอกบุญขอข้าวสารไปในเรือแล้วพายไปตามท่าหน้าบ้านคน นิยมทำในช่วงเทศกาลออกพรรษาเช่นกัน จึงจัดว่าการพายเรือร้องเพลงที่เรียกว่าลำพาช้าวสาร นี้เป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวปทุมธานี

ภาพที่ 14 การลำพาข้าวสาร
ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, **ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม** (กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 54.

คำว่า ลำ หมายถึง บทกลอนที่ถูกร้องเล่นเป็นตอนๆ มีเรื่องราว ขณะที่คำว่า รำ ก็คือ การฟ้อนรำ ส่วนคำว่า ลำพา เป็นคำโบราณ หมายถึง เทียบขอไป ดังนั้น การใช้คำเรียกขานในแต่ละท้องถิ่นจึงแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นนั้นๆ

ประเพณีลำพาข้าวสาร จะทำกันในช่วงหัวค่ำหลังวันออกพรรษา ตั้งแต่เวลาหนึ่งทุ่มไปจนถึงเที่ยงคืน พ่อเพลงแม่เพลงและลูกคู่ผู้ใญ่บุญจะช่วยกันพายเรือออกไปตามลำน้ำ การออกเรือแต่ละครั้งจะใช้คนเป็นจำนวนมากราว 20-30 คน จึงต้องใช้เรือขนาดใหญ่ เช่น เรือมอด โดยฝีพายจะนั่งประจำกรับเรือซ้ายขวา มีคนคัดท้ายเรื่องหนึ่งคน จัดให้คนแก่งขามขามนั่งกลางลำเรือเป็นประธาน ในเรือจะมีภาชนะใส่ข้าวสาร เช่น กระบุง เมื่อพายเรือถึงท่าหน้าบ้านใครก็จะร้องเพลงบอกบุญ เจ้าบ้านพอได้ยินก็จะตักข้าวสารมาบริจาค เพื่อนำไปใช้ในงานทอดกฐินสามัคคี ลำพาข้าวสารจึงเป็นประเพณีที่จัดขึ้นช่วงเทศกาลแถพรรษาและฤดูน้ำหลาก ซึ่งหากพิจารณาจากการร้องเพลงบอกบุญอยู่ในเรือพายแล้วพายไปตามท่าหน้าบ้านคนแล้วจะเห็นว่า ลักษณะจะเป็นการร้องเพลงอยู่ในเรือ ประเพณีนี้ของชาวปทุมธานีเรียกว่า ลำพาข้าวสาร

10. ตำนานพระองค์เจ้าขาว

ด้วยบทเพลงลำพาข้าวสารที่มักขึ้นต้นด้วยคำว่า “เจ้าขาวลาว ระลอกเอย” จึงมีตำนานเล่าความเป็นมาของประเพณีลำพาข้าวสารไว้ว่า พระเจ้าขาว หรือพระองค์เจ้าขาว พระนามเต็มว่า พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวัชรวิงศ์ เป็นพระโอรสของกรมพระเทเวศร์วัชรินทร์ หรือพระองค์เจ้าชายกลาง ผู้เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 กับ

เจ้าจอมมารตาน้อยระนาด เจ้าจอมองค์นั้นเดิมเป็นบุตรสาวของเจ้าสัวสุนที่ล่องเรือหนีทัพพม่าจากกรุงศรีอยุธยาเมื่อปี พ.ศ.2310 ครั้นล่องเรือลงมาตามลำน้ำเจ้าพระยาจนสว่างก็ถึงยังวัดแจ้ง อำเภอสามโคก จึงได้แวะหาอาหารกินบนชายฝั่ง เสร็จกิจแล้วจึงล่องเรือต่อมาจนถึงกรุงธนบุรี ด้วยเหตุนี้เอง เพื่อเป็นการระลึกถึงเจ้าจอมมารตาน้อยระนาด พระองค์เจ้าขาวจึงได้เสด็จมาบูรณะวัดแจ้งเป็นประจำทุกปี กล่าวกันว่าพระองค์เป็นผู้ริเริ่มประเพณีลำพำข้าวสารขึ้น ในบทเพลงลำพำข้าวสารจึงได้ขึ้นต้นด้วยพระนามของพระองค์ท่าน

11. ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง

เป็นประเพณีในการถวายเภสัชทานแก่พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งยึดถือปฏิบัติกันในหมู่คนไทยเชื้อสายมอญ ในจังหวัดปทุมธานีชาวมอญได้อพยพมาตั้งบ้านเรือนที่เมือง “สามโคก” ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้งชาวมอญเรียกว่า “ประเวณอย โลงสะเปียง ตาด ชาย” ทำกันในวันขึ้น 15 ค่ำ กลางเดือน 10 ซึ่งอยู่ในช่วงเข้าพรรษา

ภาพที่ 15 ข้าวต้มมัดน้ำผึ้งและน้ำอ้อย

ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, **ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม** (กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 57.

ในการทำบุญตักบาตรน้ำผึ้ง ชาวบ้านจะจัดเตรียมการตั้งแต่วันโกน (คืนวันก่อนถึงวันพระหนึ่งวัน) โดยจะจัดหาน้ำผึ้งหรือบางบ้านตัดอ้อยเคี้ยวเป็นน้ำตาลไว้ทำกระยาสารท ก็จัดการกรองน้ำอ้อยให้สะอาดใส่ขวดโหลแทนน้ำผึ้งที่นับวันจะหาของแท้ยากขึ้น สิ่งที่ขาดไม่ได้ที่จะต้องนำไปทำบุญควบคู่กับน้ำผึ้ง คือ ข้าวต้มมัด เมื่อถึงวันพระตักบาตรน้ำผึ้งชาวจะเตรียมอาหาร

คาวหวาน น้ำผึ้ง และข้าวต้มมัด ใส่ถาด ขวดโหล ไปทำบุญตักบาตรน้ำผึ้งยังวัดใกล้บ้าน ส่วนทางวัด จะตั้งบาตรและภาชนะสำหรับรับอาหารบิณฑบาตไว้ในศาลาการเปรียญ เพื่อให้ชาวบ้านนำอาหาร คาวหวาน น้ำผึ้ง น้ำอ้อยมาใส่บาตรแยกไม่ปะปนกัน เพื่อนำไปถวายพระภิกษุสามเณรต่อไป วัดใน จังหวัดปทุมธานีที่มีปะเพณีตักบาตรน้ำผึ้งมีอยู่หลายวัดเช่น วัดท้ายเกาะใหญ่ วัดกร่าง วัดเมตตาราม วัดโบสถ์ วัดเชิงท่า วัดพลับ วัดศาลาแดงเหนือ วัดสองพี่น้อง วัดเจดีย์ทอง วัดป่าจิว วัดสวนมะม่วง วัด อำพุการาม วัดสุราษฎร์รังสรรค์ วัดสามัคคิยารามวัดไผ่ล้อม วัดจันทร์กะพ้อ วัดบางเตยนอก วัดบาง เตยกลาง วัดบางเตยใน วัดดอกไม้ วัดตำหนัก วัดสะแก วัดสิงห์ วัดปทุมทอง วัดถั่วทอง วัดบัวทอง วัด แจ็ง วัดไก่อ๊ตย วัดหงษ์ปทุมมาวาส วัดบางหลวง ฯลฯ

ด้วยความศรัทธาของชาวมอญในการทำบุญตักบาตรน้ำผึ้ง ผู้หญิงที่มีฝีมือใน การเย็บปักจะจัดทำฝารองบาตรน้ำมารองบาตรพระสงฆ์ที่ไว้รองรับน้ำผึ้ง คติความเชื่อความศรัทธาใน เรื่องนี้มีเรื่องเล่าว่า ชายผู้หนึ่งได้ถวายน้ำผึ้งที่มีอยู่น้อยนิดให้กับพระปัจเจกพระพุทธเจ้าด้วยจิตศรัทธา อันเปี่ยมล้นแม้แต่น้ำผึ้งจะน้อยแต่ก็รินออกมาได้ไม่หมดจนล้นออกมาจากบาตร โชคดีว่ามีผู้หญิงสาว ชาวบ้านกำลังทอผ้าอยู่แถวนั้นรีบเอาผ้ามาซับน้ำผึ้งที่ล้นออกมา คนทั้งสองต่างตั้งจิตอธิษฐานในการ ถวายน้ำผึ้งในครั้งนั้นและบุญกุศลนี้ก็ส่งผลให้ชายหนุ่มเกิดเป็นพระเจ้าอโศกมหาราช ส่วนหญิงสาวก็เกิด เป็นพระอัครมเหสีเกิดมาค้าชูพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรือง

12. การแข่งเรือ วิถีของคนลุ่มน้ำเจ้าพระยา

การแข่งเรือเป็นกีฬาพื้นบ้านของคนลุ่มน้ำเจ้าพระยามาตั้งแต่อยุธยานิยม จัดการแข่งขันกันในช่วงฤดูน้ำหลาก ซึ่งตรงกับช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว และเทศกาลออกพรรษา ดังนั้น ในอดีตการแข่งเรือจึงถูกนำไปเล่นในช่วงเทศกาลออกพรรษา งานทอดกฐิน ถ้าวัดใดจัดงาน ทอดกฐินแล้วไม่มีการแข่งเรือถือว่าน้อยหน้าวัดอื่นมากทีเดียว การแข่งเรือจึงเป็นเสมือนสิ่งจูงใจให้คน มาร่วมงานบุญออกพรรษานั้นเอง

ภาพที่ 16 การแข่งเรือ

ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 63.

13. การแข่งลูกหนู ลูกไฟถวายเพลิงพระเถระรามัญ

เป็นประเพณีในงานประชุมเพลิงศพ พระเถระชาวมอญ ซึ่งเป็นพระผู้ใหญ่ที่ชาวบ้านเคารพเลื่อมใส ซึ่งแต่เดิมจะทำพิธีบนปราสาทที่จัดทำเป็นยอดเดี่ยวหรือห้ายอดและจุดไฟเผาศพด้วยลูกหนู สื่อเนื่องจากความเชื่อว่าเมื่อพระเถระสิ้นบุญแล้วจะได้ไปสู่สวรรค์คนมอญโบราณถือว่าศพพระไม่จุดไฟด้วยมือจึงได้คิดทำลูกหนู และการจุดลูกหนูส่งศพพระเถระถือเป็นบุญกุศลยิ่งใหญ่และเป็นการเฉลิมฉลองในเวลาต่อมา ภายหลังกลายเป็นประเพณีการแข่งขัน

ภาพที่ 17 การแข่งลูกหนู

ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 66.

14. สะบ้ามอญ การละเล่นที่เชื่อมโยงสายสัมพันธ์ชาวมอญ

การเล่นสะบ้า ชาวมอญเรียกว่า “ว่อนฮะนิ” นับเป็นกีฬาและการละเล่นพื้นบ้านของชนชาติมอญมาแต่โบราณ เล่นกันกลางแจ้งตามงานวัด ลานในหมู่บ้าน เพราะต้องใช้พื้นที่กว้าง นิยมเล่นกันในช่วงเทศกาลสงกรานต์ในตอนหัวค่ำ คือหลังจากทำบุญสงกรานต์เสร็จเรียบร้อยแล้วเป็นโอกาสของคนหนุ่มคนสาวที่ได้มารวมตัวกันจึงมีการคิดการละเล่นเพื่อพักผ่อนหลังจากเหน็ดเหนื่อยจากงานบุญ

ภาพที่ 18 การเล่นสะบ้ามอญ

ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 69.

15. ตุ่มสามโคก ความยิ่งใหญ่ทางการค้าของชาวมอญแห่งลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยานิราศวัดเจ้าฟ้า โดย สุนทรภู่

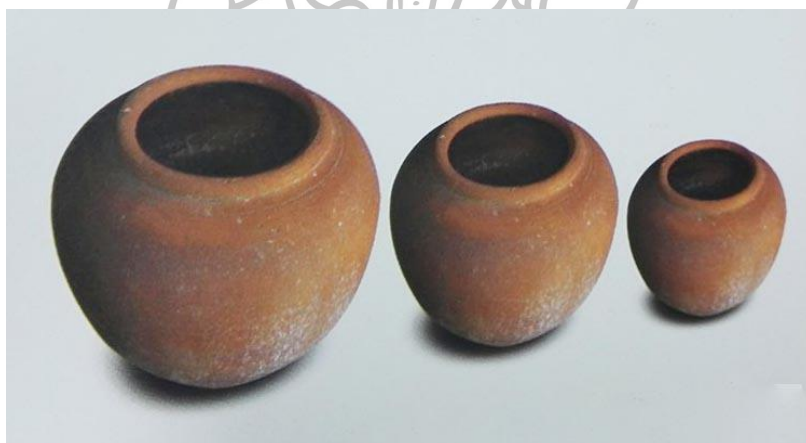
“...ชาวบ้านปั้นอิเล็งใส่เฟิงพะ กระจโถนกระทะอ่างโองกระจโถนกระจโถน
เขาวานน้องร้องถามไปตามทาง ว่าบางขวางหรือไม่ขวางพีนางมอญ”

“อิเล็ง” เป็นคำที่ชาวมอญใช้เรียกตุ่มดินเผา พ่อคนไทยนำมาพูดจึงใช้คำว่า “นางเล็ง” แทนจากคำบรรยายนี้แสดงให้เห็นว่าชาวพระนครศรีอยุธยาในยุคนั้นนิยมใช้นางเล็งหรือตุ่มของชาวมอญกันมากแล้ว จนชาวจีนต้องทำถังไม้มาขายแข่ง และแหล่งผลิตนางเล็งหรือตุ่มดินเผาที่มีตั้งแต่ภายในกรุงศรีอยุธยาไล่ตั้งแต่ย่านชุมชนชาวมอญ หลังจากการเสียกรุงครั้งที่ 2 นี้เองที่ทำให้ชุมชนมอญในกรุงศรีอยุธยากระจัดกระจายหนีสงครามไป คงเหลือแต่ชุมชนมอญสามโคกที่ยังอาศัยกันอยู่อย่างเหนียวแน่นและทำอาชีพปั้นภาชนะดินเผาขายสืบต่อกันมา ย่านชุมชนชาวมอญสามโคกที่ประกอบอาชีพปั้นตุ่มปั้นหม้อก็ปรากฏหลักฐานเป็นซากเตาเผาขนาดใหญ่ริมฝั่งเจ้าพระยาบริเวณหน้าวัดสิงห์ นั่นเอง

ภาพที่ 19 ตุ่มสามโคก

ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 75.

ภาพที่ 20 ลักษณะตุ่มสามโคก

ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 79.

1. เอกลักษณ์ของตุ่มสามโคก

เอกลักษณ์หรือจุดเด่นของตุ่มสามโคกที่คนไทยจดจำได้ดีก็คือรูปร่างของตุ่มสามโคกที่มีลักษณะอ้วนป้อมเตี้ยจนกลายเป็นคำเปรียบเปรยว่า “อ้วนเหมือนตุ่มสามโคก” ซึ่งคนไทยใช้เปรียบเปรยคนที่มีลักษณะอ้วนกลมและเตี้ยม่อต้อ ตุ่มสามโคกเป็นภาชนะดินเผาสีแดงส้ม ปากตุ่มแคบ ตรงกลางป่องกลม เนื้อหนาไม่เคลือบน้ำยา จึงทำให้เวลาใส่น้ำแล้วน้ำซึมเข้าไปในเนื้อตุ่มได้ดีจึงทำให้เก็บรักษาความเย็นไว้ได้ คนไทยจึงนิยมใช้

16. อิฐมอญ ก้อนดินเล็กๆ ที่เป็นรากฐานของการสร้างบ้านแปงเมือง

จากบันทึกทางประวัติศาสตร์ทำให้เห็นว่า อิฐมอญจากสามโคกได้รับความนิยมถึงขนาดทางการต้องเกณฑ์คนมอญสามโคกไปตั้งเป็นกองอิฐ จนเกิดเป็นคำเรียกต่อท้ายว่า ถ้าเป็น “อิฐมอญ” ต้อง “สามโคก” จนกลายเป็นชื่อเรียกขานว่า “อิฐมอญสามโคก” ไปในเวลาต่อมา แสดงให้เห็นว่าอิฐมอญสามโคกมีความแข็งแกร่งทนทานกว่าอิฐทั่วไป

ภาพที่ 21 อิฐมอญ

ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, **ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม** (กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 89.

สาเหตุที่ทำให้อิฐมอญสามโคกในอดีตมีความแข็งแกร่งก็เนื่องมาจากขั้นตอนการผลิตที่เริ่มจากการนำเรือมาออกไปบรรทุกดินเลนที่ขุดขึ้นมาจากแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเรียกขั้นตอนนี้ว่า “ดำดิน” ซึ่งขั้นตอนการสรรหาวัตถุดิบนี้เองที่พิเศษกว่าที่อื่นๆ เพราะดินเลนจากแม่น้ำอยุธยาประกอบไปด้วยเนื้อดินละเอียดผสมกับทรายละเอียด จึงทำให้เมื่อนำผสมกับวัสดุอื่น เช่น แกลบ จึงเข้ากันได้ดี และเมื่อนำไปเผาไฟก็ทำให้ได้เนื้อดินที่แกร่ง ไม่มีรอยแตกร้าว

17. หม้อตาลตุ่มน้ำตาลโดนด ย้อนตำนานยุคเศรษฐกิจเฟื่องฟูเพราะการค้าน้ำตาล

“ถึงวังวัดเทียนถวายบ้านใหม่ข้าม ก็รีบตามเรือที่นั่งมากกลางหน
 พุงละลายทิวเมฆเป็นหมอกมน สะพรั่งต้นตาลโดนดอนาครัน
 เจ้าของตาลรักหวานขึ้นปิ่นต้น ระวังตมดินมีระมัดมัน
 เหมือนคนคนคำหวานรำคาญครัน ถ้าพลังปล้นเจ็บอกเหมือนตกลด”
 นิราศพระบาท โดย สุนทรภู่ (ศูนย์ประวัติศาสตร์เมืองปทุมธานี, 2554)

ภาพที่ 22 ต้นตาลในจังหวัดปทุมธานีในอดีต
ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 96.

18. จิตรกรรมฝาผนัง เรื่องเล่าบนฝาผนังกับฝีมือช่างของยุคสมัย
งานจิตรกรรมในพระพุทธรุศาสนานั้น เป็นงานที่พุทธศาสนิกชนได้รังสรรค์ขึ้น เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา โดยมีทั้งงานที่วาดขึ้นบนผืนผ้า ตลอดจนผนังของอาคารศาสนสถาน ในประเทศไทยปรากฏภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังภายในวัดตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยและกรุงศรีอยุธยาและได้กลายเป็นประเพณีนิยมสืบเนื่องต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ (ศูนย์ประวัติศาสตร์เมืองปทุมธานี, 2554)

ภาพที่ 23 จิตรกรรมวัดป่ากลางทุ่ง
 ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, **ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม** (กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 127.

3. ข้อมูลการออกแบบลวดลายกราฟิก

3.1 ความหมายของการออกแบบ

การกระทำกิจกรรมใดๆของมนุษย์โดยสัญชาตญาณย่อมต้องมีการวางแผนอยู่ในใจก่อนแล้วโดยที่จะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ส่วนจะเป็นแผนงานอย่างหยาบหรือละเอียดขึ้นอยู่กับกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งจะสังเกตได้ว่าก่อนที่จะเริ่มทำงานทุกครั้งเราจะเริ่มคิดคำนึงถามตัวเองก่อนเสมอว่าจะทำอะไร ทำที่ไหน ทำอย่างไร และจะทำเมื่อไหร่ซึ่งจะเป็นโดยอัตโนมัติ

การวางแผน ถือว่าเป็นการกำหนดแผนงานที่วางไว้เป็นแนวในการดำเนินงาน นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้กิจกรรมนั้นๆ สำเร็จลงได้ตามเป้าหมายที่คิดไว้แต่จะสำเร็จได้แค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ ของกระบวนการทำงานที่วางแผนไว้ ถ้ามีการวางแผนที่ดีสามารถจัดลำดับแนวการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการทำงานย่อมได้ผลงานที่สำเร็จสมบูรณ์ตามที่มุ่งหวังไว้ และได้รูปแบบของงานที่เป็นระบบมีระเบียบวิธีปฏิบัติอันจะนำไปเป็นแบบอย่างได้ ยิ่งไปกว่านั้นยังสามารถมองเห็นจุดที่ต้องการพัฒนาปรับปรุงใหม่ได้อย่างชัดเจน การวางแผนงานนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบด้วย ซึ่ง (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2546 : 15) กล่าวว่า การออกแบบโดยทั่วไปย่อมรวมความถึงการวางแผนหรือการจัดระบบไว้ในความคิดคำนึง หรือวางแผนแล้วสร้างให้ปรากฏเป็นแผนงานหรือรูปแบบที่รับรู้ได้ รูปแบบที่ปรากฏขึ้นอาจจะเป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นใหม่หรือรูปแบบที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ก็ได้

การออกแบบเป็นคำที่เราจะได้ยินเสมอ และมักจะนำมาใช้กับงานหรือกิจกรรมใดๆ ก็ตาม เมื่อเริ่มคิดทำงาน เช่น การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ การออกแบบฟอร์มการประเมินผล การออกแบบผังการจราจรการออกแบบแบบทรงผม การออกแบบเสื้อผ้า การออกแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ ฯลฯ ซึ่งแสดงถึงการวางแผนจัดระบบกระบวนการทำงานไว้ในความคิดคำนึงเพื่อสร้างงานให้เกิดรูปแบบใหม่มีความแปลกแตกต่างจากสิ่งที่มีอยู่ หรือคิดขึ้นมาใหม่ โดยที่เราไม่ได้ลอกเลียนแบบหรือทำตามต้นแบบที่มีอยู่เดิม อันเป็นงานสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่หรือนำสิ่งที่มีอยู่แล้วมาปรับประยุกต์ดัดแปลงขึ้นมาใหม่ ชิ้นงานที่เกิดขึ้นใหม่นี้ถือกำเนิดจากกระบวนการออกแบบ การวางแผนไม่ใช่การออกแบบแต่เป็นกระบวนการหนึ่งของการออกแบบ เพราะเมื่อพูดถึงการออกแบบย่อมต้องมีองค์ประกอบหลายด้านมาช่วยเสริมต่อกัน เช่น มีแนวคิดที่เกิดจากแรงบันดาลใจ มีจินตนาการ มีประสบการณ์ การรับรู้ และมีการสื่อความหมายที่ดี แล้วนำมาประมวลเกิดเป็นความคิดใหม่สร้างสรรค์ออกมาเป็นผลงานตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

เมื่อพูดถึงการออกแบบจึงมีคำนิยาม ที่ผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบได้กล่าวถึงความหมายไว้มากมายหลายประเด็นดังนี้

การออกแบบคือ การวางแผนสร้างสรรค์รูปแบบ โดยวางแผนจัดส่วนประกอบของการออกแบบให้สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอย วัสดุและการผลิตของสิ่งที่ต้องการออกแบบนั้น (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 : 19)

การออกแบบ เป็นกิจกรรมอันสำคัญประการหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งหมายถึงสิ่งที่มีอยู่ในความนึกคิด อันอาจจะเป็นโครงการ หรือรูปแบบที่นัยออกแบบกำหนดขึ้นด้วยการจัดทำทาง ถ้อยคำ เส้น สี แสง เสียง รูปแบบและวัสดุต่างๆ โดยมีกฎเกณฑ์ทางความงาม (สมศักดิ์ ธัญศรีสวัสดิ์กุล. 2529 : 5)

การออกแบบ คือกระบวนการสร้างสรรค์ประเภทหนึ่งของมนุษย์ โดยมีทัศนธาตุเป็นองค์ประกอบใช้ทฤษฎีต่างๆ เป็นแนวทางและใช้วัสดุนานาชนิดเป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์นั้น (มานิช กงกะนันท์. 2538 : 27)

การออกแบบเป็นสาขาที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียศาสตร์ที่ต้องอาศัยแรงบันดาลใจจากความงามที่มีอยู่รอบกายได้สัมผัสรับรู้อยู่ตลอดเวลา สะสมเป็นประสบการณ์ ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์สร้างสรรค์สิ่งใหม่ จากนั้นจึงมีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพของสังคมให้เป็นที่ตามความต้องการทั้งด้านจิตใจ และการใช้สอยโดยมีจุดมุ่งหมายเป็นเงื่อนไขที่มนุษย์กำหนดขึ้น สำหรับการปฏิบัติการทำงานออกแบบที่สิ่งที่จะช่วยเสริมให้งานออกแบบมีคุณค่าน่าสนใจ ที่นอกเหนือจากประโยชน์ใช้สอยก็คือความงามทางศิลปะที่แฝงอยู่ในงานออกแบบนั้นกล่าวคือความจำเป็นที่จะต้องนำหลักการทางศิลปะมาใช้ในการออกแบบด้วย เช่น หลักการจัดการองค์ประกอบศิลป์ หลักการทางทฤษฎีสี หลักการนำทัศนธาตุไปใช้อย่างเหมาะสม รวมถึงการเลือกใช้ วัสดุ อุปกรณ์

ที่เข้ากับยุคสมัยได้อย่างดี ซึ่งผู้ออกแบบต้องศึกษาทำความเข้าใจกับหลักการทางศิลปะดังกล่าว และต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วด้วย ถึงแม้จะไม่มีทักษะทางด้านศิลปะก็ตาม เพราะปัจจุบันมีคอมพิวเตอร์ช่วยในการทำงานอยู่แล้วขึ้นอยู่กับการเรียนรู้และการเลือกใช้เท่านั้น

ภาพที่ 24 ลวดลายประดับผนังและใช้เป็นส่วนกันระหว่างห้อง ออกแบบโดย ชูศักดิ์ ไทพานิชย์
ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพานิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 34.

จากแนวคิด คำนิยามและความหมายของการออกแบบดังกล่าวข้างต้น เมื่อจับประเด็นความหมายของการออกแบบแล้วพอสรุปได้ว่า ต้องมีกระบวนการวางแผน มีความคิดสร้างสรรค์ที่สัมพันธ์กับวัสดุอุปกรณ์ และมีจุดมุ่งหมายตามเงื่อนไขของการออกแบบชิ้นงานนั้นๆ หรือกล่าวได้ว่า การออกแบบ คือ การประมวลความคิดต่อกิจกรรมที่วางแผนไว้ แล้วถ่ายทอดกระบวนการการคิดนั้น จัดทำให้เกิดการสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ โดยอาศัยหลักการทางศิลปะ และหลักจิตวิทยา ให้สอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอยและความงามตามจุดมุ่งหมาย เมื่อพูดถึงการออกแบบจึงมีความหมายที่กว้างขวางมากและมักใช้กับการงานทั่วไปเมื่อเริ่มต้นในการสร้างงาน โดยมีชื่อเรียกไปตามชิ้นงานนั้นๆ เช่น การออกแบบลวดลาย การออกแบบตัวอักษร การออกแบบงานจิตรศิลป์ หรืองานช่างต่างๆ โดยไม่เฉพาะเจาะจงว่าจะต้องเป็นงานศิลปะเท่านั้น เช่น การออกแบบงานก่อสร้าง การออกแบบโครงการ การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ การออกแบบงานประยุกต์ศิลป์ ฯลฯ ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของงานที่ทำ โดยมีกระบวนการในการวางแผนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบการทำงานนั้นๆ มากกว่า

3.2 วิเคราะห์แนวคิดการออกแบบลวดลาย

จากความหมายของการออกแบบดังกล่าวมาแล้วว่าเป็นการถ่ายทอดกระบวนการทางความคิดแล้วลำดับความคิดนั้นสร้างสรรค์ให้เกิดรูปแบบใหม่โดยอาศัยหลักการทางศิลปะและ

หลักจิตวิทยาให้สอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอยและความงาม สำหรับในความหมายการออกแบบ ลวดลายถือว่าเป็นการออกแบบที่เน้นเฉพาะรูปแบบของลวดลายซึ่งการที่จะทำให้เกิดลวดลายได้ต้องมีส่วนประกอบของลาย อันได้แก่ ทิศนธาตุ เช่น จุด เส้น รูปร่าง รูปทรง สี นำมาจัดให้เกิดจังหวะ ลีลา ที่สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างลงตัวเกิดความงดงาม คือความหมายของลวดลาย

การออกแบบลวดลายจึงหมายถึง กระบวนการคิดที่นำทัศนธาตุ เช่น จุด เส้น รูปร่าง รูปทรง สี มาจัดให้เกิดจังหวะ ลีลา ที่สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างลงตัวเกิดความงามตาม จุดมุ่งหมายของการนำไปใช้

การออกแบบลวดลายส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นส่วนประกอบหรือตกแต่ง ชิ้นงานให้เกิดความงามประณีตยิ่งขึ้น เช่น ใช้เป็นส่วนประดับอาคารสถาปัตยกรรม งาน ประติมากรรม ผลิตภัณฑ์ของใช้ ฯลฯ จึงเป็นงานที่ต้องใช้ความคิด ความประณีต ละเอียดอ่อนด้วยตัวของชิ้นงานเอง และต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์กับงานที่จะนำไปตกแต่งด้วย

3.3 วิเคราะห์รูปแบบของใบพืชพรรณไม้ที่มีต่อรูปแบบของลวดลาย

จากลวดลายต่างๆ ที่ปรากฏโดยทั่วไปจะเห็นว่า มีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามแนวคิด ในการสร้างสรรค์ลวดลายเพื่อให้เกิดความประสานกลมกลืน และความเหมาะสมกับการนำมาใช้ ซึ่งโดยปกติขอลวดลายจะมีลักษณะเป็นส่วนๆ มาประกอบกันซึ่งเรียกว่า “ตัวลาย” หมายถึง ลวดลาย ที่มีองค์ประกอบของลายที่สมบูรณ์ และสามารถนำมาต่อกันให้เกิดลวดลายใหม่ได้ลงตัว เมื่อพิจารณา รูปแบบของตัวลายอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ตัวลายรูปแบบเฉพาะ และตัวลายรูปแบบเป็นแผ่น ผืน หรือลายต่อเนื่อง ซึ่งการวิเคราะห์องค์ประกอบของลวดลายที่จะกล่าวถึงนี้เป็นการศึกษารูปทรง (Form) ของตัวลายว่าอยู่ในรูปแบบใด เช่น รูปแบบที่ลอกเลียนต้นแบบธรรมชาติตามที่เห็น และ รูปแบบที่อาศัยรูปทรงสามเหลี่ยม รูปทรงสี่เหลี่ยม รูปทรงกลม หรือรูปทรงอิสระเป็นกรอบโดยนำ หลักการจัดองค์ประกอบศิลป์มาใช้เป็นเกณฑ์ในการจัดวาง ซึ่งการวิเคราะห์การออกแบบลวดลาย ดังกล่าวจะเลือกเฉพาะลวดลายที่น่าสนใจมาเป็นตัวอย่าง และได้นำเสนอการออกแบบลวดลายจาก ใบไม้รูปแบบต่างๆ ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดเพื่อนำไปเป็นแนวคิดในการออกแบบลวดลายใน รูปแบบอื่นๆ ต่อไปดังนี้

1. ตัวลายรูปแบบเฉพาะ (Specific Aspect Art Designs)

เป็นตัวลายที่มีโครงสร้างของลวดลายจบในตัวมีความเป็นเอกเทศของตัวลาย มีความโดดเด่น สามารถวางตำแหน่งตัวลายลงบนพื้นที่ต่างๆ ได้อย่างอิสระ ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการนำลวดลายไปใช้ เช่น วางลวดลายตรงส่วนมุม วางลวดลายตรงส่วนขอบ หรือวางลวดลายตรง ส่วนกลางสลับกัน เป็นต้น ซึ่งตัวลายที่มีรูปแบบเฉพาะนี้มักจะออกแบบอยู่ในรูปทรงเรขาคณิต เช่น รูปทรงเหลี่ยม และรูปทรงกลม จึงสามารถที่จะนำตัวลายที่มีรูปแบบเฉพาะนี้ไปต่อกันให้เกิดเป็นลายที่มีรูปแบบแผ่นผืนได้ต่อไป ถ้าเปรียบเทียบกับลายไทยในอดีตคงได้แก่ ลายประเภทดอกกลอยต่างๆ เช่น

ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลายดอกจอก ลายประจำยาม ฯลฯ นอกจากนี้ เรายังสามารถนำรูปแบบของพืชพรรณไม้ต่างๆ มาออกแบบเป็นตัวรูปแบบเฉพาะได้อีกมากดังตัวอย่าง

ภาพที่ 25 ลายทรงพุ่มข้าวบิณฑ์

ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพานิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 85.

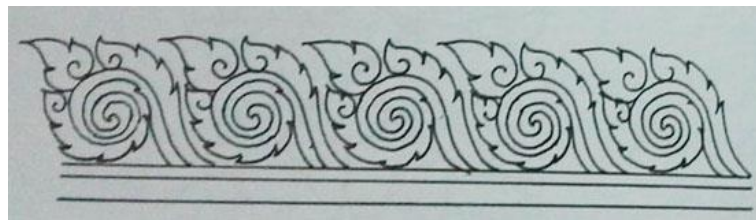
ภาพที่ 26 ตัวลายรูปแบบเฉพาะที่มีรูปแบบคล้ายต้นแบบจากธรรมชาติ

ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพานิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 86.

2. ตัวลายรูปแบบแผ่นผืน หรือลายต่อเนื่อง (Sheet Aspect Art Designs)

เป็นตัวลายที่มีโครงสร้างของลวดลายที่ต้องอาศัยความต่อเนื่องของลวดลาย โดยการต่อลายในลักษณะต่างๆ จึงจะเกิดความงาม ความประสานกลมกลืนกัน ซึ่งลวดลายแบบนี้เกิดจากการนำตัวลายหรือแม่ลายมาจัดวางโดยคำนึงถึงหลักการ 5 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

- 2.1 การจัดองค์ประกอบโดยคำนึงถึงการต่อแบบประชิดกัน
- 2.2 การจัดองค์ประกอบโดยคำนึงถึงการคาบเกี่ยวของตัวลาย
- 2.3 การจัดองค์ประกอบโดยคำนึงถึงการทับซ้อนของตัวลาย
- 2.4 การจัดองค์ประกอบโดยคำนึงถึงทิศทางของตัวลาย
- 2.5 การจัดองค์ประกอบโดยการใช้รูปและพื้นของตัวลาย

ภาพที่ 27 ลายหอยจับหลัก

ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพาณิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 88.

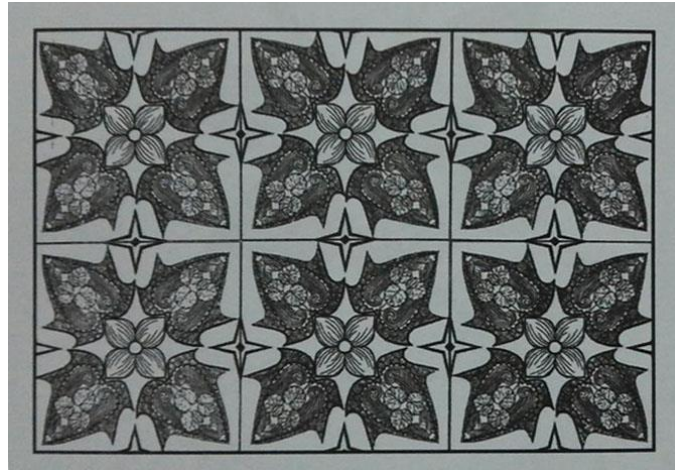

ภาพที่ 28 ลายแก้วชิงดวง

ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพาณิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 88.

3. การจัดองค์ประกอบโดยคำนึงถึงการต่อแบบประชิดกัน

เป็นการจัดวางตัวลายในลักษณะให้ด้านต่อด้าน และมุมต่อมุมชิดติดกันเพื่อให้เกิดลวดลายใหม่เป็นลายรูปแบบแผ่นพื้นโดยให้มีช่องว่าง (Space) ระหว่างตัวลายเป็นตัวเชื่อม หรือใช้กรอบตารางรูปทรงต่างๆ ตามความเหมาะสมของตัวลายแต่ละชนิดดังภาพตัวอย่าง

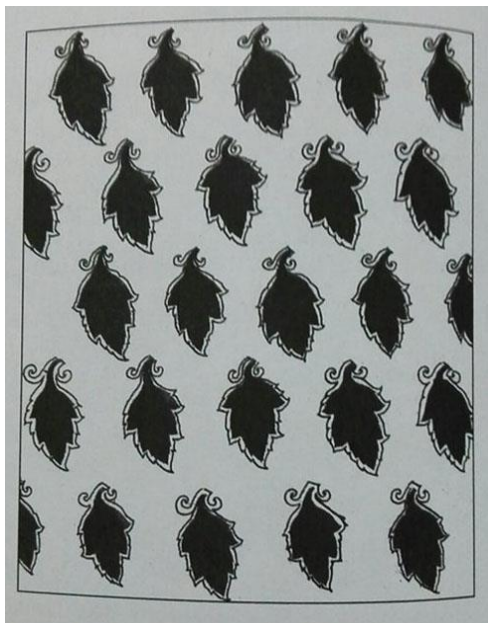

รูปที่ 29 เป็นการจัดวางตัวลายในลักษณะให้ด้านต่อด้านประชิดกันโดยใช้ช่องว่างเป็นตัวเชื่อม
ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพานิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 89.

4. การจัดองค์ประกอบโดยคำนึงถึงการคาบเกี่ยวของตัวลาย

เป็นการจัดวางตัวลายในลักษณะให้ด้านหรือมุมสัมผัสเกาะเกี่ยวกันโดยมีช่องว่าง (Space) เป็นตัวเชื่อมต่อระหว่างตัวลายห่างกันเป็นจังหวะที่เท่าๆ กันกระจายไปได้รอบทิศทาง ซึ่งความงดงามของลักษณะลายต่อเนื่องแบบคาบเกี่ยวกันนี้ขึ้นอยู่กับการจัดช่องว่างระหว่างลายให้ได้จังหวะ ไม่ห่างหรือชิดจนเกินไป คล้ายกับลายผ้า หรือลายดอกไม้ร่วงที่เขียนตามจิตรกรรมฝาผนัง ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 30 การจัดวางตัวลายในลักษณะตัวลายห่างกันเป็นจังหวะที่เท่าๆกัน
ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพณิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 96.

5. การจัดองค์ประกอบโดยคำนึงถึงการทับซ้อนของตัวลาย

เป็นการจัดวางตัวลายให้ทับซ้อนกันได้ 2 ลักษณะคือ ในลักษณะแรกเป็นการวางทับซ้อนเป็นระยะๆ ต่อเนื่องกันไปได้รอบทิศทางคล้ายลักษณะลายคาบเกี่ยวกัน หรือลักษณะที่สองเป็นการจัดวางทับซ้อนกันในลักษณะการผูกลายให้เป็นเรื่องราวตามความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยหลักการจัดองค์ประกอบ โดยคำนึงถึงความเป็นเอกภาพ มีจุดสนใจ และมีความสมดุลกันระหว่างลายการจัดในลักษณะทับซ้อนกันนี้เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์การแก้ปัญหาพื้นที่ และสามารถจัดให้เป็นเรื่องราว

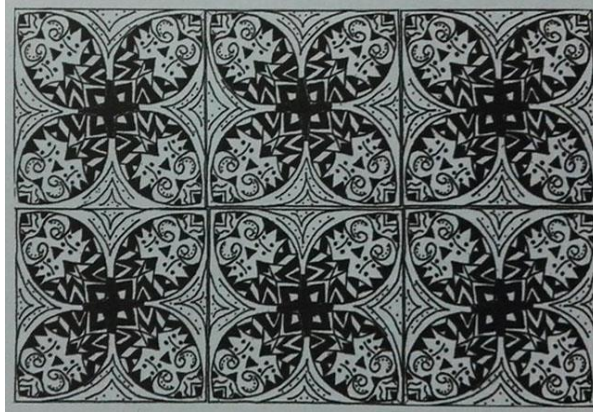

ภาพที่ 31 การจัดวางทับซ้อนกันโดยอาศัยหลักการจัดองค์ประกอบที่คำนึงถึงความเป็นเอกภาพ
ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพาณิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 96.

6. การจัดองค์ประกอบโดยคำนึงทิศทางของตัวลาย

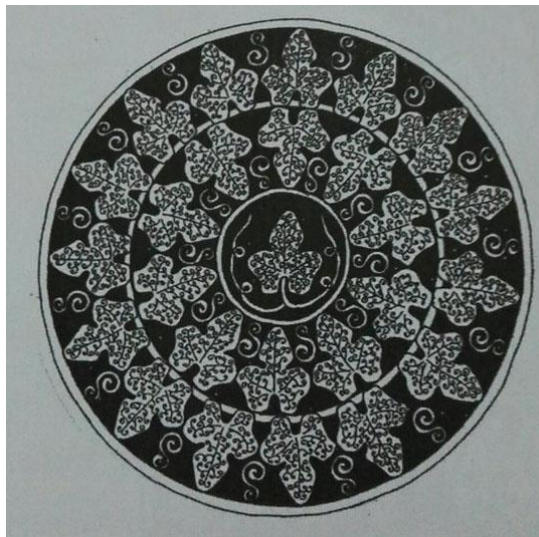
เป็นการนำตัวลายมาผูกต่อกันให้เกิดเป็นลายใหม่ในรูปแบบแผ่นผืน โดยใช้หลักความเป็นเอกภาพของทิศทาง (Direction) เป็นตัวกำหนดให้ตัวลายเคลื่อนที่ไปตามแนวที่วางไว้ ทำให้เกิดความงามและความรู้สึกแตกต่างกัน เช่น ทิศทางในแนวราบหน้ากระดานในการออกแบบลวดลายจึงต้องกำหนดทิศทางให้เกิดเอกภาพทางความงาม

1. เป็นการเรียงลำดับ (Translation in steps) โดยการนำตัวลายมาวางเรียงลำดับหน้ากระดานในลักษณะซ้ำๆ กัน อาจจะเรียงเป็นแถวเดียว หรือสองแถว บนและล่างให้ไปในทิศทางเดียวกันหรือสลับกลับด้าน

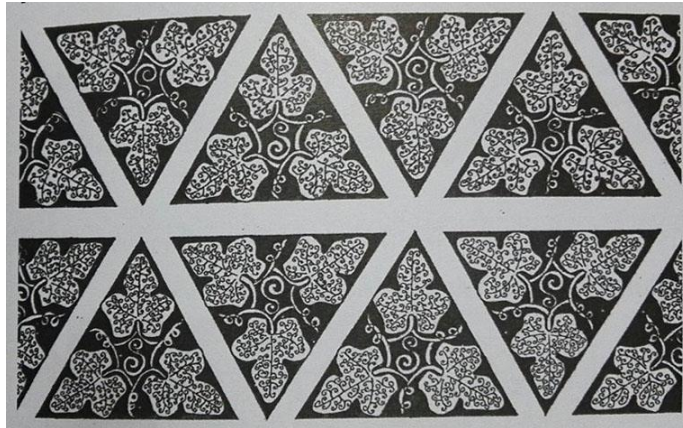
ภาพที่ 32 การเรียงลำดับตัวลายแบบหน้ากระดานชิดติดกันต่อเนื่อง
ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพาณิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 97.

2. การหมุนรอบจุด (Rotation about a point) เป็นการวางตัวลายรอบจุดศูนย์กลางในลักษณะหมุนรอบตัว

ภาพที่ 33 การวางตัวลายรอบจุดศูนย์กลางในลักษณะหมุนรอบตัว
ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพาณิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 98.

3. การเรียงลำดับสลับจังหวะ (Reflection and alternate translation) เป็นการนำตัวลายมาเรียงลำดับสลับแบบฟันปลา

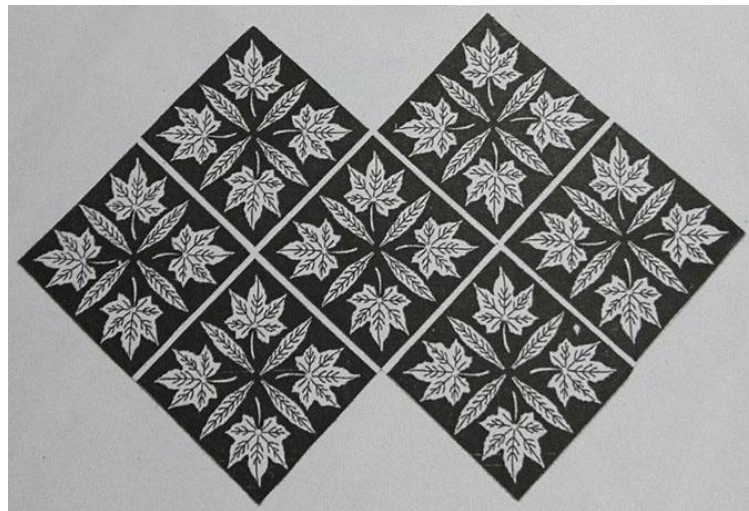

ภาพที่ 34 เป็นการนำตัวลายมาเรียงลำดับสลับแบบฟันปลา

ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพานิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 99.

4. การทำซ้ำ (Repetition) เป็นวิธีการสร้างเอกภาพที่ง่ายที่สุด

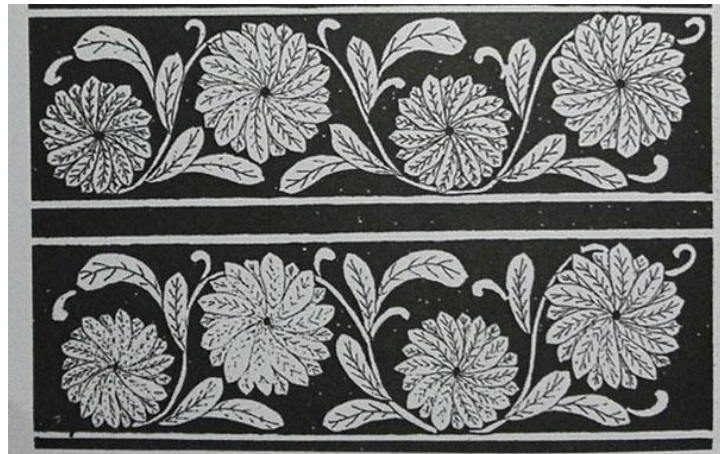
1. การทำซ้ำจังหวะเท่ากัน

ภาพที่ 35 การวางตัวลายให้มีระยะห่างและจังหวะระหว่างลายเท่าๆ กัน

ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพานิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 100.

2. การทำซ้ำจังหวะไม่เท่ากัน

ภาพที่ 36 การวางตัวลายซ้ำจังหวะที่เกิดจากช่องว่างระหว่างตัวลายไม่เท่ากันสลับกันเป็นช่วงๆ
ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพาณิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 100.

3. การซ้ำจังหวะไม่เท่ากันโดยเกิดช่องว่างระหว่างตัวลายไม่เท่ากันในแต่ละช่วงจังหวะสลับกันไป

ภาพที่ 37 การซ้ำจังหวะของตัวลายที่ขนาดไม่เท่ากัน สลับกันในทิศทางเดียวกัน
ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพาณิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 101.

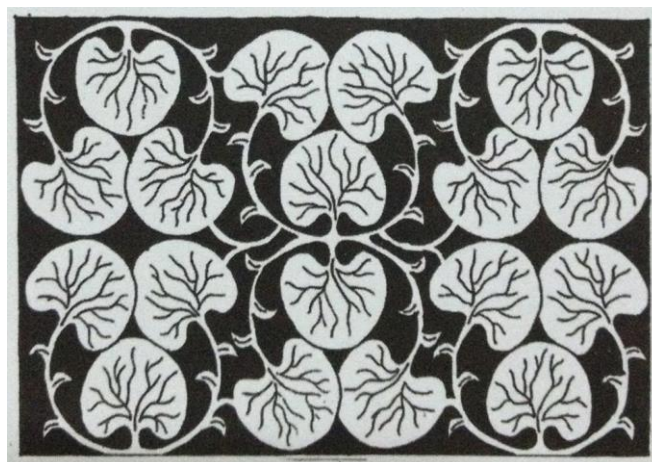
4. การซ้ำจังหวะไม่เท่ากันโดยเกิดจากจำนวนตัวลายและขนาดของตัวลายแต่ละตำแหน่งไม่เท่ากันการซ้ำจังหวะให้เกิดความแตกต่าง

ภาพที่ 38 การซ้ำจังหวะของตัวลายที่มีขนาดไม่เท่ากัน จัดวางผสมผสานกัน
ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพาณิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 101.

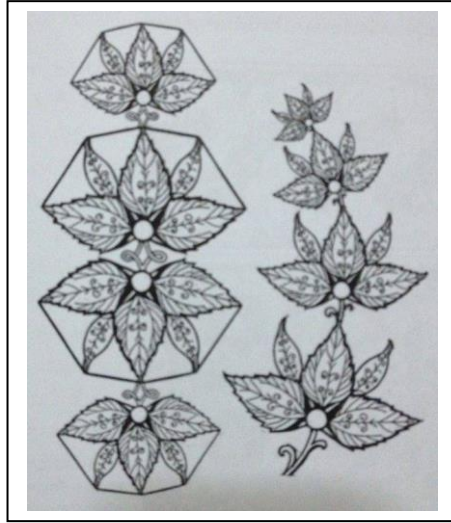
5. การซ้ำให้เกิดจังหวะคาบเกี่ยวกัน

1. คาบเกี่ยวกันไปในทิศทางเดียวกันโดยมีขนาดเท่ากัน

ภาพที่ 39 วางตัวลายให้คาบเกี่ยวกันไปในทิศทางเดียวกันโดยมีขนาดเท่าๆ กัน
ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพาณิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 102.

2. ลดหล่นกันไปในทิศทางเดียวกันโดยมีขนาดต่างกัน

ภาพที่ 40 จัดวางตัวลายให้ลดหล่นกันไปในทิศทางเดียวกันโดยมีขนาดต่างกัน
ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพาณิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 103.

3. ลดหล่นกันในทิศทางที่ต่างกันโดยมีขนาดต่างกัน

ภาพที่ 41 จัดวางตัวลายให้ลดหล่นกันในทิศทางที่ต่างกันโดยมีขนาดต่างกัน
ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพาณิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 103.

4. การซ้ำจังหวะแบบเคลื่อนไหวเป็นการจัดจังหวะตัวลายให้ต่อเนื่อง เคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันหรือต่างทิศทางกัน ทำให้เกิดความรู้สึกเคลื่อนไหวอย่างอิสระดังภาพ (ชูศักดิ์ ไทพาณิชย์, 2556)

ภาพที่ 42 การจัดจังหวะตัวลายให้ต่อเนื่องเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันหรือต่างทิศทางกัน
ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพาณิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 104.

4. การออกแบบสัญลักษณ์

4.1 ความหมายของสัญลักษณ์

การให้คำนิยามของศัพท์เกี่ยวข้องกับ เครื่องหมายการค้าตราและสัญลักษณ์นั้นมีความสับสนอยู่มาก เพราะศัพท์เหล่านี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน คล้ายกัน และเหมือนกัน แต่ถ้าจะแบ่งแยกให้ชัดเจน คงมีความเป็นไปได้ แต่ถ้าเป็นนักออกแบบให้ความสนใจว่าคำใดหมายความว่าอย่างไรบ้างแต่ให้รู้และมีความสามารถที่จะออกแบบสัญลักษณ์ต่างๆได้ถูกต้อง และสมบูรณ์เมื่อลูกค้าต้องการ

สัญลักษณ์ มีความหมายครอบคลุมสัญลักษณ์ทุกประเภทดังที่หนังสือศัพท์บัญญัติพร้อมคำอธิบาย จากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้อธิบายได้ว่า “สัญลักษณ์ หมายถึง ลักษณะของสิ่งใดๆ ที่กำหนดนิยามกันขึ้นมาเองให้ใช้หมายความแทนอีกสิ่งหนึ่ง”

เดรย์ฟัสส์ (Dreyfuss, 1972) อธิบายไว้ในทำนองเดียวกันคือ Semantography หรือ Semiotic เป็นศัพท์ที่ใช้เรียกศาสตร์ของเครื่องหมายแสดงถึงความคิดหรือสัญลักษณ์ที่นำมาใช้แทนกันเช่นเดียวกับตัวอักษรที่ใช้และมีระบบมีเหตุผลเช่นเดียวกับหลักไวยากรณ์ The Oxford English Dictionary (เดลเลน (Allen), 1990) ให้ความหมายของคำว่าสัญลักษณ์ไว้ 2 ความหมายคือ

1. สิ่งซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุหรือสิ่งที่เป็นนามธรรม

2. ตัวอักษรที่เขียนขึ้นหรือเครื่องหมาย (mark) ที่ใช้เป็นตัวแทนบางสิ่งบางอย่าง เช่น ตัวอักษร รูปร่าง หรือเครื่องหมายแทนวัตถุกระบวนการบางอย่าง เป็นต้น

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526) กล่าวว่าไว้ว่าสัญลักษณ์คือสื่อความหมายที่แสดงนัยหรือ เงื่อนไข ความคิดเพื่อเป็นการบอกให้ทราบถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งจะไปมีผลในทางปฏิบัติแต่มีผลทางด้านการรับรู้ ความคิดหรือ ทศนคติ เช่น ธงไตรรงค์ เป็นสัญลักษณ์ประจำชาติไทย ที่เน้นเอกภาพและอธิปไตยของเราธงไตรรงค์ไม่ได้บ่งบอกให้กระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่เป็นสิ่งที่กระตุ้นความคิดและทัศนคติที่พึงมีต่อประเทศชาติหรือสัญลักษณ์ของสมาคมใดสมาคมหนึ่งย่อมเป็นสิ่งที่บอกให้ทราบว่าสัญลักษณ์นั้นคือสมาคม เมื่อสัญลักษณ์ไปอยู่ที่ใดหมายถึงว่าสิ่งนั้นจะเกี่ยวข้องกับสมาคมซึ่งเป็นเจ้าของสัญลักษณ์นั้นโดยตรง

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าสัญลักษณ์มีความหมายเป็น 3 นัย คือสิ่งที่ออกแบบขึ้นใช้เป็นตัวแทนของสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น รูปปั้นพระพุทธรูปเป็นสิ่งแทนของพระพุทธรเจ้า รูปกำปั้นแทนพลังรูปกระต่ายแทนความเร็ว ในความหมายตรงกันข้าม สัญลักษณ์คือ สิ่งที่เป็นนามธรรมมากำหนดขึ้นแทนสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น จุดเรียงกันในรูปสามเหลี่ยมนำมาใช้แทนลูกบิลเลียด วงกลม 5 ห่วงแทนทวีปทั้ง 5 ทวีป ในสัญลักษณ์โอลิมปิก และสุดท้ายสัญลักษณ์ คือการกำหนดสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น รูปของหอยเชลล์แทนบริษัทหรือปั้มน้ำมัน

4.2 ความสำคัญของสัญลักษณ์

ความสำคัญต่อประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมุ่งสื่อความหมายเป็นสากล และสัญลักษณ์บอกเล่าประวัติ เช่น สัญลักษณ์รูปเรือดินเผาสมัยทวาราวดีแสดงให้เห็นถึงความเจริญของบ้านเมืองทางการคมนาคม

1. สัญลักษณ์มีความสำคัญในฐานะที่เป็นภาษาสากลสัญลักษณ์ใช้ในการสื่อสารสัญลักษณ์แทนภาษาเขียน แบ่งได้ 3 ลักษณะ สัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของภาพ (image), สัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของแนวความคิด (concept) และสัญลักษณ์ที่เป็นนามธรรม (abstract)

2. ความสำคัญของสัญลักษณ์เชิงเศรษฐกิจ สัญลักษณ์เป็นเครื่องหมายการค้า เมื่อเผยแพร่สัญลักษณ์นั้นเป็นที่รู้จักก็จะมีมูลค่าในตัวเอง การเพิ่มมูลค่าการซื้อขายเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ แดงถึงการรับประกันคุณภาพของบริษัท และคุณภาพของสินค้า

3. ความสำคัญต่อสังคมการออกแบบสัญลักษณ์เป็นงานศิลปะให้เกิดคุณค่าเกิดความงามเกิดความน่าเชื่อถือเป็นการยกระดับทางสุนทรีย์ของสังคมได้วิธีหนึ่ง

4. ความสำคัญต่อประชาชนในฐานะผู้บริโภคเครื่องหมายการค้าทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการป้องกันการหลอกลวงการปลอมแปลง สัญลักษณ์เป็นรูปภาพดูเข้าใจง่ายกว่า

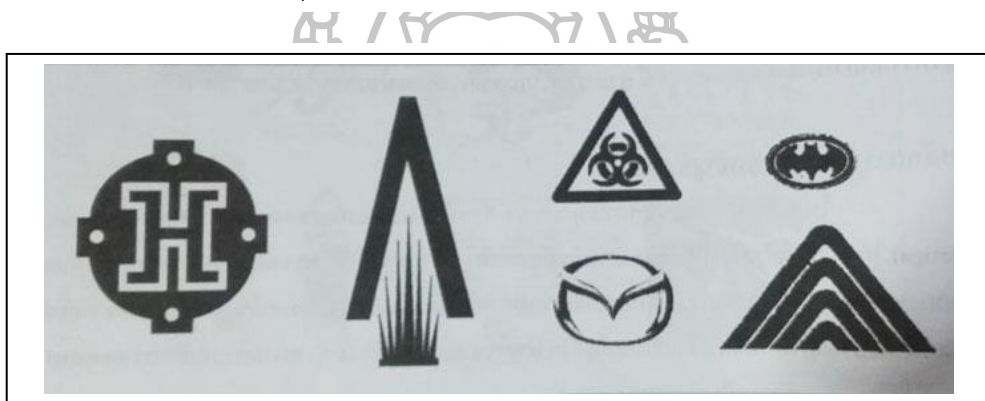
5. ความสำคัญต่อการบริหารและการปกครองเป็นสัญลักษณ์แทนพระมหากษัตริย์ที่แสดงถึงพระราชอำนาจ สัญลักษณ์จึงใช้ในฐานแทนบุคคลแทนตำแหน่ง

6. ความสำคัญทางศิลปะสัญลักษณ์เป็นผลงานการสร้างสรรค์ของมนุษย์ต้อง
เสาะหาข้อมูลแล้วใช้ความคิดความสามารถทางศิลปะสร้างสรรค์ออกมาจากนามธรรมเป็นรูปธรรม

4.3 หลักการออกแบบสัญลักษณ์

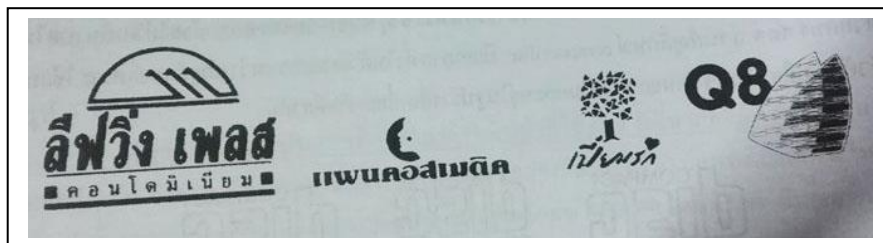
ในการออกแบบต้องนำองค์ประกอบของการออกแบบ ได้แก่ เส้น สี รูปร่าง รูปทรง
น้ำหนัก ลักษณะผิว ฯลฯ มาจัดให้เกิดความงามเหมาะสมตามหลักการออกแบบ ได้แก่

1. ความเป็นเอกภาพ หมายถึงการออกแบบให้เกิดความเป็นหนึ่งมีความลงตัว
ในทุกองค์ประกอบ ให้มีจุดเด่นมีความสมดุล และหลายๆ อย่างประกอบกันจึงจะก่อให้เกิดเป็นเอกภาพ
2. ความสมดุล โดยการรับรู้ทางสายตาความสมดุลมี 3 ลักษณะคือ
 1. ความสมดุลแบบเหมือนกัน

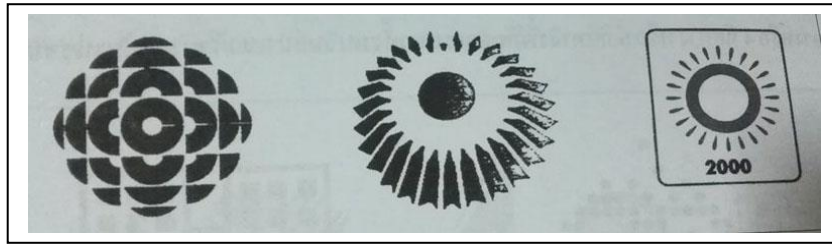
ภาพที่ 43 การจัดจังหวะตัวลายให้ต่อเนื่องเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันหรือต่างทิศทางกัน
ที่มา: ทองเจือ เขียดทอง, การออกแบบสัญลักษณ์ (กรุงเทพฯ: สิปประภา, 2548), 86.

2. ความสมดุลแบบไม่เหมือนกัน

ภาพที่ 44 การจัดจังหวะตัวลายให้ต่อเนื่องเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันหรือต่างทิศทางกัน
ที่มา: ทองเจือ เขียดทอง, การออกแบบสัญลักษณ์ (กรุงเทพฯ: สิปประภา, 2548), 86.

3. ความสมดุลแบบบรัศมี

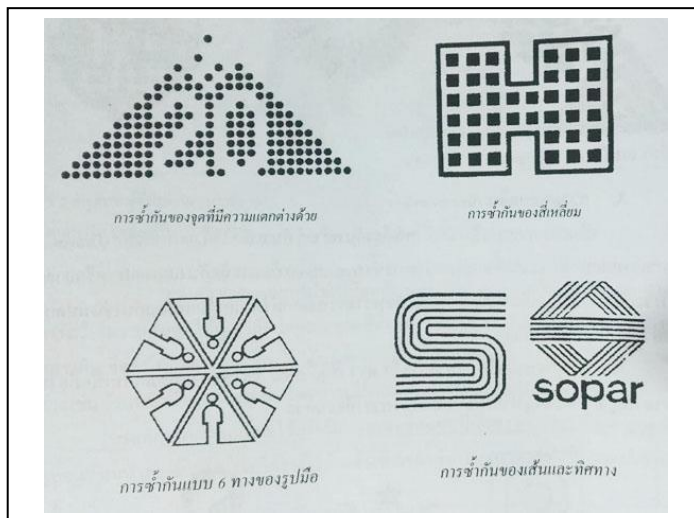
ภาพที่ 45 การจัดจังหวะตัวลายให้ต่อเนื่องเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันหรือต่างทิศทางกัน
ที่มา: ทองเจือ เขียดทอง, การออกแบบสัญลักษณ์ (กรุงเทพฯ: สิปประภา, 2548), 87.

3. ความกลมกลืน

ภาพที่ 46 การจัดจังหวะตัวลายให้ต่อเนื่องเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันหรือต่างทิศทางกัน
ที่มา: ทองเจือ เขียดทอง, การออกแบบสัญลักษณ์ (กรุงเทพฯ: สิปประภา, 2548), 87.

4. การซ้ำ

ภาพที่ 47 การจัดจังหวะตัวลายให้ต่อเนื่องเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันหรือต่างทิศทางกัน
ที่มา: ทองเจือ เขียดทอง, การออกแบบสัญลักษณ์ (กรุงเทพฯ: สิปประภา, 2548), 88.

4.4 คุณลักษณะของสัญลักษณ์ที่ดี

ในการพิจารณาคุณลักษณะของเครื่องหมายที่ดี ควรมีเกณฑ์ให้เป็นมาตรฐาน ดังที่
คูวายามะ (Kuwayama, 1973) โดยการปรับพัฒนาจากของ คูวายามะ ดังนี้

1. ความหมาย
2. ความเหมาะสมกับสื่อ
3. ความร่วมสมัย
4. ความน่าเชื่อถือ
5. ความเป็นเอกลักษณ์
6. สีสัน
7. ความเรียบง่าย
8. ความเป็นสากล
9. การนำไปใช้ประโยชน์ง่าย
10. เอกภาพ
11. ความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย (ทองเจือ เขียดทอง, 2548)

5. การพัฒนารูปแบบสินค้า

5.1 ความหมายของผลิตภัณฑ์ใหม่

Mccathy & Pereault, Jr. (Basic Marketing, 1991 - P. 342) ได้ให้ความหมาย คำว่าผลิตภัณฑ์ใหม่ว่าผลิตภัณฑ์ใหม่หมายถึง ผลิตภัณฑ์ใด ๆ ที่ใช้สำหรับกิจการอาจเป็น ผลิตภัณฑ์ที่มีแนวคิดใหม่หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้ว (การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะต้องมีผลให้ผู้บริโภคพึงพอใจผลิตภัณฑ์มากขึ้นกว่าการบริโภคผลิตภัณฑ์เดิม) หรืออาจจะเป็นผลิตภัณฑ์เดิมที่นำเสนอในตลาดใหม่

ปัจจุบันสภาพตลาดมีการแข่งขันสูงและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้มีผลิตภัณฑ์ใหม่ในตลาดจำนวนมากส่งผลให้วงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์สั้นลงผลิตภัณฑ์ใหม่ที่จะอยู่รอดได้ในตลาด จึงต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่มี "ความใหม่" ที่แตกต่างและเป็นสาระสำคัญของผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องตรงกับลักษณะความต้องการของผู้บริโภคจากความหมายของผลิตภัณฑ์ใหม่จึงอาจจำแนกผลิตภัณฑ์ใหม่ได้ 3 ลักษณะคือ

1. Innovative Product หมายถึง ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ยังไม่มีผู้ใดนำเสนอในตลาดมาก่อนหรือเป็นแนวคิดใหม่ที่ผู้บริโภคอาจยังคาดไม่ถึง
2. Replacement Product of Modify Product หมายถึง ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่พัฒนาเปลี่ยนแปลงปรับปรุงมาจากผลิตภัณฑ์เดิมที่ขายอยู่แล้วในตลาดทำให้สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภคได้มากขึ้นกว่าเดิม
3. Imitative or Me-too Product หมายถึง ผลิตภัณฑ์ใหม่สำหรับกิจการแต่ไม่ใหม่ในท้องตลาดเกิดจากการที่กิจการเห็นว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ทำให้กิจการมีโอกาสทำกำไรสูงจึงเสนอผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาดเพื่อขอส่วนแบ่งตลาดบ้าง

5.2 ขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

ผลิตภัณฑ์ที่เป็นแนวคิดใหม่ยังไม่มีผู้ใดนำเสนอในตลาดมาก่อนเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีโอกาสสูงในตลาดแต่มีความเสี่ยงสูงต่อความล้มเหลวด้วยถ้าพบว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีลักษณะไม่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้นเพื่อความมั่นใจว่าผลิตภัณฑ์ใหม่จะได้นับการยอมรับจากผู้บริโภค และเพื่อลดความเสี่ยงจากการล้มเหลวของผลิตภัณฑ์ใหม่กิจการจึงควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. สร้างแนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่
2. การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด
3. การวิเคราะห์สภาพธุรกิจ
4. การพัฒนาผลิตภัณฑ์

5. การทดสอบตลาด

6. การแนะนำสินค้าเข้าสู่ตลาด

5.3 การสร้างแนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่

กิจการจะต้องมีวัตถุประสงค์ชัดเจนในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ว่าต้องการอะไร เช่น ต้องการเป็นผู้นำ ด้านเทคโนโลยี ต้องการรักษาความเป็นผู้นำในตลาด ต้องการใช้กำลังการผลิตส่วนที่เหลือให้เต็มที่ ต้องการขยายตลาด หรืออาจจ้องการขยายผลิตภัณฑ์ให้ครบถ้วน เป็นต้น ทั้งนี้เพราะวัตถุประสงค์ที่ต่างกันจะนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่แตกต่างกัน กลุ่มเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ใหม่ต่างไปจากเดิมและกลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ใหม่ก็จะแตกต่างกันด้วย แนวคิดใหม่ ๆ ของผลิตภัณฑ์ อาจมาจากแหล่งแนวคิดต่าง ๆ กัน เช่น จากรายงานของพนักงานขาย จากผลิตภัณฑ์ของคู่แข่ง จากการหาช่องว่างของตลาดปัจจุบัน รวมไปถึงอาจได้แนวคิดใหม่มาจากพ่อค้าคนกลางการระดมแนวคิดของหัวหน้าแผนกต่าง ๆ ในกิจการและแนวคิดส่วนใหญ่ที่ได้มักได้มาจากปัญหาข้อเสนอแนะคำติชมของผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภค พบเจอในการบริโภค ผลิตภัณฑ์นั้นในขั้นตอนนี้กิจการควรจะได้แนวคิดหลาย ๆ แนวคิดจากแหล่งต่าง ๆ กัน เพื่อนำไว้กลั่นกรองเลือกเฉพาะแนวคิดที่เหมาะสมสำหรับกิจการ

5.4 การประเมินแนวคิด

จุดมุ่งหมายที่ต้องกลั่นกรองแนวคิดหลาย ๆ แนวคิดในขั้นตอนที่ 2 ก็เพื่อให้เหลือเพียงแนวคิดเดียวที่กิจการประเมินแล้วว่าดีที่สุดในแง่ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับกิจการและมีโอกาสในตลาดเกณฑ์ที่ใช้ในการกลั่นกรองแนวคิดนี้ กิจการต้องสามารถวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน ลักษณะที่ตลาดที่กิจการกำลังจะเข้าไปและคัดเลือกเอาเฉพาะแนวคิดที่สามารถทำให้กิจการอยู่ในฐานะได้เปรียบคู่แข่ง

แนวคิดของผลิตภัณฑ์ใหม่ ควรที่จะตอบสนองวัตถุประสงค์ที่กิจการกำหนดไว้ และมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ผลิตภัณฑ์ใหม่ไม่ควรทำลายสิ่งแวดล้อมใช้แล้วควรปลอดภัยทั้งตัวผู้บริโภคและสังคมโดยรวม

5.5 การพัฒนาแนวคิดและการทดสอบแนวคิด

เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากกิจการสามารถคัดเลือกแนวคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ให้เลือกเพียง 1 แนวคิดที่เหมาะสมที่สุดสำหรับกิจการมาทดสอบว่าผู้บริโภคเป้าหมายให้การยอมรับ และมีทัศนคติต่อแนวคิดใหม่นี้อย่างไร มีอะไรที่ควรต้องแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมก่อนทำการผลิตจริงอย่างไร หากผลการทดสอบแนวคิดใหม่เป็นลบ หรือไม่มีโอกาสในตลาด กิจการก็สามารถล้มเลิกแนวคิดผลิตภัณฑ์ใหม่นี้เสียก่อนที่จะลงทุนในกระบวนการผลิตจริง ทำให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นมีน้อยลง

แนวคิดที่กิจการทั่วไปมักนำมาทดสอบผลิตภัณฑ์ใหม่ ได้แก่ คุณลักษณะและคุณสมบัติผลิตภัณฑ์ใหม่ประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ใหม่ในสายตาของผู้บริโภค วิธีใช้ / บริโภค ปัญหาที่อาจเกิดจากการใช้ / บริโภคลักษณะของผู้บริโภคที่ควรใช้ / บริโภคผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมถึงการทดสอบเรื่องราคาที่เหมาะสมของผลิตภัณฑ์ใหม่

6. ข้อมูลสุนทรียศาสตร์

6.1 ความเป็นมาของสุนทรียศาสตร์

“สุนทรียศาสตร์” เป็นศัพท์คำใหม่ ที่บัญญัติขึ้นโดย โบมการ์เต็น (Alexander Gottlieb Baumgarte, 2305: 255) ซึ่งก่อนหน้าที่เป็นเวลา 2000 กว่าปี นักปราชญ์สมัยกรีก เช่นเพลโต อริสโตเติล กล่าวถึงแต่เรื่องความงาม ความสะเทือนใจ ซึ่งเป็นความรู้สึกทางการรับรู้ (Sense Perception) ของมนุษย์ ปัญหาที่พวกเขาโต้เถียงกันได้แก่ ความงามคืออะไร ค่าของความงามนั้นเป็นจริงมีอยู่โดยตัวของมันเองหรือไม่ หรือว่าค่าของความงามเป็นเพียงความชอบความที่เราใช้กับสิ่งที่เราชอบ ความงามกับสิ่งที่งามสัมพันธ์กันอย่างไร มีมาตรการตายตัวอะไรหรือไม่ที่ทำให้เราตัดสินใจได้ว่าสิ่งนั้นงามหรือไม่งาม

โบมการ์เต็น มีความสนใจในปัญหาเรื่องของความงามนี้มาก เขาได้ลงมือค้นคว้ารวบรวมความรู้เกี่ยวกับความงามที่กระจัดกระจายอยู่มาไว้ในที่เดียวกัน เพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวกับความงามให้มีเนื้อหาสาระที่เข้มแข็งขึ้น แล้วตั้งชื่อวิชาเกี่ยวกับความงามหรือความรู้ที่เกี่ยวกับความรู้สึกทางการรับรู้ว่า Aesthetics

โดยบัญญัติจากรากศัพท์ภาษากรีก Aisthetics หมายถึง ความรู้สึกทางการรับรู้ หรือการรับรู้ตามความรู้สึก (Sense perception) สำหรับศัพท์บัญญัติภาษาไทย ก็คือ “สุนทรียศาสตร์” จากนั้นวิชาสุนทรียศาสตร์ ก็ได้รับความสนใจเป็นวิชาที่มีหลักการเจริญก้าวหน้าขึ้น สามารถศึกษาได้ถึงระดับปริญญาเอก ด้วยเหตุผลนี้ โบมการ์เต็น จึงได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งสุนทรียศาสตร์สมัยใหม่ (ทวีเกียรติ ไชยงยศ, 2538: 1)

6.2 ความหมายของคำว่าสุนทรียศาสตร์

สุนทรียศาสตร์มีผู้ให้ความหมายของคำว่าหลายท่านดังตัวอย่างต่อไปนี้สุนทรียศาสตร์เป็นปรัชญาสาขาหนึ่ง ที่ว่าด้วยความงามและสิ่งที่งามทั้งในงานศิลปะและในธรรมชาติ โดยศึกษาประสบการณ์ คุณค่าความงามและมาตรฐานในการวินิจฉัยว่า อะไรงาม อะไรไม่งาม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2532: 4)

1. ความงามในธรรมชาติและ ความงามในศิลปะ
2. ความงามในธรรมชาติ เป็นความงามที่ปราศจากการปรุงแต่ง เป็นความงามที่มนุษย์สามารถสัมผัสได้ เช่น ชมทิวทัศน์ทุ่งทานตะวัน หรือชมพระอาทิตย์อัสดงที่ภูเขา เป็นต้น

3. ความงามในศิลปะ เกิดจากความรู้สึกรายในจิตใจ ที่อยากแสดงออกทางสุนทรียภาพจากประสบการณ์ต่างๆ และขึ้นอยู่กับการสัมผัสของแต่ละบุคคล

สุนทรียศาสตร์ เป็นวิชาว่าด้วยสิ่งที่สวยงามหรือไพเราะ คำว่า Aesthetics (เอ็ชเธติกส์) มาจากภาษากรีกว่า Aisthetikos (อีส์เธทิโกส) = รู้ได้ด้วยสัมผัสสุนทรียธาตุ (Aesthetics Elements) ซึ่งมีอยู่ 3 อย่างคือ (กิริติ บุญเจือ, 2522: 263)

1. ความงาม (Beauty)
2. ความแปลกหูแปลกตา (Picturesqueness)
3. ความน่าทึ่ง (Sublimity)

คำว่า “สุนทรียศาสตร์” มาจากศัพท์ภาษาบาลีว่า “สุนทรียะ” แปลว่าดีงาม สุนทรียศาสตร์จึงมีความหมายตามรากศัพท์ว่าวิชาที่ว่าด้วยความงาม ในความหมายของคำเดียวกันนี้นักปราชญ์ ชาวเยอรมันชื่อ Aisthetics Baumgarten (1718 - 1762) ได้เลือกคำในภาษากรีกมาใช้ คำว่า Aisthetics ซึ่งหมายถึงการรับรู้ตามความรู้สึก (Sense Perception) เป็นวิชาเกี่ยวกับเรื่องทฤษฎีแห่งความงามตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Aesthetics ส่วนในภาษาไทยใช้คำว่า สุนทรียศาสตร์หรือวิชาศิลปะทั่วไป ดังนั้น จึงถือว่าศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของสุนทรียศาสตร์หรือเมื่อกล่าวถึงสุนทรียศาสตร์เมื่อใดก็มักจะเกี่ยวข้องกับงานศิลปะนั่นเอง

6.3 ความหมายของสุนทรียภาพ

“สุนทรียภาพ” (Aisthetics) หมายถึง ความซาบซึ้งในคุณค่าของสิ่งทีงาม ไพเราะ หรือรื่นรมย์ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ หรือศิลปะ (พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ, 2530: 6)

“สุนทรียภาพ” หรือ สุนทรีย เป็นความรู้สึกที่บริสุทธิ์ ที่เกิดขึ้นในห้วงเวลาหนึ่ง ลักษณะของอารมณ์ หรือความรู้สึกนั้นเราใช้ภาษาต่อไปนี้แทนความรู้สึกจริง ๆ ของเรา ซึ่งได้ความหมายไม่เท่าที่เรารู้สึกจริง ๆ เช่น คำตอบต่อไปนี้

1. พอใจ (interested)
2. ไม่พอใจ (disinterested)
3. เพลิดเพลินใจ (please)
4. ทุกข์ใจ (unpleasuse)
5. กินใจ (empathy)

อารมณ์ หรือ ความรู้สึกดังกล่าวนี้จะพาให้เกิดอาการลืมนัด (Attention span) และพลอยใจ (psychical distance) ลักษณะทั้งหมดนี้เรียกว่า สุนทรีย หรือสุนทรียภาพ “สุนทรียภาพของชีวิต” คือ สุนทรียศาสตร์เชิงพฤติกรรม หรือ ประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ ซึ่งจะนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้เพื่อการเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ สองประการ อันได้แก่ การที่เป็นผู้ที่มีความซาบซึ้งในคุณค่าของสุนทรียภาพ และมีความเข้าใจธรรมชาติของชีวิตและดำรงตนให้มีคุณค่าต่อสังคม

6.4 ประโยชน์ของวิชาสุนทรียศาสตร์

ส่งเสริมกระบวนการคิด การตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผลช่วยกลุ่มกลมให้เป็นผู้มีจิตใจอ่อนโยนเสริมสร้างประสบการณ์สุนทรียะให้กว้างขวางส่งเสริมแนวทางในการแสวงหาความสุขส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของสรรพสิ่ง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุพวดี สมบูรณ์กุล, 2556)

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารอัตลักษณ์

ธรรมธร ศรีสุรีย์ไพศาล (2550) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้นอัตลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสาครเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบเลขศิลป์ ให้สามารถสะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ภาพลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสาครเกิดความชัดเจนขึ้น มีความเป็นเอกภาพทั้งนี้เพราะที่ผ่านมาอิทธิพลทางวัฒนธรรมมาจากแรงงานต่างด้าวที่มีจำนวนมากถึงหนึ่งเท่าตัวของประชาชนท้องถิ่นส่งผลต่อวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก แนวทางการศึกษารูปแบบของเลขศิลป์เพื่อแสดงอัตลักษณ์ของจังหวัด มีวิธีการวิจัยโดยเริ่มจากการค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลทางเอกสารที่เกี่ยวข้องกับจังหวัด และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อที่จะได้ข้อมูลทางด้านเชื้อชาติ วิถีการดำเนินชีวิต อาชีพ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนไทยท้องถิ่นอาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาครมากกว่า 50 ปี จำนวน 12 ท่านจากนั้นนำผลงานออกแบบไปประเมินผลโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ผู้ทรงคุณวุฒิของจังหวัด และประชากรในจังหวัด เพื่อประเมินประสิทธิผลของผลงานออกแบบในแง่การสื่อสาร การออกแบบ การใช้งานหาข้อบกพร่องและข้อเสนอแนะ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษารวมทั้งเป็นข้อมูลสำหรับอ้างอิงให้แก่ผู้ที่สนใจการออกแบบอัตลักษณ์ของจังหวัดที่ต้องการแสดงถึงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

ผลงานการวิจัยสามารถสรุปออกมาเป็นผลงานการออกแบบได้ดังนี้ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสมุทรสาคร, ตัวอย่างตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษ, ตัวอย่างสี ประจำจังหวัด, ตัวอย่างเลขศิลป์พื้นฐานประจำจังหวัด, ตัวอย่างสื่อสิ่งพิมพ์และงานโฆษณาประชาสัมพันธ์, ตัวอย่างเลขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์, ตัวอย่างเลขศิลป์สิ่งแวดล้อม

7.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์งานทัศนกรรมเศษผ้า

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนงค์พรรณ หัตถมาศ และ สุวภางค์ ศรีเทพ (2555) การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาส่งเสริมเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ชุด เครื่องหมั่นนอนด้วยบาติกเคมีและสีธรรมชาติของกลุ่มศิลปทัศนกรรมชุมชนตำบลวังชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อพัฒนาส่งเสริมเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มศิลปทัศนกรรมชุมชนตำบลวังชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีความพร้อม จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ใน

การรวบรวมข้อมูลมี 4 ฉบับ คือ แบบสัมภาษณ์ในการจัดทำประชาคม เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อนของกลุ่มศิลปินทัศนกรรมชุมชน ตำบลวังชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ แบบบันทึกข้อมูลการพัฒนาส่งเสริมเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญา ท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องหมนอนด้วยบาติกเคมีและสีธรรมชาติก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา ด้วยการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาส่งเสริมเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญา ท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องหมนอนด้วยบาติกเคมีและสีธรรมชาติแบบสอบถามความคิดเห็นผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องหมนอน ด้วยบาติกเคมีและสีธรรมชาติของกลุ่มศิลปินทัศนกรรมชุมชน ตำบลวังชมภู อำเภอเมืองจังหวัด เพชรบูรณ์กับกลุ่มผู้ซื้อ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนา ส่งเสริมเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องหมนอนด้วยบาติกเคมีและสีธรรมชาติของกลุ่ม ศิลปินทัศนกรรมชุมชนตำบลวังชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์บรรยาย การแจกแจงความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า ผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องหมนอนก่อนการพัฒนา มีรูปลักษณะเดิม 3 รูปแบบ ประกอบด้วย ที่นอน หมอน และผ้าห่ม ผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องหมนอนหลังการพัฒนา ได้ผลงานใหม่ที่จะนำมาผสมผสานกับผลงานเดิม 6รูปแบบ ประกอบด้วย หมอนเอนกประสงค์ปลอก หมอนหนุน ปลอกหมอนข้าง ผ้าหมนอน หมอนอิงใหญ่และผ้าห่ม แสดงว่ามีรูปแบบเพิ่มขึ้น 200 เปอร์เซ็นต์และมีการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ต่อยอดภูมิปัญญาเดิมให้ได้รูปแบบใหม่ ๆ เป็น ผลิตภัณฑ์รูปแบบที่หลากหลายสวยงาม เหมาะแก่การใช้งาน เพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ ชุดเครื่องหมนอนด้วยบาติกเคมีและสีธรรมชาติมีการออกแบบลวดลายผ้าสร้างเอกลักษณ์ของกลุ่มวังชมภู จำนวน 10 ลวดลาย ความพึงพอใจต่อการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาส่งเสริมเพิ่ม คุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องหมนอนด้วยบาติกเคมีและสี ธรรมชาติของกลุ่ม ศิลปินทัศนกรรมชุมชนตำบลวังชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.54 และผู้ซื้อมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุด เครื่องหมนอนด้วยบาติกเคมีและสีธรรมชาติของกลุ่มศิลปินทัศนกรรมชุมชน ตำบลวังชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.52

7.3 แนวคิดแรงบันดาลใจที่ส่งผลต่องานสร้างสรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอกพงษ์ ตรีตรง (2554) แม้จะเริ่มมีแรงบันดาลใจมากมายก็ไม่เกิดประโยชน์เลย ถ้ามีแต่เพียง แรงบันดาลใจแต่ “แรงบันดาลใจ” จะต้องเป็นแรงส่งให้ “เกิด” ผลงานขับเคลื่อน ให้เกิดผลงานสร้างสรรค์ ให้เป็นรูปธรรมชัดเจน และสามารถเอื้อประโยชน์สูงสุดต่อการสร้างสรรค์โครงการทุกมิติ โดยจะไม่ส่งผลเพียงแค่ความงามหรือรูปลักษณ์ภายนอก แต่จะต้องส่งความลึกสู่ภายใน, พฤติกรรมผู้บริโภค, ต้นทุน, การตลาด และรายละเอียดปลีกย่อยอื่นๆ

ผลแห่งการค้นหาวัตถุคติทางปัญญาจนส่งผลสู่แรงบันดาลใจ และส่งผลต่อการสร้างสรรค์งานที่ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องสามารถเห็นผลชัดเจนในหลักวิทยาศาสตร์ เช่น มีผลต่อความเชื่อมั่นองค์กรมากขึ้น, มีผลต่อความประทับใจจนเกิดลูกค้าประเภท “ภักดี” ต่อองค์กรร้านค้า

มากขึ้น หรือส่งผลต่อความสะดวกสบายและเกิดความสุขทุกครั้งเมื่อกลับบ้าน ในกรณีที่พักอาศัยเกิดสภาวะ “น่าสบาย” ที่มีความ “อยู่สบาย”

วัตถุประสงค์อย่างหนึ่งที่ได้นำมาใช้และพัฒนา คลีกลายเป็นผลงานออกแบบที่สวยงามและสามารถลงลึกในรายละเอียดได้นั้น มีที่มาจากแหล่งข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งข้อมูลนั้นจะต้องมีเสน่ห์ มีรายละเอียดบางอย่างที่งดงาม มีองค์ประกอบ สัดส่วนที่ดี และจะต้องรู้จักดึงมาใช้อย่างชาญฉลาด มองเห็นความงามจนเห็นสุนทรียภาพเพื่อนำมาใช้งานได้

ขั้นตอนที่สำคัญของ คือ การถ่ายภาพแล้วนำภาพต่างๆ มาเลือกเฟ้นหาความงามจากมุมมอง ซึ่งต้องอาศัยสายตาพิเศษในการเลือกภาพเพื่อนำมาใช้งาน และถือเป็นแรงบันดาลใจที่ได้จากความขลังและความงามของต้นแบบ

1. วัฒนธรรม ศิลปะและหัตถกรรม

ทุกชนชาติ ทุกประเทศ ทุกสังคมต่างมีรายละเอียดด้านประวัติศาสตร์มหาศาล ถ้าค้นกันไปจริงๆ จะเห็นเรื่องราวต่างๆ มากมาย ซึ่งแต่ละเผ่าพันธุ์ต่างก็มีเสน่ห์ทางวัฒนธรรม จนถ่ายทอดออกมาเป็นศิลปะและหัตถกรรมมากมาย และถ้าเราค้นคว้าดูกันให้ละเอียดจริงๆ เราจะเห็นความบริสุทธิ์ ความจริงใจในการถ่ายทอดผลงาน ซึ่งหลายๆ แหล่งเกิดจากความเชื่อ ความศรัทธาแล้วถ่ายทอดออกมาอยู่ในรูปของศิลปะประเพณี หลากๆ ชุมชนถ่ายทอดจากพฤติกรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ การค้าขาย รากเหง้าทางวัฒนธรรมเหล่านี้สามารถคลี่คลายเป็นผลงานออกแบบมากมาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้ครับ

2. รูปแบบ รูปร่าง รูปทรง คือ ต้นน้ำที่สามารถนำองค์ประกอบเดิมมาใช้ได้หลากหลายมากมาย แต่จะต้องสามารถพัฒนาต่อยอดได้ หรือ ตัดทอนนำมาใช้เฉพาะความงามในองค์ประกอบศิลป์ของรูปร่างจริงๆ โดยนำมาตัดทอนให้เหลือความงาม สัจจะคือ น้อยลงกว่าเดิมแต่เนื้อแท้ แล้วนำมาพัฒนาคลี่คลายต่อ โดยจะเลือกใช้จากความเหมาะสมระหว่างศิลปะ, หัตถกรรม และผลงานสร้างสรรค์ใหม่

3. สี สัน ต้นกำเนิดโครงการที่มีสีสันสวยงามหลายครั้งได้ต้นน้ำมาจากสีของหัตถกรรม การคัดกลุ่มสีและเลือกใช้ใช้อย่างชาญฉลาด ทำให้ได้องค์ประกอบของสีที่สวยงาม เช่น สีของผ้าทอพื้นเมือง สีของอาหาร สีของพืชพันธุ์ที่นำมาใช้ในหัตถกรรม สีสันของประเพณีต่างๆ ของแต่ละศาสนา พิธีกรรมบางอย่างสามารถนำมาเป็นแรงบันดาลใจได้

4. วัสดุ การประยุกต์งานออกแบบจากหัตถกรรมหลายครั้งเกิดจากวัสดุ การรู้จักนำเนื้อหาของวัสดุมาใช้ในจังหวะที่สง่างามขึ้น ต่อยอดของเดิม แต่อาจจะสร้างสรรค์ด้วยแนวคิดใหม่ รูปแบบใหม่ แพทเทิร์นใหม่ สามารถเพิ่มมูลค่าจากวัสดุเดิมๆ ได้ด้วยโอเดี้ย และการสร้างสรรค์นั่นเอง

5. เทคนิคในการตกแต่งและเทคนิคจากภูมิปัญญาท้องถิ่น แรงบันดาลใจในหลายครั้งมาจากเทคนิคที่มีภูมิปัญญา ใช้ฝีมือเฉพาะทาง ลักษณะการประดิษฐ์ที่ถือเป็นเอกลักษณ์ประจำชุมชน สามารถนำเป็นหลักคิดของการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ หรือนำเทคนิคมาต่อยอด เช่น นำศิลปะช่างสิบหมู่ของไทย สังเกตและศึกษาเทคนิคการขึ้นรูป เทคนิคการทอ เทคนิคการปั้น เทคนิคการแกะสลัก เทคนิคการสานหัตถกรรมแล้วนำเนื้อหาเหล่านี้มาต่อยอดเป็นศิลปะร่วมสมัยแนวใหม่แล้วใช้เทคโนโลยีส่งเสริมให้งดงามขึ้น

สถาปัตยกรรมอดีตการค้นคว้าหาข้อมูลจากสถาปัตยกรรมเดิมๆ เป็นเส้นที่สามารถนำมาต่อยอดทางความคิดได้อย่างมากมายมหาศาล เพราะสถาปัตยกรรมที่งดงามเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์อันประกอบด้วยเรื่องราวต่างๆ เช่น ความเชื่อ ความศรัทธา อิทธิพลต่างๆ ที่มีผลต่อการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมในอดีต หลักฐานทางโบราณคดีบางอย่างสามารถดึงมาใช้ให้เป็นผลดีต่องานออกแบบในปัจจุบันได้ เนื้อหาสาระของสถาปัตยกรรมอดีตที่มีคุณค่าจะสามารถนำมาใช้ได้โดยละเอียดดังนี้

1. ประวัติความเป็นมา เนื้อหาทางโบราณคดีนำมาใช้ในการออกแบบมากมาย โดยเฉพาะงานสร้างสรรค์ที่ต้องอิงสภาพแวดล้อม และที่ตั้งโครงการ เช่น โรงแรม, รีสอร์ท, พิพิธภัณฑ์ ซึ่งสามารถดึงเอาประวัติศาสตร์ของสถาปัตยกรรมในอดีตมาใช้แล้วประยุกต์ให้ร่วมสมัย บางแห่งอาจจะจำลองประวัติศาสตร์บางยุคเข้ามาใช้ในการออกแบบสภาพแวดล้อมให้ดูมีมนต์ขลังก็เป็นไปได้ โดยมีหลักคิดด้านสุนทรียภาพที่งดงาม

2. รูปแบบเฉพาะ สถาปัตยกรรมหลายแห่งต่างมีสไตล์เฉพาะตัวอันเกิดจากช่วงสมัยที่อาคารเหล่านั้นสร้างสรรค์ขึ้นมา ผู้ออกแบบที่มีวิสัยทัศน์ สามารถดึงลักษณะเฉพาะเข้ามาใช้อย่างกลมกล่อมและสามารถสร้างสรรค์ผลงานให้มีเสน่ห์ มีเรื่องราว มีเรื่องเล่า มีประวัติจนเกิดเป็นผลงานร่วมสมัยที่ทรงคุณค่าในที่สุด

3. ความงามของอาคาร และองค์ประกอบศิลป์ สัดส่วนที่สวยงามบางครั้งก็เกิดจากการศึกษาองค์ประกอบศิลป์ที่หลงตัวในอดีต เช่น ความงามของสถาปัตยกรรมกรีซที่หลงตัว สัดส่วนของเสา และเฟรมประตูหน้าต่างมาประยุกต์ โดยใช้สัดส่วนเดิมแต่ปรับวัสดุให้ทันสมัยขึ้น ในลักษณะโมเดิร์นคลาสสิก การศึกษาความงามของสถาปัตยกรรมไทย หรือ อาคารในแถบเอเชียอาคเนย์ และประยุกต์ให้สามารถนำมาใช้ในแนวทางร่วมสมัยก็เป็นที่ยอมรับอย่างมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะที่ว่าง (SPACE) ที่งดงามจนเกิดเป็นผลงานร่วมสมัยที่มีเสน่ห์ที่สุดอย่างอย่างหนึ่ง

4. รายละเอียดสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม การค้นคว้าและศึกษาเนื้อหาสาระที่งดงามของสถาปัตยกรรมที่หลงลึก สามารถนำมาใช้ได้สวยงามและร่วมสมัย เช่น รายละเอียดของปูนปั้น รายละเอียดของผนัง รายละเอียดของเทคนิคการใช้สี รายละเอียดศิลปะประกอบอาคารลายฉลุ ขอบคิ้วตกแต่ง ตลอดจนศิลปะตกแต่งภายใน สามารถนำมาใช้ในการ

ออกแบบร่วมสมัยที่มีบรรยากาศ หรืออาจจะเป็นผลงานที่จำลองความงดงามของอาคารเก่ามาใช้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ (อาจารย์เอกพงษ์ ตริตรง, 2554)

7.4 ผลงานศิลปะแรงบันดาลใจ

บัวผันแพคทอรี (2530) บัวผันมีความมุ่งมั่นที่จะผลิตสินค้าหัตถกรรม ของแต่งบ้าน ให้มีเอกลักษณ์ที่แตกต่าง และมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในสากล โดยใช้วัตถุดิบที่จากเศษผ้าและอื่นๆมาเพิ่มมูลค่า

ภาพที่ 48 แผนที่จังหวัดปทุมธานี

ที่มา: Art of Green Home Products, **Starry Night Ball**, เข้าถึงเมื่อ 27 มีนาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.buabhat.com/index.php?lang=th&view=products>

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบสร้างสรรค์เพื่อการออกแบบนำไปสู่การค้นหาอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานี เพื่อใช้ในการสื่อสารอัตลักษณ์และประยุกต์ผลิตภัณฑ์ด้วยเศษผ้าเย็บ เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลก่อนนำมาสร้างสรรค์โดยมีเนื้อหาในการศึกษาดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลภาคเอกสารและข้อมูลภาคสนาม
2. การวิเคราะห์ข้อมูลภาคเอกสาร
3. การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม
4. การออกแบบสร้างสรรค์
5. การประเมินและอภิปรายผล
6. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1. การรวบรวมข้อมูลภาคเอกสารและข้อมูลภาคสนาม

1.1 การศึกษาภาคเอกสาร

1.1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (ข้อมูลภาคเอกสาร)

1. ข้อมูลการออกแบบอัตลักษณ์
2. ข้อมูลอัตลักษณ์ของจังหวัดปทุมธานี
3. ข้อมูลการออกแบบลวดลาย
4. ข้อมูลการออกแบบสัญลักษณ์
5. ข้อมูลการพัฒนาารูปแบบสินค้า
6. ข้อมูลสุนทรียศาสตร์
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (ข้อมูลภาคสนาม)

ศึกษารวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มอาชีพแม่บ้านสตรีบ้านบางพูน จังหวัดปทุมธานี ด้านการออกแบบสินค้าจากหัตถกรรมเศษผ้า

2. การวิเคราะห์ข้อมูลภาคเอกสาร

ภาคปฐมภูมิ (ภาคเอกสาร) จำแนกประเภทอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีจัดทำแบบประเมินปลายปิด นำไปสู่การค้นหาลักษณะที่เด่นชัดที่สุด จำแนกประเภทในการพัฒนารูปแบบสินค้าโดยนำเอาข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลการออกแบบอัตลักษณ์
2. ข้อมูลอัตลักษณ์ของจังหวัดปทุมธานี
3. ข้อมูลการออกแบบลวดลาย
4. ข้อมูลการออกแบบสัญลักษณ์
5. ข้อมูลการพัฒนารูปแบบสินค้า
6. ข้อมูลสุนทรียศาสตร์
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยเป็นการวิเคราะห์โดยใช้องค์ความรู้และเหตุผลนำไปสู่การออกแบบลวดลายและสินค้าจากหัตถกรรมจากเศษผ้า

3. การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม

ภาคทุติยภูมิ (ภาคสนาม)

1. ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายกับการพัฒนารูปแบบสินค้าจากหัตถกรรมเศษผ้า นำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหา และพัฒนาการงานออกแบบ
2. ปรึกษากลุ่มอาชีพแม่บ้านบางพูน จังหวัดปทุมธานีจากสินค้าพรมเช็ดเท้านำไปสู่การออกแบบพัฒนาสินค้าจากหัตถกรรมเศษผ้าให้ตรงเป้าหมาย

โดยการวิเคราะห์ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

- 3.1 แบบประเมินปลายปิด ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ หาทัศนคติทางอัตลักษณ์
- 3.2 การวิเคราะห์การออกแบบ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้านการออกแบบลวดลายและการพัฒนารูปแบบสินค้า

3.1 แบบประเมินปลายปิด (การวิจัยเชิงปริมาณ)

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมิน เป็นการประมวล และรวบรวมข้อมูลจากภาคเอกสารนำไปสู่การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือแบบสอบถามประชาชน จังหวัดปทุมธานีแบบสอบถามปลายปิดจำนวน 100 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลความคิดเห็นทัศนคติด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานีเพื่อนำมาใช้ใน การวิเคราะห์การออกแบบอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานี และพัฒนารูปแบบสินค้าประยุกต์ร่วมกับเศษผ้าของกลุ่มแม่บ้านสตรีบ้านบางพูน จังหวัดปทุมธานี โดยวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

1. ตรวจสอบแบบประเมินออนไลน์
 2. นำผลที่ได้จากแบบประเมินออนไลน์มาจัดลำดับค่าที่มากที่สุดในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติดังต่อไปนี้

1. ค่าความถี่และค่าร้อยละ
2. ค่าเฉลี่ย(Mean)
3. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation)
4. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย(Simple Correltion)

ชุดแบบประเมินมีระดับและเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ย แบ่งออกเป็น 5 ระดับดังนี้

- 5 หมายถึง มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีชัดเจนมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีชัดเจนมาก
- 3 หมายถึง มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีชัดเจนปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีชัดเจนน้อย
- 1 หมายถึง มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีชัดเจนน้อยที่สุด

3.2 การวิเคราะห์การออกแบบ (การวิจัยเชิงคุณภาพ)

วิเคราะห์งานออกแบบตามแนวคิดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลอัตลักษณ์ลวดลายจังหวัดปทุมธานีร่วมกับสินค้าจากหัตถกรรมเศษผ้าเพื่อนำไปสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบ โดยคำนึงถึงความงามและประโยชน์ใช้สอย

ภาพที่ 49 การจัดจังหวะตัวลายให้ต่อเนื่องเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันหรือต่างทิศทางกัน
 ที่มา: ชูศักดิ์ ไทพานิชย์, การออกแบบลวดลาย (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2556), 104.

2. คุณลักษณะของสัญลักษณ์ที่ดีของงานออกแบบ

ในการพิจารณาคุณลักษณะของเครื่องหมายที่ดี ควรมีเกณฑ์ให้เป็นมาตรฐาน ดังที่ คูวายามะ (Kuwayama, 1973) โดย คุณทองเจือ เขียดทอง ปรับพัฒนาจากของ คูวายามะ ดังนี้

1. ความหมาย
2. ความเหมาะสมกับสื่อ
3. ความร่วมสมัย
4. ความน่าเชื่อถือ
5. ความเป็นเอกลักษณ์
6. สี
7. ความเรียบง่าย
8. ความเป็นสากล
9. การนำไปใช้ประโยชน์ง่าย
10. เอกภาพ
11. ความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

3. การวิเคราะห์งานออกแบบสินค้าจากหัตถกรรมเศษผ้าโดยใช้แนวคิดการพัฒนาสินค้า Replacement Product of Modify Product หมายถึงผลิตภัณฑ์ใหม่ที่พัฒนาเปลี่ยนแปลงปรับปรุงมาจากผลิตภัณฑ์เดิมที่ขายอยู่แล้วในตลาดทำให้สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภคได้มากขึ้นกว่าเดิมเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับเศษผ้าและสินค้าของกลุ่มอาชีพแม่บ้านบางพูน จังหวัดปทุมธานี

4. การออกแบบผลงาน

นำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลภาคเอกสารและข้อมูลภาคสนามนำไปสู่การออกแบบตามขั้นตอนโดยผ่านกระบวนการทางคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมต่างๆ ผู้วิจัยแบ่งการออกแบบเป็น 2 ส่วน

1. การออกแบบนิเทศศิลป์
2. การออกแบบประยุกต์ศิลป์

4.1 การออกแบบนิเทศศิลป์

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนดังนี้

1. เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลภาคเอกสารและข้อมูลภาคสนามสร้างเครื่องมือวิจัยนำไปสู่การออกแบบแบบสอบถามเพื่อหาทัศนคติอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานี ประชาชนจำนวน 100 คน ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติดังต่อไปนี้

1. ค่าความถี่และค่าร้อยละ

2. ค่าเฉลี่ย(Mean)
3. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation)
4. ค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์อย่างง่าย(Simple Correltion)

ชุดแบบประเมินมีระดับและเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ย แบ่งออกเป็น 5 ระดับดังนี้

5 หมายถึง มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีชัดเจนมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีชัดเจนมาก

3 หมายถึง มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีชัดเจนปานกลาง

2 หมายถึง มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีชัดเจนน้อย

1 หมายถึง มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีชัดเจนน้อยที่สุด

2. นำผลจากแบบสอบถาม นำไปสู่การออกแบบ ดังนี้

2.1 ดอกบัวหลวง จากอัตลักษณ์ทางธรรมชาติของท้องถิ่น รูปทรงของดอกบัว
ผู้วิจัยถอดแบบจากรูปแบบตราสัญลักษณ์จังหวัดปทุมธานี

ภาพที่ 50 ตราสัญลักษณ์ภายในจังหวัดปทุมธานี

ที่มา: จังหวัดปทุมธานี, ตราสัญลักษณ์ภายในจังหวัดปทุมธานี, เข้าถึงเมื่อ 27 มีนาคม 2559,
เข้าถึงได้จาก <http://www2.pathumthani.go.th/index.php>

รูปทรงดอกบัวที่ได้แบ่งเป็น 3 รูปทรง

1. ทรงดอกบัวตูม
2. ทรงดอกบัวแย้ม
3. ทรงดอกบัวบาน

2.2 ตุ่มสามโคก จากอัตลักษณ์ด้านงานศิลปหัตถกรรม รูปทรงของตุ่มสามโคก

ผู้วิจัยถอดแบบจากเอกลักษณ์ของตุ่มสามโคกเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของตุ่มสามโคกที่คนไทยจดจำได้ดี
ก็คือรูปร่างของตุ่มสามโคกที่มีลักษณะอ้วนป้อมเตี้ยจนกลายเป็นคำเปรียบเปรยว่า “อ้วนเหมือนตุ่ม”

สามโคก” ซึ่งคนไทยใช้เปรียบเปรยคนที่มีลักษณะอ้วนกลมและเตี้ยม่อต้อ ตุ่มสามโคกเป็นภาชนะดินเผาสีแดงส้ม ปากตุมแคบ ตรงกลางป่องกลม เนื้อหนาไม่เคลือบน้ำยา จึงทำให้เวลาใส่น้ำแล้วน้ำซึมเข้าไปในเนื้อตุมได้ดีจึงทำให้เก็บรักษาความเย็นไว้ได้ คนไทยจึงนิยมใช้

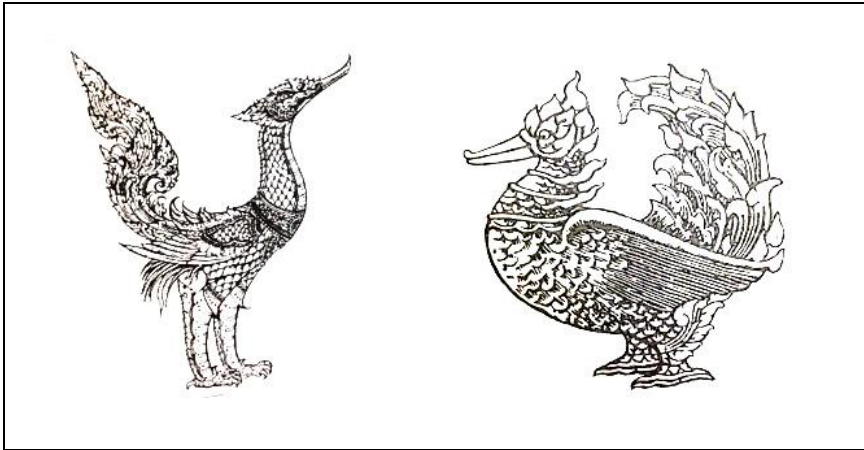
ภาพที่ 51 ลักษณะตุ่มสามโคก

ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, **ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม** (กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 79.

2.3 หงส์ คือสัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์ประจำชาติมอญ ประวัติความเป็นมาปรากฏอยู่ในตำนานเรื่องตั้งเมืองหงสาวดีว่า เมื่อจุลศักราชในปฐมปริเฉทได้ 22 ปี เดือน 5 แรม 9 ค่ำ วันพุธ สมเด็จพระพุทธโคดมสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จจาริกถึงภูเขาสุทศนะซึ่งขณะนั้นยังเป็นทะเลอยู่ ยามน้ำแห้งลงภูเขาสุทศนะจะผุดสูงประมาณ 23 วา ดูไกลๆ คล้ายเจดีย์มอญเรียกว่า “สุทศนบรรพต”

เมื่อสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จมาถึงประเทศที่ตั้งเมืองหงสาวดีนั้น พระองค์ฝันพระพักตร์ตรงไปทางทิศตะวันออกได้ทอดพระเนตรเห็นหงส์ 2 ตัวลงเล่นน้ำอยู่พระองค์จึงทรงทำนายว่า การสืบไปภายหน้าแผ่นดินที่หงส์ทอง 2 ตัวลงเล่นน้ำนั้นจะกลายเป็นมหานครขึ้น ชื่อว่าหงสาวดี และจะเป็นที่ตั้งพระธาตุสุปเจดีย์พระศรีมหาโพธิ์ พระพุทธศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองตั้งอยู่ ณ ที่นี้

หงส์ จึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของเมืองหงสาวดี อดีตเมืองหลวงของชนชาติมอญ เมื่อชาวมอญอพยพไปอยู่ที่ใดจึงต้องสร้างเสาหงส์ประจำวัด เพื่อเป็นการระลึกถึงประเทศบ้านเกิดเมืองนอน ผู้วิจัยเปรียบเทียบรูปทรงหงส์ของไทยและหงส์ของมอญ เพื่อนำไปสู่การออกแบบให้มีรูปทรงที่แตกต่างกันและชัดเจนในการออกแบบ

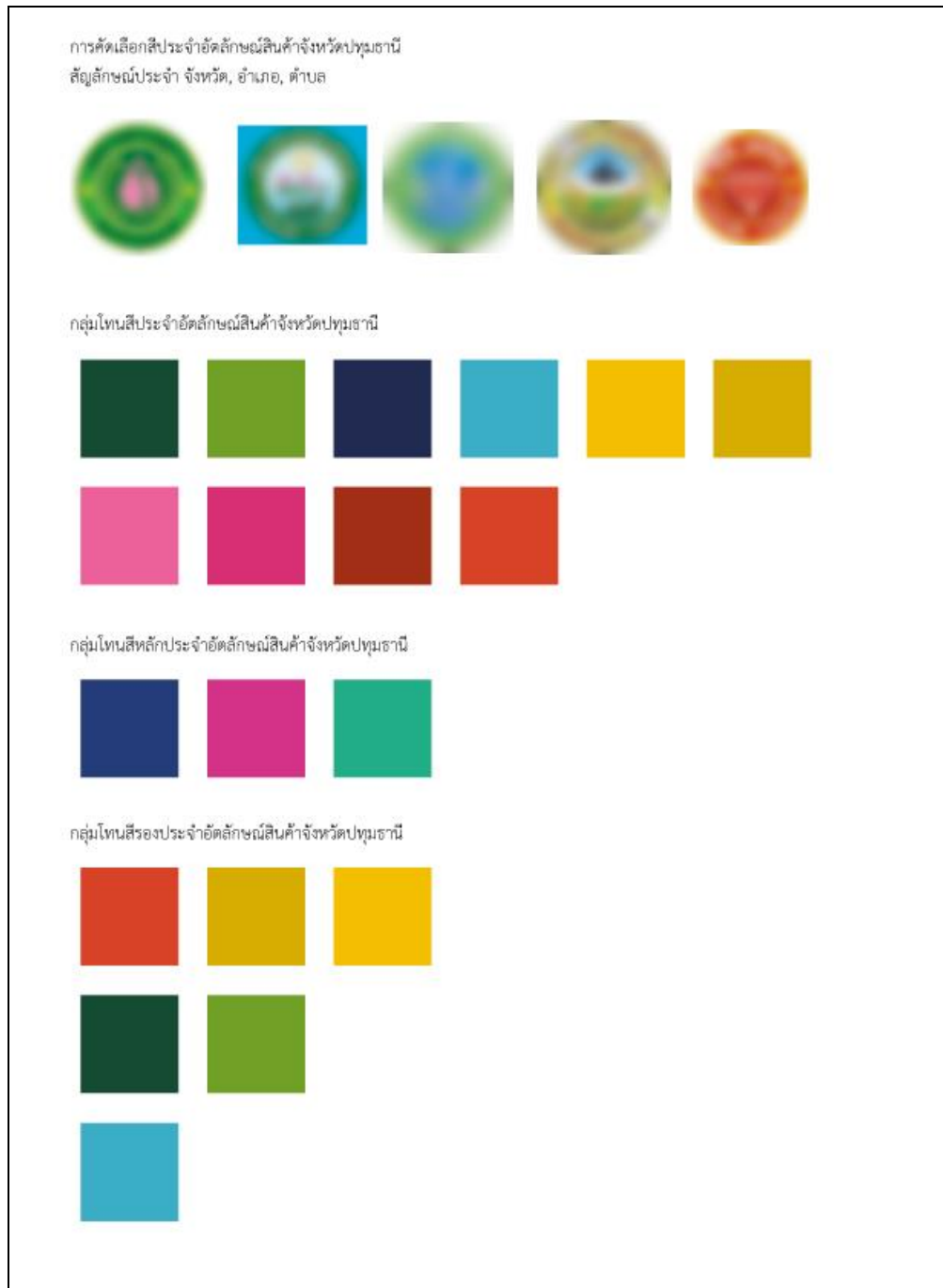

ภาพที่ 52 ลักษณะหงส์ของไทยและหงส์ของมอญ
ที่มา: วิธีไทยมอญในสังคัมร่วมสมัย, ลักษณะหงส์ของไทยและหงส์ของมอญ. (กรุงเทพฯ : บริษัท แทน
คุณ แอดวานซ์ จำกัด, 2558) 123.

การกำหนดค่าสีที่ใช้ในการออกแบบ

ผู้วิจัยรวบรวมสีจากตราสัญลักษณ์ในจังหวัดปทุมธานี ตราสัญลักษณ์ประจำ จังหวัด,
อำเภอบางบาล, ตำบล

ภาพที่ 54 กำหนดค่าสีที่ใช้ในงานออกแบบ
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ผู้วิจัยได้ถอดค่าสีจากตราสัญลักษณ์ของ จังหวัด, อำเภอ, ตำบล จังหวัดปทุมธานี จัดกลุ่มโทนมสีประจำอัตลักษณ์จังหวัดจำแนกได้ 5 โทนมสี โดยแบ่งได้ดังนี้

1. กลุ่มโทนสีเขียว
2. กลุ่มโทนสีน้ำเงิน
3. กลุ่มโทนสีทอง
4. กลุ่มโทนสีชมพู
5. กลุ่มโทนสีแดง

กลุ่มโทนสีที่ได้ผู้วิจัยนำมาปรับค่าโทนสีให้เป็นสากลมีความสดใส โดยปรับ Mood and Tone จากโทนสีที่ได้จากตราสัญลักษณ์ในโทนสีรอบแรกปรับให้มีสีสว่างสดใสเป็นสากลมากขึ้น โดยการปรับค่าโทนสีในคอมพิวเตอร์ CMYK ซึ่งเป็นระบบสีที่ใช้ในการพิมพ์ นำไปสู่โทนสีหลักได้ 3 โทนสีในการนำไปใช้ออกแบบลวดลายและตราสัญลักษณ์ ดังนี้

1. สีชมพู
2. สีเขียว
3. สีน้ำเงิน

จากนั้นนำรูปทรงที่รวบรวมและโทนสีที่ได้จากการทดลองการออกแบบนำไปสู่การออกแบบตามแนวคิดการออกแบบลวดลายและการออกแบบสัญลักษณ์ ดังนี้

1. การออกแบบลวดลาย
2. การออกแบบตราสัญลักษณ์
3. การออกแบบลวดลาย

ผู้วิจัยใช้แนวการออกแบบโดยตามแนวคิดคุณลักษณะของสัญลักษณ์ที่ดี โดย คุณทองเจือ เขียดทอง ปรับพัฒนาจากของ คุณยามะ ดังนี้

1. ความหมาย
2. ความเหมาะสมกับสื่อ
3. ความร่วมสมัย
4. ความน่าเชื่อถือ
5. ความเป็นเอกลักษณ์
6. สี
7. ความเรียบง่าย
8. ความเป็นสากล
9. การนำไปใช้ประโยชน์ง่าย
10. เอกภาพ
11. ความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

1. แนวคิดการออกแบบลวดลาย

1. ดอกบัวหลวง จากอัตลักษณ์ทางธรรมชาติของท้องถิ่น ผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจจากนิราศภูเขาทอง ซึ่งแต่งขึ้นโดย สุนทรภู่ เมื่อปี พ.ศ. 2371 ความว่า

ถึงสามโคกโคศกถวิลถึงปิ่นเกล้า
 พระพุทธเจ้าหลวงบำรุงซึ่งกรุงศรี
 ประทานนามสามโคกเป็นเมืองตรี
 ชื่อประทุมธานีเพราะมีบัว
 จึงที่นี้นามชื่อสามโคก (ศูนย์ประวัติศาสตร์เมืองปทุมธานี, 2554)
 จากนิราศภูเขาทอง โดย สุนทรภู่
 รูปทรงของลวดลายอยู่ในรูปทรงดอกบัวตูม มีรูปทรงดอกบัวบานอยู่ภายในรูปทรงดอกบัวตูม แสดงถึงการเป็นถิ่นบัว มีบัวอยู่มากมาย

2. ตุ่มสามโคก แสดงถึงความยิ่งใหญ่ทางการค้าของชาวมอญแห่งลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ผู้วิจัยได้ข้อมูลจาก นิราศวัดเจ้าฟ้า โดย สุนทรภู่

“...ชาวบ้านปิ่นอี่เลี้ยงใส่เฟิงพะ กระจอนกระทะอ่างโองกระจอง
 กระจาง เขาวานน้องร้องถามไปตามทาง ว่าบางขวางหรือไม่วางพีนางมอญ” (ศูนย์ประวัติศาสตร์เมืองปทุมธานี, 2554) “อี่เลี้ยง” เป็นคำที่ชาวมอญใช้เรียกตุ่มดินเผา พ่อคนไทยนำมาพูดจึงใช้คำว่า “นางเลี้ยง” แทนจากคำบรรยายนี้แสดงให้เห็นว่าชาวพระนครศรีอยุธยาในยุคนั้นนิยมใช้นางเลี้ยงหรือตุ่มของชาวมอญกันมาก

3. หงส์ แสดงถึงชาวมอญที่มาอาศัยใน สามโคก เมื่ออดีต จากคำขวัญจังหวัดปทุมธานี

ถิ่นบัวหลวง เมืองรวงข้าว

เชื้อชาวมอญ นครธรรมะ

พระตำหนักรมใจ สดใสเจ้าพระยา

ก้าวหน้าอุตสาหกรรม (ศูนย์ประวัติศาสตร์เมืองปทุมธานี, 2554)

เชื้อชาวมอญ แสดงถึง ชาวมอญซึ่งอพยพมาจากประเทศพม่า

เป็นจำนวนมาก ได้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และได้รับพระบรมราชานุญาตให้มาตั้งถิ่นฐานในเขตอำเภอสามโคก และตำบลบางกะดี อำเภอเมืองปทุมธานี ต่อมาวิถีชีวิตของชาวมอญกับคนไทยดั้งเดิมได้หล่อหลอมและผสมผสานกลมกลืนกัน ก่อให้เกิดวัฒนธรรมประเพณีไทยรามัญ ดังที่ปรากฏอยู่ในทุกวันนี้ อาทิ ประเพณีเป็งสังกรานต์ (สังกรานต์) ปีพาทย์มอญ รำมอญ สะบ้ามอญ การแห่ทางหงส์ธงตะขาบ ฯลฯ

การออกแบบครั้งที่ 1

จากแนวการออกแบบตามแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยได้ออกแบบมา 2 แบบ ใช้โทนสีแบบแรก
ยังไม่ผ่านการปรับค่าโทนสีให้สว่างสดใสขึ้น

ตารางที่ 1 การออกแบบลวดลายแบบร่างที่ 1

ลวดลาย	การจัดจังหวะตัวลายให้ต่อเนื่องเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกัน
	

ตารางที่ 2 การออกแบบลวดลายแบบร่างที่ 2

ลวดลาย	การจัดจังหวะตัวลายให้ต่อเนื่องเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกัน
	

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

ข้อดี

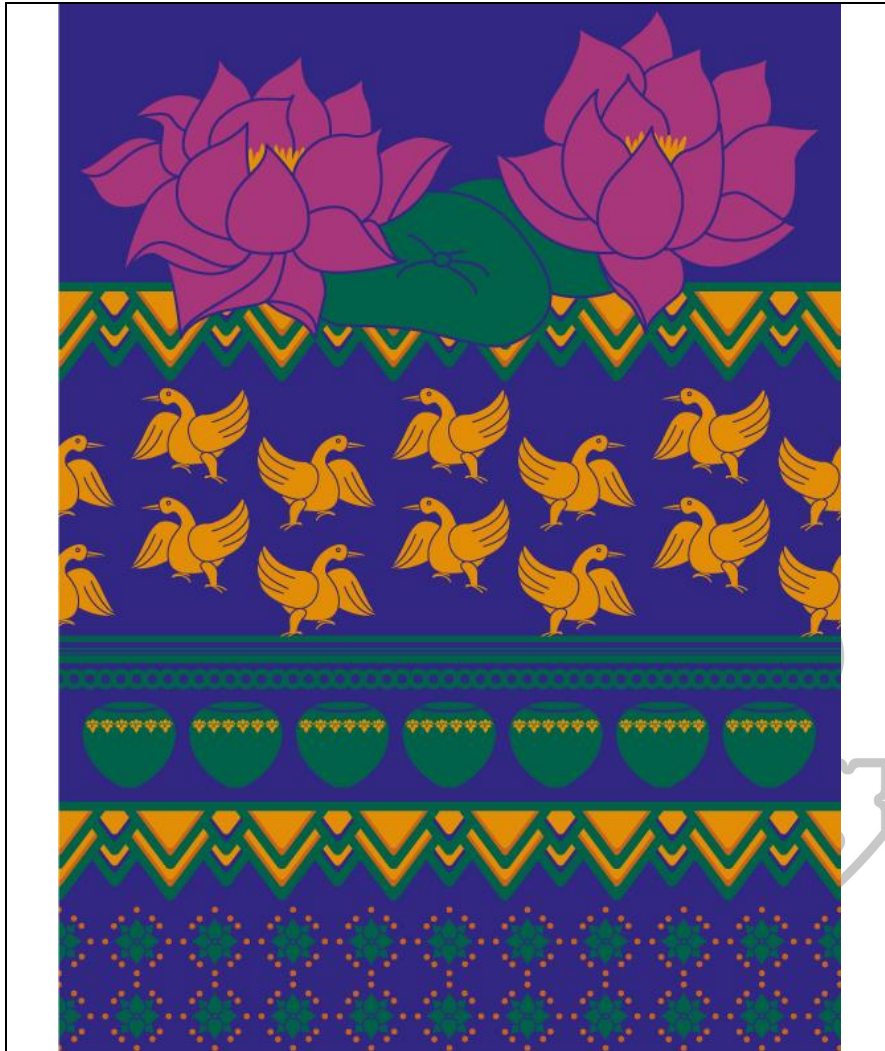
การค้นคว้าที่มาที่ไปของอัตลักษณ์จังหวัดปทุมทำได้ดีแล้วแต่หาก

ข้อเสีย

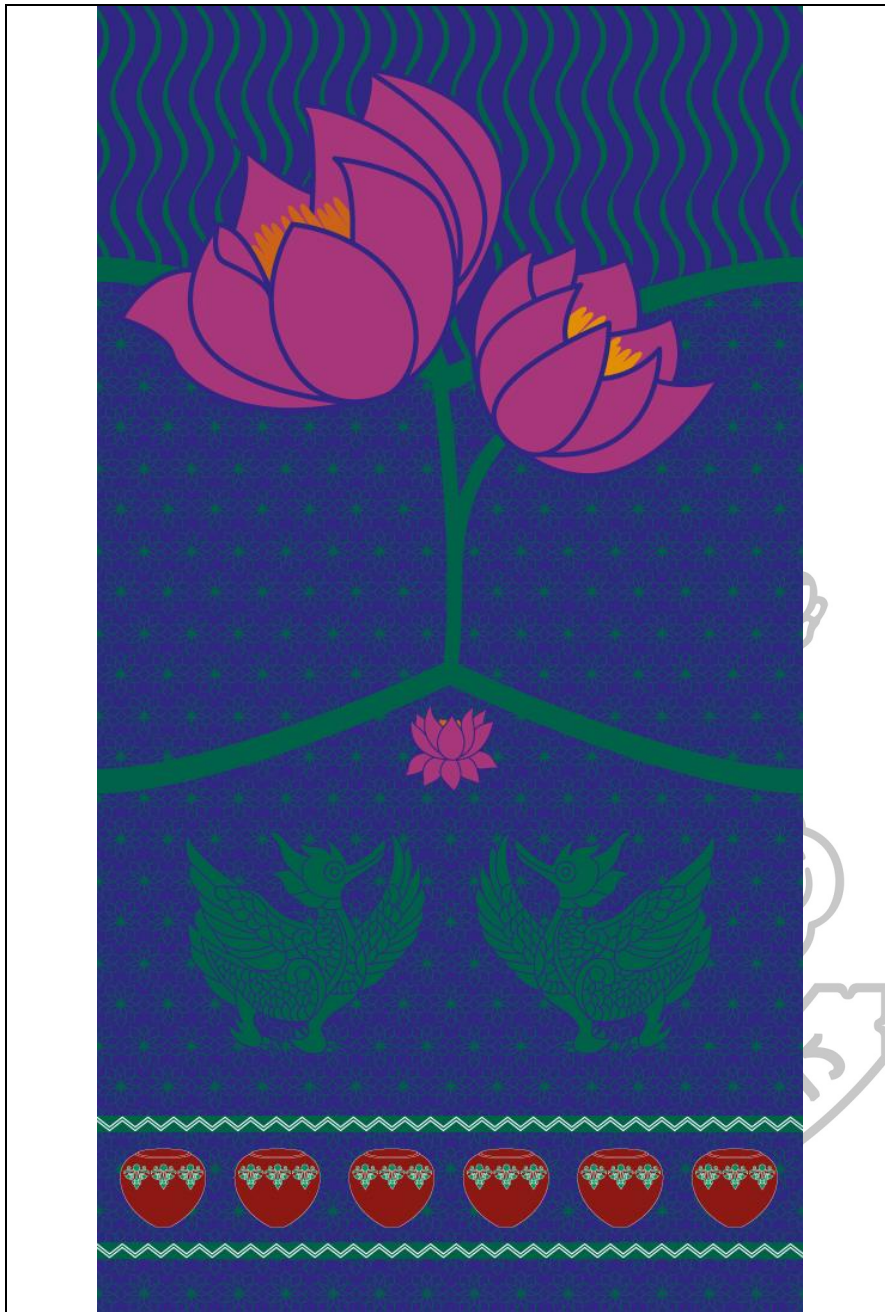
1. ควรพัฒนาไปเป็นสัญลักษณ์กราฟิกเพื่อการสื่อสารอัตลักษณ์ ให้เด่นชัด
2. ต้องศึกษารูปแบบการวางลาย ต่อลาย ชุดสี การกำหนดจังหวะสีและกราฟิกอื่นๆ การออกแบบต้องเพิ่มความงาม ขาดจุดขายของงานออกแบบทำให้ไม่ดึงดูดใจ
3. แบบร่างที่ 1 มีความเป็นไปได้ แต่ยังขาดการพัฒนาการออกแบบในเรื่องความงาม สะดุดตา, ความแปลกใหม่, วิธีคิด, นวัตกรรมทางการออกแบบ

การออกแบบครั้งที่ 2

จากแนวการออกแบบตามแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยได้ออกแบบมา 2 แบบ ใช้โทนสีที่ผ่านการปรับค่าสีให้ทันสมัยสดใส เป็นสากลขึ้น

ภาพที่ 55 การออกแบบลวดลายแบบร่างที่ 3
(ภาพโดยผู้วิจัย)

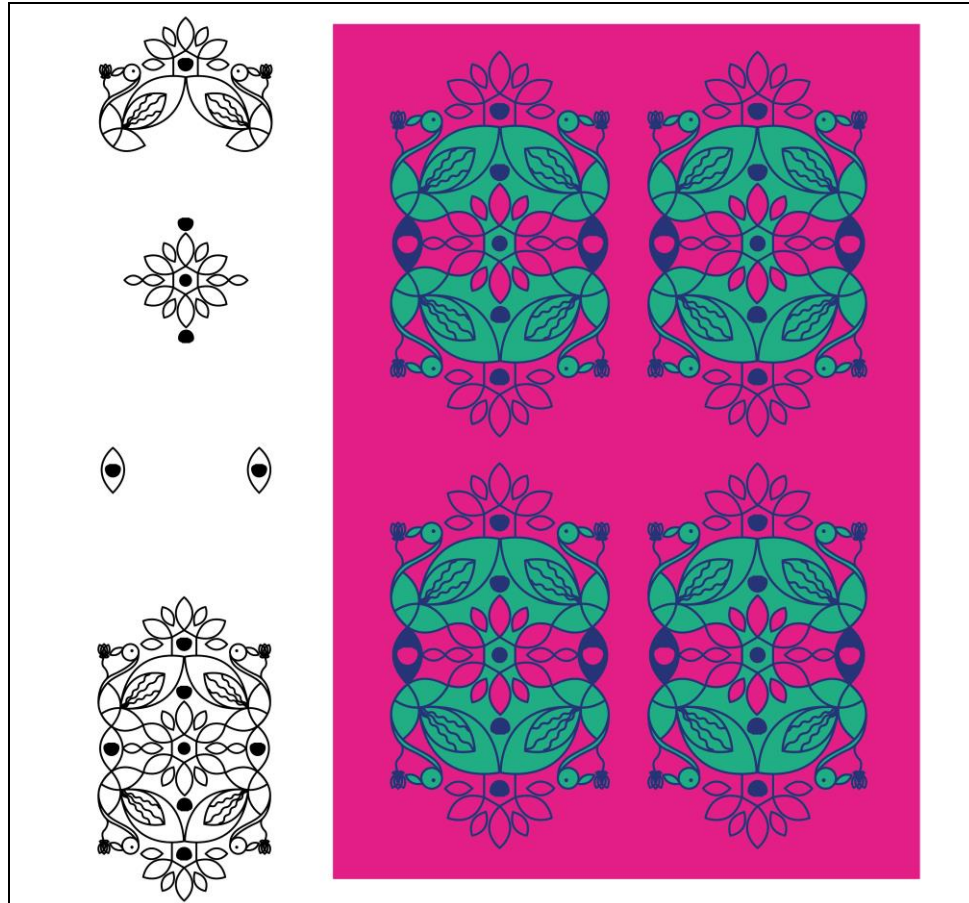

ภาพที่ 56 การออกแบบลวดลายแบบร่างที่ 4
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ
ผู้วิจัยไม่ควรหลงประเด็น แนวคิดการออกแบบแบบแรกดูทันสมัย และควรออกแบบ
รูปทรง ให้ดูเรียบง่ายขึ้น

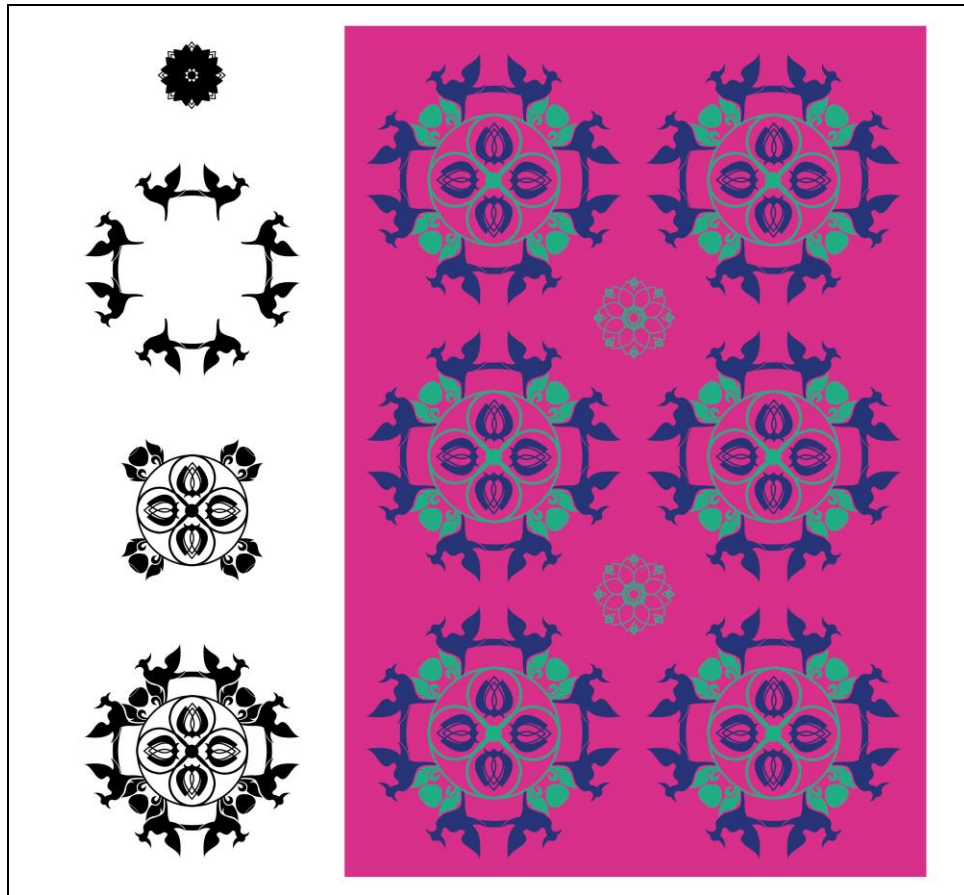
การออกแบบครั้งที่ 3

จากแนวการออกแบบตามแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยได้ออกแบบมา 2 แบบ ใช้โทนสีที่ผ่านการปรับค่าสีให้ทันสมัยเป็นสากลมากขึ้น และลดทอนรูปทรงให้เรียบง่ายสร้างการจดจำได้ง่ายขึ้น

ภาพที่ 57 การออกแบบสวดลายแบบร่างที่ 5

(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 58 การออกแบบลวดลายแบบร่างที่ 6
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

ข้อดี

แบบร่างที่ 6 ดีกว่าแบบร่างที่ 5 จัดวางองค์ประกอบลวดลายพัฒนาขึ้น ควรพัฒนาการจัดวางชุดสีและพัฒนาด้านการออกแบบรูปแบบสินค้าให้มากขึ้น

ข้อเสีย

ยังไม่เห็นความแตกต่างกับการออกแบบในท้องตลาด

4. การออกแบบตราสัญลักษณ์

ผู้วิจัยใช้แนวการออกแบบโดยตามแนวคิดคุณลักษณะของสัญลักษณ์ที่ดี โดยคุณทองเจือ เขียดทอง ปรับพัฒนาจากของ คุวายามะ ดังนี้

1. ความหมาย
2. ความเหมาะสมกับสื่อ

3. ความร่วมสมัย
4. ความน่าเชื่อถือ
5. ความเป็นเอกลักษณ์
6. สี
7. ความเรียบง่าย
8. ความเป็นสากล
9. การนำไปใช้ประโยชน์ง่าย
10. เอกภาพ
11. ความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

การออกแบบตราสัญลักษณ์ครั้งที่ 1

แนวทางการออกแบบตราสัญลักษณ์ผู้วิจัยออกแบบให้อยู่ในรูปทรงดอกบัว เพื่อสื่อถึงจังหวัดปทุมธานี ภายในมีรูปหงส์ที่แสดงถึงเชื้อชาติมอญ ที่มาอาศัยใน สามโคก จังหวัดปทุมธานี และรูปตุ่มสามโคกที่แสดงถึงอาชีพของชาวมอญในอดีต สีที่ใช้ปรับค่าสีให้อ่อนโดยการเพิ่มสีขาวในคอมพิวเตอร์ด้วยโหมด CMYK

ภาพที่ 59 การออกแบบตราสัญลักษณ์แบบร่างที่ 1
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

ลดลายซับซ้อนไป ตัดทอนให้เรียบง่าย สีที่ใช้ยังไม่สื่อถึงอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานี
การออกแบบตราสัญลักษณ์ครั้งที่ 2

แนวทางการออกแบบตราสัญลักษณ์ผู้วิจัยออกแบบให้อยู่ในรูปทรงกลีบดอกบัวที่กำลังบานออก เพื่อสื่อถึงจังหวัดปทุมธานี ภายในมีรูปหงส์ที่แสดงถึงเชื้อชาติมอญ ที่มาอาศัยใน สามโคก จังหวัดปทุมธานี ลดทอนรูปทรงจากแบบร่างที่ 1 สีที่ใช้ปรับค่าสีให้อ่อนโดยการเพิ่มสีขาวในคอมพิวเตอรืด้วยโหมด CMYK

ภาพที่ 60 การออกแบบตราสัญลักษณ์แบบร่างที่ 2

(ภาพโดยผู้วิจัย)

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

ลดลายซับซ้อนเกินไป ควรตัดทอนให้เรียบง่าย สีที่ใช้ยังไม่สื่อถึงอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานี

การออกแบบตราสัญลักษณ์ครั้งที่ 3

แนวทางการออกแบบตราสัญลักษณ์ผู้วิจัยออกแบบให้อยู่ในรูปทรงดอกบัวที่มีลายของกลีบดอกบัวเพื่อสื่อถึงจังหวัดปทุมธานี ภายในมีรูปหงส์ที่แสดงถึงเชื้อชาติมอญ ที่มาอาศัยใน สามโคก จังหวัดปทุมธานี ลดทอนรูปทรงจากแบบร่างที่ 2 สีที่ใช้ปรับค่าสีให้อ่อนโดยการเพิ่มสีขาวในคอมพิวเตอร์ด้วยโหมด CMYK

ภาพที่ 61 การออกแบบตราสัญลักษณ์แบบร่างที่ 3
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ
 ลวดลายตัดทอนมาถูกทาง แต่อักษรชื่อปทุมธานีเปลี่ยนใช้อักษรสำเร็จ เพื่อไม่ให้
 ลวดลายแข่งกับลวดลายตราสัญลักษณ์

ภาพที่ 62 การออกแบบตราสัญลักษณ์แบบร่างที่ 4
 (ภาพโดยผู้วิจัย)

ตราสัญลักษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไข

รูปแบบอักษรไทยและอักษรภาษาอังกฤษ

ผู้วิจัยใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK เป็นตัวอักษรมาตรฐานทางราชการอ่านง่ายเหมาะ
 กับการใช้ในงานออกแบบ สื่อสารเข้าใจง่าย และเป็นมาตรฐานสากล

ตัวอักษรไทย	
ก ข ค ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ท ฒ ณ ด ต ถ ทธ	หัวข้อ
ธ น บ ป ฟ ผ ฝ ภ ม ย ร ล ว ศ ช ส ห อ ฮ	TH SarabunPSK
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9	
ก ข ค ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ท ฒ ณ ด ต ถ ทธ	ข้อความ
ธ น บ ป ฟ ผ ฝ ภ ม ย ร ล ว ศ ช ส ห อ ฮ	TH SarabunPSK
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9	
<p>ความสัมพันธ์กับชุมชน</p> <p>ปัจจุบันมีการนำวัสดุเหลือใช้มาประดิษฐ์เป็นสิ่งของสำหรับใช้สอยในชีวิตประจำวันมากมาย เช่น พรมเช็ดเท้าจากเศษผ้าของใช้ที่ทุกๆครัวเรือนจะต้องมีทุกวันนี้พรมเช็ดเท้ามีลวดลายและรูปแบบต่างๆมากมายให้เราเลือกใช้แถมวิธีทำก็ไม่ยุ่งยากอย่างที่คิดอีกทั้งยังสามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพอิสระได้อีกด้วยสำหรับผู้ที่กำลังมองหาช่องทาง ประกอบอาชีพอิสระที่สามารถทำอยู่ที่บ้านได้ และมีเวลาดูแลบ้าน ดูแลครอบครัว</p>	
ตัวอักษรไทย	
ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ	หัวข้อ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz	TH SarabunPSK
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9	
ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ	ข้อความ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz	TH SarabunPSK
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9	
<p>Community relations</p> <p>The present invention is a waste items for daily living, such as the doormat of the rag. The use of every household today has to be a doormat patterned and so many different ways to use it, it's not hard to do. The idea is also to engage in a self-employed as well for those who are looking for avenues. Self-employed That can be done at home. Home care, family care and time.</p>	

ภาพที่ 63 รูปแบบอักษรไทยและอักษรภาษาอังกฤษ
(ภาพโดยผู้วิจัย)

4.2 การออกแบบประยุกต์ศิลป์

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษารูปแบบสินค้าเดิมหาจุดแข็งและจุดอ่อนเพื่อนำไปสู่การออกแบบพัฒนาสินค้า โดยใช้แนวความคิด “Replacement Product of Modify Product” คือการพัฒนาเปลี่ยนแปลงปรับปรุงมาจากผลิตภัณฑ์เดิมที่ขายอยู่แล้วในตลาดทำให้สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภคได้มากขึ้นกว่าเดิมเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับเศษผ้าและสินค้าของกลุ่มอาชีพแม่บ้านบางพูน จังหวัดปทุมธานี จากการรวบรวมที่มาทั้งในอดีตและปัจจุบัน พื้นที่จังหวัดปทุมธานีในปัจจุบัน ผลจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานีได้ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญประการหนึ่งก็คือ แรงงานในภาคการเกษตรได้ปรับเปลี่ยนอาชีพมารับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมของจังหวัดปทุมธานีขนาดใหญ่ โดยเฉพาะมีผู้คนต่างถิ่นอพยพโยกย้ายกันเข้ามาอาศัยในจังหวัดปทุมธานีมากขึ้น ผลที่ตามมาคือมีความต้องการพื้นที่ที่อยู่อาศัยมากขึ้น ประกอบกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่มีมาแต่เดิมเอื้ออำนวยประโยชน์ในการจัดสรรที่ดินและโครงการหมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่ จะเห็นได้ว่าในช่วงรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มีการพัฒนาด้านอสังหาริมทรัพย์มากขึ้นจนกลายเป็นยุคที่เรียกต่อมาในภายหลังว่ายุคเศรษฐกิจฟองสบู่ เขตพื้นที่รังสิตในปัจจุบันได้รับผลกระทบทั้งทางสภาวะแวดล้อมและมลพิษต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาคุณภาพของน้ำ อากาศ เสียง ขยะมูลฝอย เป็นต้น (ศูนย์ประวัติศาสตร์เมืองปทุมธานี, 2554) จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงมีแนวทางการออกแบบโดยเริ่มจากของตกแต่งบ้าน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ที่มีหมู่บ้านจัดสรรเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

2. ศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบสินค้าเดิม คือพรมเช็ดเท้า ว่าใช้วิธีการเทคนิคแบบไหนในการสร้างสรรค์งานออกแบบ โดยมีการทำดังนี้

ตารางที่ 3 ขั้นตอนการออกแบบพรมเช็ดเท้า

ขั้นตอน	ขั้นตอนรายละเอียด
	<p>1. คัดเลือกแยกเศษผ้าที่ได้มาจากโรงงาน จะมีขนาดความกว้างของเศษผ้าประมาณ 1 นิ้ว</p>

ตารางที่ 3 ขั้นตอนการออกแบบพรมเช็ดเท้า (ต่อ)

ขั้นตอน	ขั้นตอนรายละเอียด
	<p>2. ใช้เข็มถักโครเชต์เบอร์ตั้งแต่ 8,9,10</p>
	<p>3. ใช้เทคนิคการถักโครเชต์</p>
	<p>4. พรมเช็ดเท้า</p>

การออกแบบพัฒนาสินค้าประยุกต์กับลวดลายครั้งที่ 1

จากแนวการออกแบบข้างต้น ผู้วิจัยได้พัฒนาสินค้าจากแนวคิดการพัฒนารูปแบบสินค้า โดยสินค้าที่นำมาออกแบบ ได้จากการศึกษาข้อมูลข้างต้น สินค้าต้นแบบมีดังนี้

ภาพที่ 64 การออกแบบสินค้าต้นแบบที่ 1
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 65 การออกแบบสินค้าต้นแบบที่ 1
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

เห็นความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาผลงานไปในแนวทางนี้ แต่การออกแบบรูปทรงตัวผลิตภัณฑ์ยังมีจำนวนน้อยไป ควรลองออกแบบมาหลายรูปแบบ โดยมีปัญหาดังนี้

1. การวางลวดลายลงบนผลิตภัณฑ์มีแบบเดียว ขาดความน่าสนใจ ควรศึกษารูปแบบการออกแบบจากผลิตภัณฑ์หรือจากงานออกแบบผลิตภัณฑ์ในรูปแบบเดียวกัน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เปรียบเทียบกับงานของผู้วิจัย

2. ขนาดของลวดลายยังไม่น่าดึงดูดใจ เหมือนกับลวดลายผ้าถุง ควรลดทอนรายละเอียดของตัวลวดลายให้เรียบง่าย เพิ่มเรื่องการสื่อสารอัตลักษณ์ให้คนจดจำง่ายขึ้น

3. กำหนดแนวคิดการออกแบบของงานให้ชัดเจน เช่น theme, concept. Mood and tone กำหนดให้ชัดเจน

การออกแบบพัฒนาสินค้าประยุกต์กับลวดลายครั้งที่ 2

จากแนวการออกแบบข้างต้น ผู้วิจัยได้พัฒนาสินค้าจากแนวคิดการพัฒนารูปแบบสินค้าดังนี้

ภาพที่ 66 การออกแบบสินค้าต้นแบบที่ 1

(ภาพโดยผู้วิจัย)

ตารางที่ 4 ขั้นตอนการออกแบบสินค้าต้นแบบ

ขั้นตอน	ภาพประกอบ
<p>1. คัดแยกสีผ้ายัดที่ได้จากโรงงานนำมาตัดให้มีขนาดเท่ากัน ความกว้าง 1 เซนติเมตร</p>	
<p>2. ถักเศษผ้าด้วยเข็มถักเบอร์ 10 ด้วยเทคนิคการถักโครเชต์</p>	
<p>3. นำผ้าที่ออกแบบลวดลายที่ผ่านกระบวนการพิมพ์ลายเรียบร้อย เย็บติดกับเศษผ้าที่ถักเรียบร้อยแล้ว</p>	
<p>4. ชิ้นงานต้นแบบ</p>	

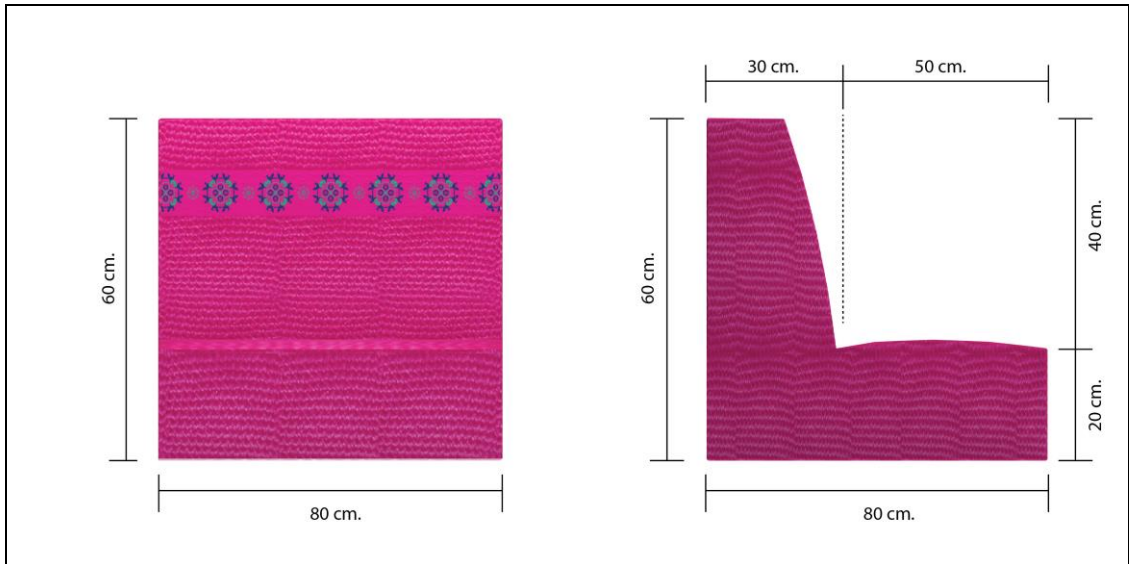
ภาพที่ 67 รูปแบบการใช้งานสินค้าต้นแบบ
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

1. รูปแบบการพัฒนาหมอยอิง มีการวางองค์ประกอบดีขึ้น แต่ควรเพิ่มจังหวะการจัดวางชุดสี และวางองค์ประกอบศิลป์หลายๆ รูปแบบ เพราะการออกแบบยังเหมือนกับสินค้าที่มีจำหน่ายทั่วไปขาดความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ ควรหาเอกลักษณ์ของตนเองเพิ่มความแตกต่างจากงานออกแบบอื่น
2. ขาดความชำนาญในการใช้สี และ Graphic pattern หรือ Elements ทางการออกแบบ
3. ขาดการวิเคราะห์ชนิดของเศษผ้า เพื่อหาคุณสมบัติที่เป็นจุดเด่นของเศษผ้าแต่ละชนิด และใช้เศษผ้าน้อยในการสร้างสรรค์น้อยไป ทำให้คลาดเคลื่อนจากหัวข้อวิทยานิพนธ์

การออกแบบพัฒนาสินค้าประยุกต์กับลวดลายครั้งที่ 3

จากแนวการออกแบบข้างต้น ผู้วิจัยได้พัฒนาสินค้าจากแนวความคิดการพัฒนารูปแบบ ดังนี้

ภาพที่ 68 การออกแบบสินค้าต้นแบบ
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 69 การออกแบบสินค้าต้นแบบ
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 70 รูปแบบการใช้งานสินค้าต้นแบบ

(ภาพโดยผู้วิจัย)

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

ปรับปรุงชิ้นงานดีขึ้น ในด้านการใช้เศษผ้า

การประเมินผลงานออกแบบ

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อประเมินคุณภาพของผลงาน เพื่อ วิเคราะห์ และหาข้อบกพร่องต่างๆ โดยผ่านกระบวนการใช้แบบสอบถามปลายปิดซึ่งเกณฑ์ในการประเมินผลงานออกแบบดังนี้

1. ประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพ
 1. ความแข็งแรง
 2. มีความเหมาะสมกับการใช้งาน
2. ความสวยงาม
 1. มีเอกลักษณ์น่าสนใจ ดึงดูดใจ
 2. ความงามในการจัดองค์ประกอบ
3. การสื่อสาร
 1. มีความชัดเจน

ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติดังต่อไปนี้

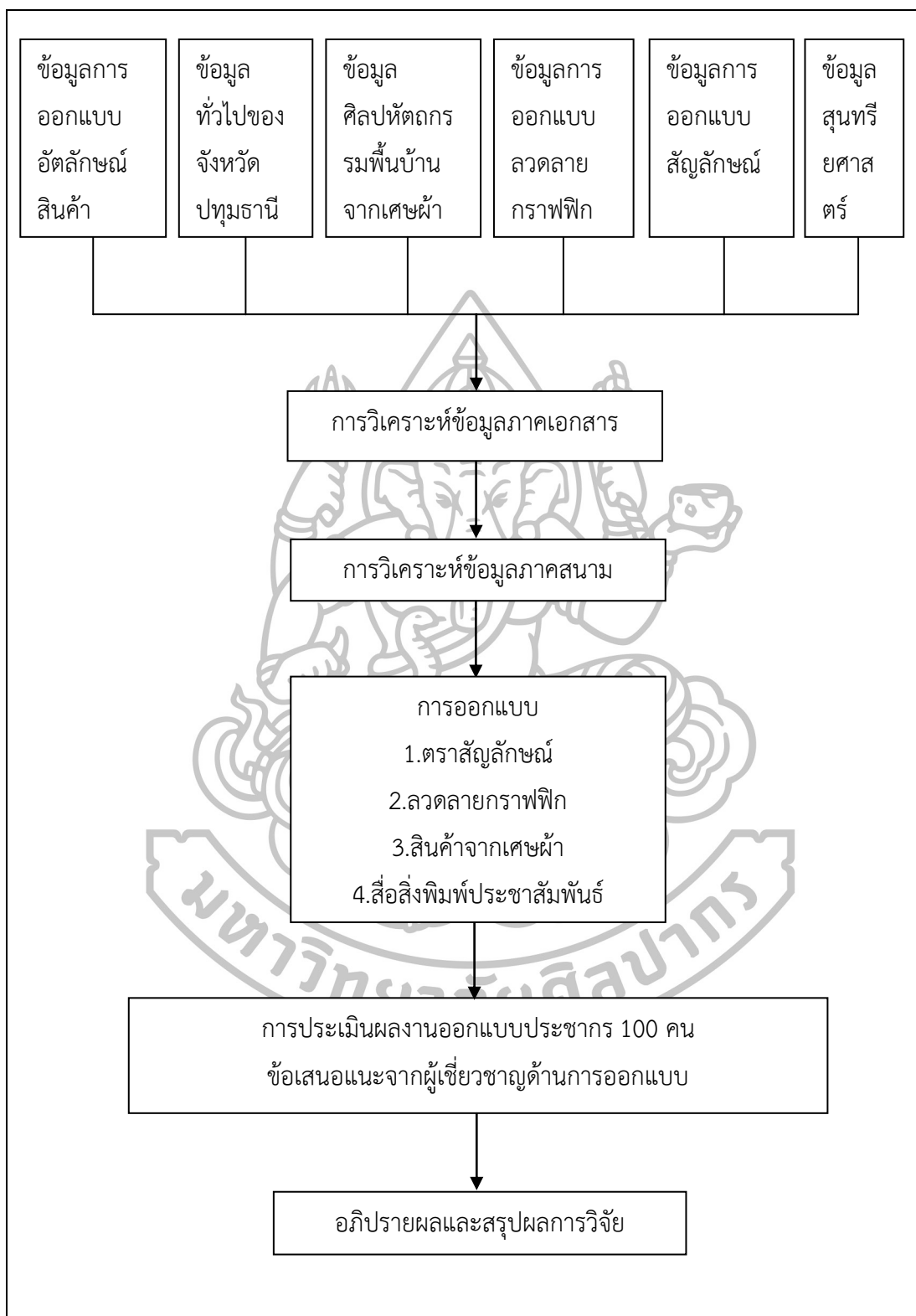
1. ค่าความถี่และค่าร้อยละ
2. ค่าเฉลี่ย(Mean)
3. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation)
4. ค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์อย่างง่าย(Simple Correltion)

ชุดแบบประเมินมีระดับและเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ย แบ่งออกเป็น 5 ระดับดังนี้

- 5 หมายถึง มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีชัดเจนมากที่สุด
 - 4 หมายถึง มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีชัดเจนมาก
 - 3 หมายถึง มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีชัดเจนปานกลาง
 - 2 หมายถึง มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีชัดเจนน้อย
 - 1 หมายถึง มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีชัดเจนน้อยที่สุด
4. กลุ่มผู้ประเมินผลงานออกแบบ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ
1. กลุ่มอาชีพแม่บ้านบางพูน และ ประชากรชาวจังหวัดปทุมธานี จำนวน 100 คน
 1. นางสาวดา วิชโรทยาน ประธาน
 2. นางปราณี สุวพานิช รองประธาน
 3. นางพิสมัย ชาวกุล เลขานุการ
 4. นางลำไย แวงสูงเนิน เหมรัญญิก
 5. นางบุญยิ่ง ดารารัตน์ กรรมการ
 6. นางสาวทอง พันธุ์แสง กรรมการ
 7. นางทองคำ สายเงิน กรรมการ
 8. นางกัญภร ัญญาหุยุทธ์ กรรมการ
 9. นางคำนึ่ง บัวใหญ่รักษา กรรมการ
 10. นางพรรณภา มั่นภักดี กรรมการ
 11. นางฐีรดา พันธุ์พูล กรรมการ
 12. นางบุญตา ตะไธสง กรรมการ
 13. นางกุหลาบ แม้นจริง กรรมการ
 14. นางชุน แสงทอง สมาชิก
 15. นางอัม พูนปัญญา สมาชิก
 16. นางพรนิภา อูมะนันท์ สมาชิก
 17. นางวงเดือน เสนา สมาชิก
 18. นางมาลา นบนอบ สมาชิก

19. นางพรพิมล	อูมะนันท์	สมาชิก
20. นางสุภาณี	วิมลดารากุล	สมาชิก
21. นางลัดดา	ตัณตะผลิน	สมาชิก
22. นางนันทนา	บุญसार	สมาชิก
23. นางพะเยาว์	บุญมี	สมาชิก
24. นางวาสนา	กุลธารี	สมาชิก
25. นางจีราภรณ์	เขาวนันทพัชร์	สมาชิก
26. นางจรูญ	ปานตะผลิน	สมาชิก
27. นางระวินันท์	มาเนตร	สมาชิก
28. นางบังอร	ภิรมย์ทอง	สมาชิก
29. นางละมุล	ศรีลอย	สมาชิก
30. นางชนิษฐา	เจ้าสุวรรณ์	สมาชิก
31. นางกมลลา	ชนประเสริฐ	สมาชิก
32. นางบุบผา	คงไช้	สมาชิก
33. นางธำรงรัตน์	ลิ้มทองกุล	สมาชิก
34. นางสาวชล	สงเสริม	สมาชิก
35. นางกนกวรรณ	ทับทอง	สมาชิก
36. นางสมบุญ	ธูรัตน์	สมาชิก
37. นางมายาวี	วรรณะหทัย	สมาชิก
38. นางจี	แก่นไร่	สมาชิก
39. นายวราวุธ	สงบ	สมาชิก

2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบจากข้อเสนอแนะที่ได้ระหว่งการออกแบบและ
สร้างสรรค์สินค้าต้นแบบ โดยวิธีการขอรับคำวิจารณ์ผลงาน

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิสรุปขั้นตอนการทำวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการออกแบบอัตลักษณ์สินค้าจังหวัดปทุมธานีจากหัตถกรรมเศษผ้า ได้ศึกษาข้อมูลอัตลักษณ์ของจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดปทุมธานี โดยการทำแบบสอบถามจากประชากรที่อาศัยในจังหวัดปทุมธานี 100 คน จากนั้นนำผลจากแบบสอบถามการรับรู้และความเข้าใจอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีเป็นแนวทางในการออกแบบ และหลังจากการออกแบบแล้วนำผลงานที่ให้ไปประเมินกับผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและกลุ่มอาชีพสตรีแม่บ้านบางพูน โดยมีเนื้อหาการศึกษาโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลภาคเอกสารและภาคสนาม

เพื่อนำไปสู่การสร้างเครื่องมือวิจัยออกแบบแบบประเมินปลายปิด ค้นหาอัตลักษณ์ที่เด่นชัดของจังหวัดปทุมธานี วัดผลโดยแบบวัดทัศนคติ Likert (ลิเคิร์ต)

1.2 วิเคราะห์แนวคิดในการออกแบบ

1.2.1 หลักการออกแบบลวดลาย

1.2.2 แนวคิดคุณลักษณะของสัญลักษณ์ที่ดี ของคุณทองเจ็ด เขียดทองปรับพัฒนาจากของ คูวายามะ (Kuwayama, 1973)

1.2.3 การวิเคราะห์งานออกแบบสินค้าจากหัตถกรรมเศษผ้าโดยใช้แนวคิดการพัฒนาสินค้า Replacement Product of Modify Product

ส่วนที่ 2 ผลงานออกแบบ

ผู้วิจัยแบ่งการออกแบบเป็น 2 ส่วน

1. การออกแบบนิเทศศิลป์
2. การออกแบบประยุกต์ศิลป์

ส่วนที่ 3 การประเมินผล ผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน

1. ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ
2. แบบประเมินปลายปิดจากกลุ่มอาชีพแม่บ้านบางพูน จังหวัดปทุมธานีและกลุ่มประชากรรวมทั้งหมด 100 คน

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลภาคเอกสารและภาคสนาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามประชากรที่อาศัยในจังหวัดปทุมธานี 100 คน โดยแบ่งเป็นเพศชาย 59.70 % และเพศหญิง 40.30 % อยู่ในช่วงอายุ 19 – 49 โดยการวิเคราะห์แบ่งเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์หาการรับรู้และความเข้าใจอัตลักษณ์ปทุมธานี

1. อัตลักษณ์ทางธรรมชาติของท้องถิ่น
 - a. ดอกบัว 74 % (74 คน)
 - b. ต้นข้าว 17 % (17 คน)
 - c. นกปากห่าง 09 % (09 คน)
2. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ
 - a. วัดท้ายเกาะ 43 % (43 คน)
 - b. วัดสิงห์ 40 % (40 คน)
 - c. วัดบัวขวัญ 17 % (17 คน)
3. อัตลักษณ์ด้านการละเล่นพื้นบ้าน
 - a. การละเล่นโนเนน 31.3 % (31 คน)
 - b. สะบ้ามอญ 54.5 % (54 คน)
 - c. ทะแยมอญ 14.1 % (14 คน)
4. อัตลักษณ์ด้านศาสนา
 - a. ศาสนาพุทธ 76.8 % (76 คน)
 - b. ศาสนาอิสลาม 13.1 % (13 คน)
 - c. ศาสนาคริสต์ 10.1 % (10 คน)
5. อัตลักษณ์ด้านความเชื่อ
 - a. ผีมอญ 65 % (65 คน)
 - b. คาถาอาคม 14 % (14 คน)
 - c. โหราศาสตร์ 21 % (21 คน)
6. อัตลักษณ์ด้านพิธีกรรม
 - a. การแห่ทางหงส์ 27 % (27 คน)
 - b. รำพาข้าวสาร 48 % (48 คน)
 - c. ตักบาตรน้ำผึ้ง 25 % (25 คน)
7. อัตลักษณ์ด้านสถานที่ท่องเที่ยว

a. ศาลากลางจังหวัดปทุมธานี (หลังเก่า)	39.8 %	(39 คน)
b. แพขาว	21.4 %	(21 คน)
c. อนุสรณ์สถานแห่งชาติ	38.8 %	(38 คน)
8. อัตลักษณ์ด้านประเพณีที่สำคัญ		
a. เปิงสภกรานต์	27 %	(27 คน)
b. แข่งลูกหนู	49 %	(49 คน)
c. ตักบาตรพระน้อย	24 %	(24 คน)
9. อัตลักษณ์ด้านบุคคลสำคัญของจังหวัดปทุมธานี		
a. สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี	24 %	(23 คน)
b. สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย	61.5 %	(59 คน)
c. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5	14.6 %	(14 คน)
10. อัตลักษณ์ด้านงานศิลปหัตถกรรม		
a. ตุ่มสามโคก	59.6 %	(59 คน)
b. หม้อข้าวแช่	27.3 %	(27 คน)
c. เตาวง	13.1 %	(13 คน)
11. อัตลักษณ์ด้านงานจิตรกรรม		
a. วัดเจตวงศ์	21.4 %	(21 คน)
b. วัดป่ากลางทุ่ง	21.4 %	(21 คน)
c. วัดสิงห์	57.1 %	(56 คน)
12. อัตลักษณ์ด้านภาษา		
a. ภาษามอญ	43.8 %	(42 คน)
b. ภาษามุสลิม	10.4 %	(10 คน)
c. ภาษาไทย	45.8 %	(44 คน)
13. อัตลักษณ์ด้านอาหารท้องถิ่น		
a. ปลาข้าวบางปรอก	30.3 %	(30 คน)
b. น้ำตาลโตนด	28.3 %	(28 คน)
c. อาหารมอญ (ข้าวแช่)	41.4 %	(41 คน)
14. อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย		

a. การนุ่งกางเกงกุยเฮง	18 %	(18 คน)
b. การห่มสไบ	41 %	(41 คน)
c. การนุ่งซิ่น	23 %	(23 คน)

สรุปอัตลักษณ์ที่ชัดเจนในแต่ละประเภทสามารถสรุปได้ดังนี้

1. อัตลักษณ์ทางธรรมชาติของท้องถิ่นได้ชัดเจนที่สุดคือ ดอกบัวคิดเป็นร้อยละ 75
2. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นโบราณสถานวัตถุได้ชัดเจนที่สุดคือ วัดท้ายเกาะคิดเป็นร้อยละ

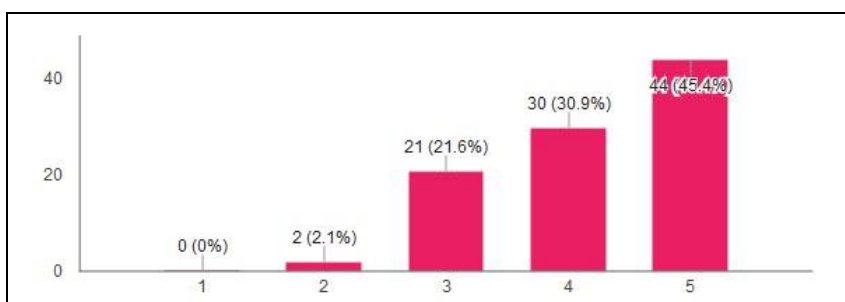
ละ 43

3. อัตลักษณ์ด้านการละเล่นพื้นบ้านได้ชัดเจนที่สุดคือ สะบ้ามอญคิดเป็นร้อยละ 54.50
4. อัตลักษณ์ด้านศาสนาได้ชัดเจนที่สุดคือ ศาสนาพุทธคิดเป็นร้อยละ 76.80
5. อัตลักษณ์ด้านความเชื่อได้ชัดเจนที่สุดคือ ผีมอญคิดเป็นร้อยละ 65
6. อัตลักษณ์ด้านพิธีกรรมได้ชัดเจนที่สุดคือ ไร่พาสาวสารคิดเป็นร้อยละ 48
7. อัตลักษณ์ด้านสถานที่ท่องเที่ยวได้ชัดเจนที่สุดคือ ศาลากลางจังหวัดปทุมธานี

(หลังเก่า) คิดเป็นร้อยละ 39.80

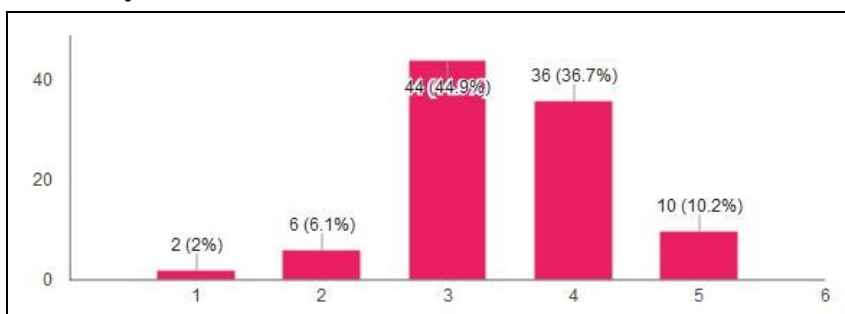
8. อัตลักษณ์ด้านประเพณีที่สำคัญได้ชัดเจนที่สุดคือ แข่งลูกหนูคิดเป็นร้อยละ 49
9. อัตลักษณ์ด้านบุคคลสำคัญของจังหวัดปทุมธานีได้ชัดเจนที่สุดคือ สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย คิดเป็นร้อยละ 61.50
10. อัตลักษณ์ด้านงานศิลปหัตถกรรมได้ชัดเจนที่สุดคือ ตุ่มสามโคก คิดเป็นร้อยละ 59.60
11. อัตลักษณ์ด้านงานจิตรกรรมได้ชัดเจนที่สุดคือ วัดสิงห์ คิดเป็นร้อยละ 57.10
12. อัตลักษณ์ด้านภาษาได้ชัดเจนที่สุดคือ ภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 45.80
13. อัตลักษณ์ด้านอาหารท้องถิ่นได้ชัดเจนที่สุดคือ อาหารมอญ(ข้าวแซ่) คิดเป็นร้อยละ 41.40
14. อัตลักษณ์ด้านการแต่งกายได้ชัดเจนที่สุดคือ การห่มสไบ คิดเป็นร้อยละ 41

ส่วนที่ 2 อัตลักษณ์ด้านใดในจังหวัดปทุมธานีที่ชัดเจนที่สุด

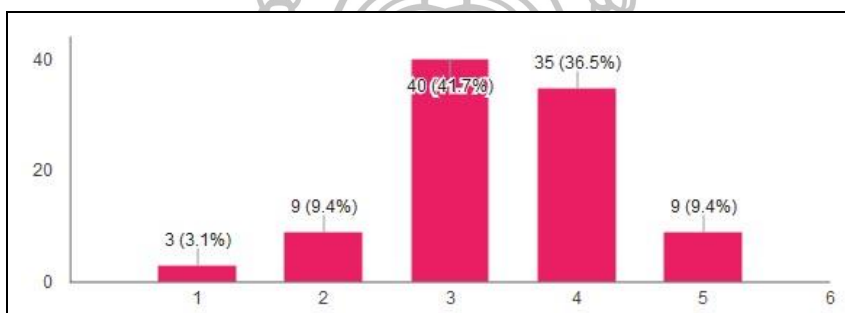

ภาพที่ 71 รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ทางธรรมชาติของท้องถิ่น

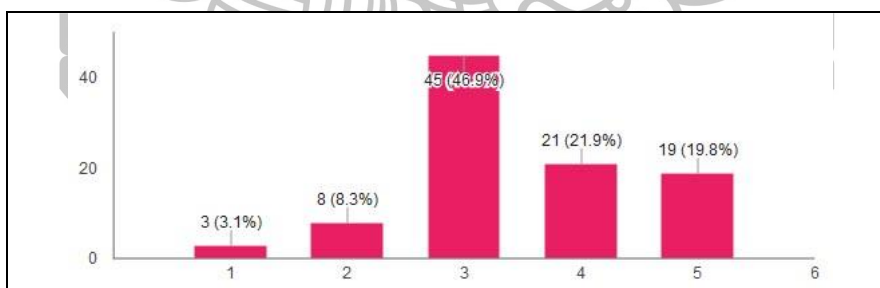
(ภาพโดยผู้วิจัย)

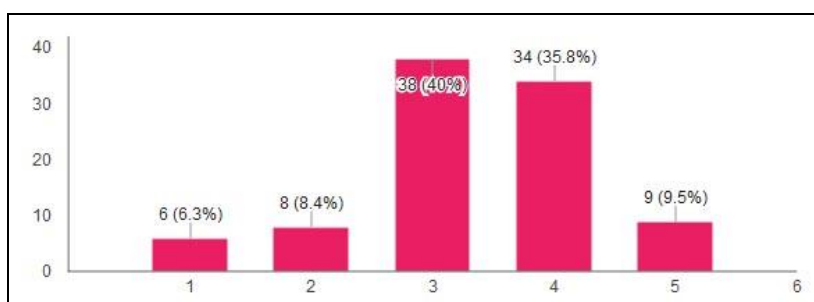
ภาพที่ 72 รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ (ภาพโดยผู้วิจัย)

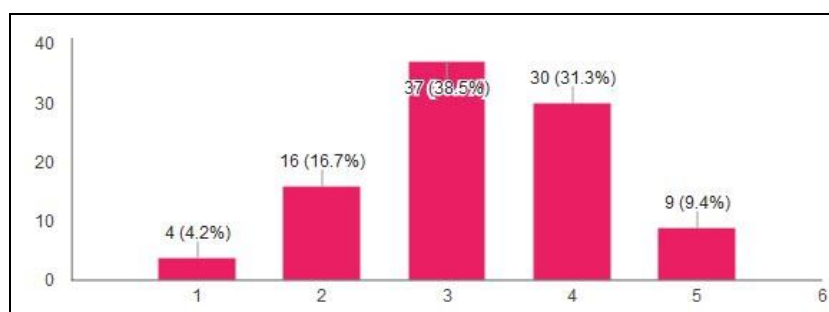
ภาพที่ 73 รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านการละเล่นพื้นบ้าน (ภาพโดยผู้วิจัย)

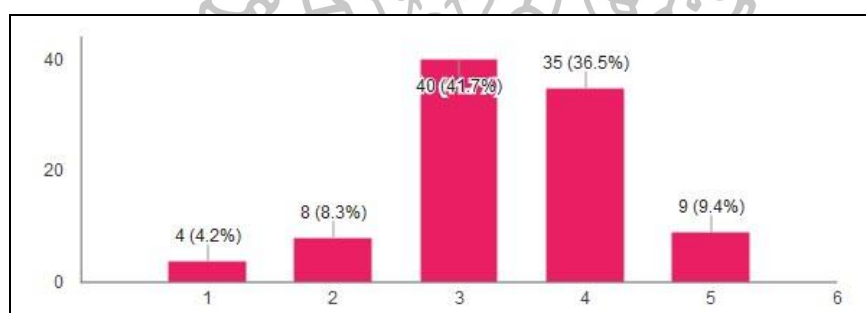
ภาพที่ 74 รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านศาสนา (ภาพโดยผู้วิจัย)

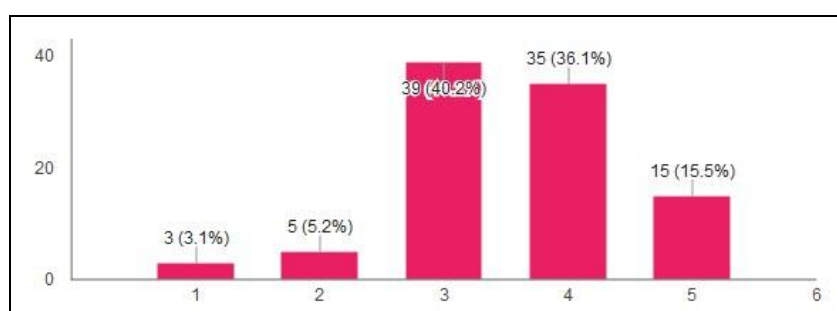
ภาพที่ 75 รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านความเชื่อ
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 76 รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านพิธีกรรม
(ภาพโดยผู้วิจัย)

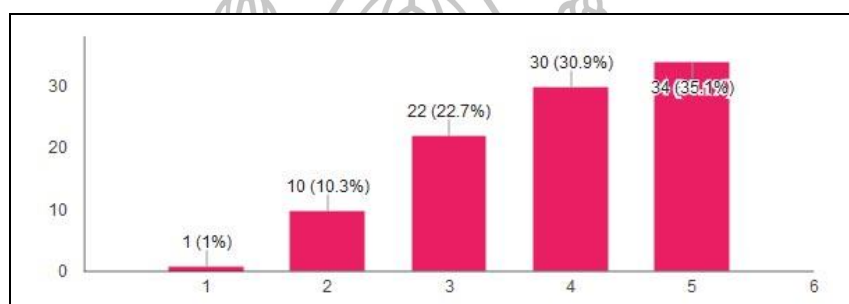
ภาพที่ 77 รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านสถานที่ท่องเที่ยว
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 78 รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านประเพณีที่สำคัญ
(ภาพโดยผู้วิจัย)

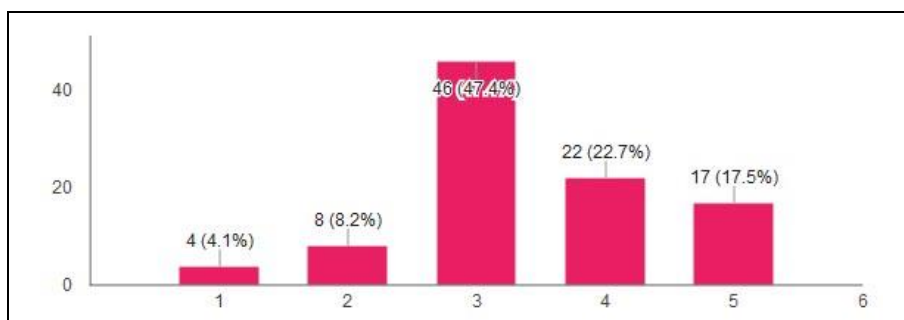
ภาพที่ 79 รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านบุคคลสำคัญของจังหวัดปทุมธานี
(ภาพโดยผู้วิจัย)

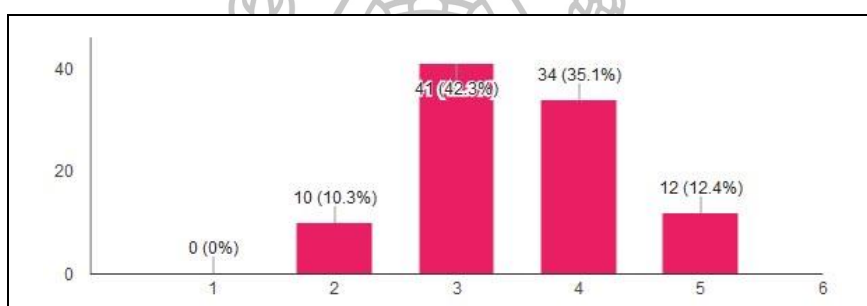
ภาพที่ 80 รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านงานศิลปหัตถกรรม
(ภาพโดยผู้วิจัย)

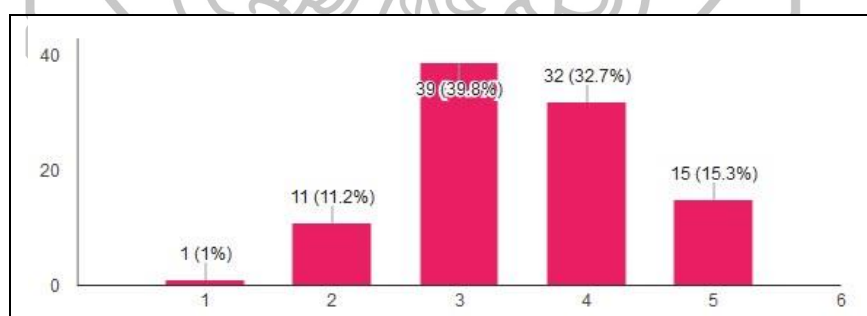
ภาพที่ 81 รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านงานจิตรกรรม
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 82 รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านภาษา
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 83 รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านอาหารท้องถิ่น
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 84 รูปภาพแสดงสัดส่วนอัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ตารางที่ 5 วิเคราะห์หาอัตลักษณ์ด้านใด ในจังหวัดปทุมธานีที่ชัดเจนที่สุด

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1. อัตลักษณ์ทางธรรมชาติของท้องถิ่น	4.52	0.84	ดีมาก

2. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ	3.74	0.83	ปานกลาง
3. อัตลักษณ์ด้านการละเล่นพื้นบ้าน	3.40	0.89	ปานกลาง
4. อัตลักษณ์ด้านศาสนา	3.47	0.99	ปานกลาง
5. อัตลักษณ์ด้านความเชื่อ	3.34	0.97	ปานกลาง
6. อัตลักษณ์ด้านพิธีกรรม	3.25	0.91	ปานกลาง
7. อัตลักษณ์ด้านสถานที่ท่องเที่ยว	3.39	0.91	ดี
8. อัตลักษณ์ด้านประเพณีที่สำคัญ	3.56	1.00	ปานกลาง
9. อัตลักษณ์ด้านบุคคลสำคัญของจังหวัดปทุมธานี	3.89	1.03	ดี
10. อัตลักษณ์ด้านงานศิลปหัตถกรรม	4.53	0.81	ดีมาก
11. อัตลักษณ์ด้านงานจิตรกรรม	4.00	1.00	ปานกลาง
12. อัตลักษณ์ด้านภาษา	3.45	0.83	ปานกลาง
13. อัตลักษณ์ด้านอาหารพื้นถิ่น	3.41	0.91	ปานกลาง
14. อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย	3.50	0.91	ดี

การคำนวณค่าทัศนคติประชากร

\bar{X} คือค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของจำนวนคน

SD. คือส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

N คือผลรวมทั้งหมด

ความกว้างของอันตรภาคชั้น = $\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$

สรุปคำนวณค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยโปรแกรมคำนวณทางคอมพิวเตอร์ สามารถสรุปจากตารางผลรับจากแบบสอบถามการออกแบบสินค้าจังหวัดปทุมธานีด้วยหัตถกรรมเศษผ้า โดยประชากรที่อาศัยในจังหวัดปทุมธานี 100 คน สรุปได้ดังนี้

1. อัตลักษณ์ทางธรรมชาติของท้องถิ่น (ดอกบัว) มีระดับการแสดงอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีโดยรวมดีมาก
2. อัตลักษณ์ด้านงานศิลปหัตถกรรม (ตุ้มสามโคก) มีระดับการแสดงอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีโดยรวมดีมาก
3. อัตลักษณ์ด้านเชื้อชาติมอญใต้วิเคราะห์จากภาคเอกสาร หงส์ เป็นสัญลักษณ์ของเมืองหงสาวดี อดีตเมืองหลวงของชนชาติมอญ เมื่อชาวมอญอพยพไปอยู่ที่ใดจึงต้องสร้างเสาหงส์ประจำวัด เพื่อเป็นการระลึกถึงประเทศบ้านเกิดเมืองนอน ผู้วิจัยเปรียบเทียบรูปทรงหงส์ของไทยและหงส์ของมอญ เพื่อนำไปสู่การออกแบบให้มีรูปทรงที่แตกต่างกันและชัดเจนในการออกแบบ

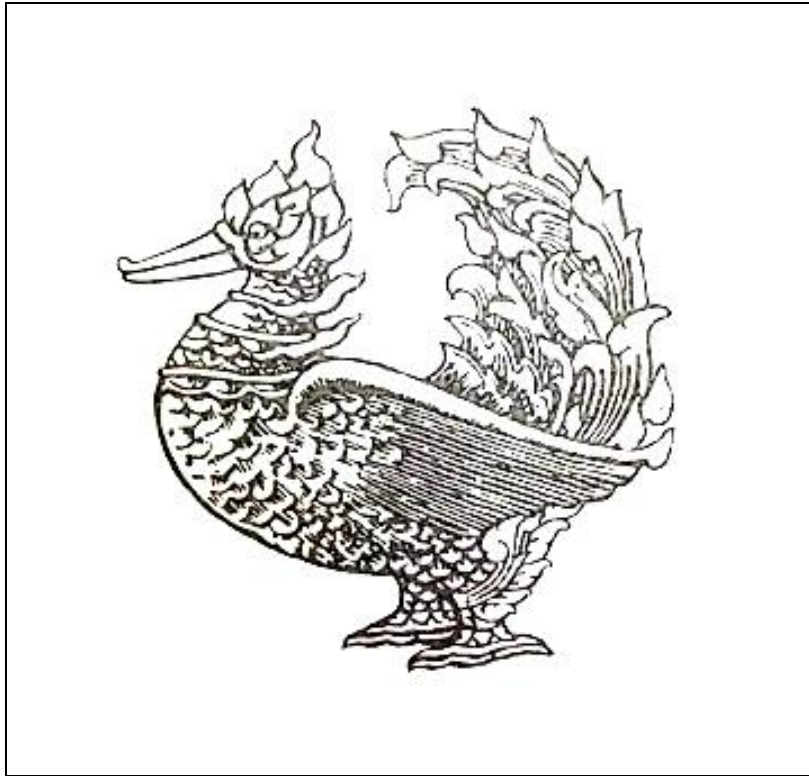
1.2 วิเคราะห์แนวคิดในการออกแบบ

1.2.1 ผลการศึกษาตามหลักการออกแบบลวดลายและแนวคิดคุณลักษณะของสัญลักษณ์ที่ดีเพื่อการออกแบบลวดลายที่สามารถสื่อสารอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยพบว่า มรดกทางวัฒนธรรมสามารถนำมาสร้างสรรค์เป็นงานออกแบบลวดลาย เพื่อการสื่อสารและเพิ่มมูลค่าให้กับเศษผ้า นำไปสู่การประยุกต์กับวัสดุอื่นๆ ได้ เช่น กระเป๋า เสื้อ ผ้าห่ม

แนวคิดคุณลักษณะของสัญลักษณ์ที่ดีโดย คุณทองเจือ เขียวทอง ปรับพัฒนาจากของ คุณยามะ ดังนี้

1. ความหมาย
2. ความเหมาะสมกับสื่อ
3. ความร่วมสมัย
4. ความน่าเชื่อถือ
5. ความเป็นเอกลักษณ์
6. สี
7. ความเรียบง่าย
8. ความเป็นสากล
9. การนำไปใช้ประโยชน์ง่าย
10. เอกภาพ
11. ความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

ภาพที่ 85 ลักษณะหงส์ของมอญ

ที่มา: วิถีไทยมอญในสังคมร่วมสมัย, ลักษณะหงส์ของมอญ (กรุงเทพฯ : บริษัท แทนคุณ แอดวานซ์ จำกัด, 2558) 123.

รูปร่างต้นเป็นรูปที่ผู้วิจัยใช้เป็นต้นแบบในการออกแบบ รูปทรงหงส์ โดยลดทอนรูปทรงด้วยการลดทอนรายละเอียด ให้มีรูปทรงที่เรียบง่าย เกิดการจดจำได้ดี ตามหลักการออกแบบตราสัญลักษณ์

ภาพที่ 86 รูปภาพร่างหงส์ของมอญ
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 87 รูปภาพร่างหงส์ของมอญ
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 88 ลักษณะตุ่มสามโคก

ที่มา: กองบรรณาธิการจังหวัดปทุมธานี, ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เอส.เอส.กรุ๊ป, 2554), 79.

รูปข้างต้นเป็นรูปที่ผู้วิจัยใช้เป็นต้นแบบในการออกแบบ รูปทรงตุ่มสามโคก โดยลดทอนรูปทรงด้วยการลดทอนรายละเอียด ให้มีรูปทรงที่เรียบง่าย เกิดการจดจำได้ดี ตามหลักการออกแบบตราสัญลักษณ์

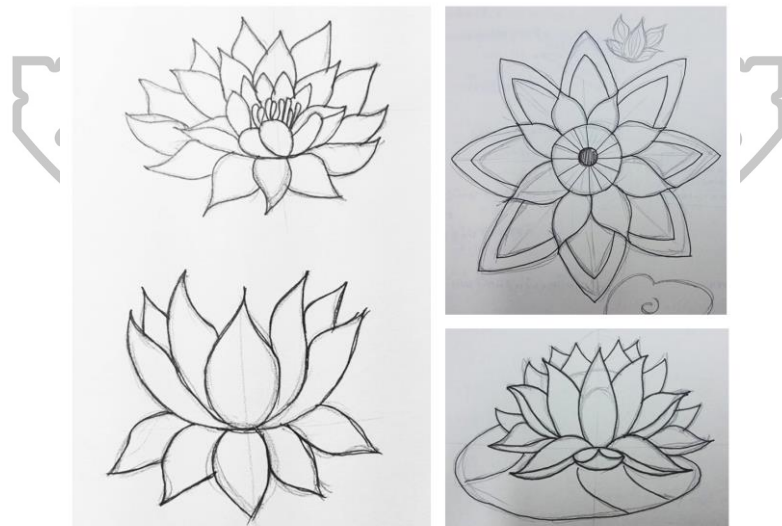
ภาพที่ 89 รูปภาพร่างตุ่มสามโคก

(ภาพโดยผู้วิจัย)

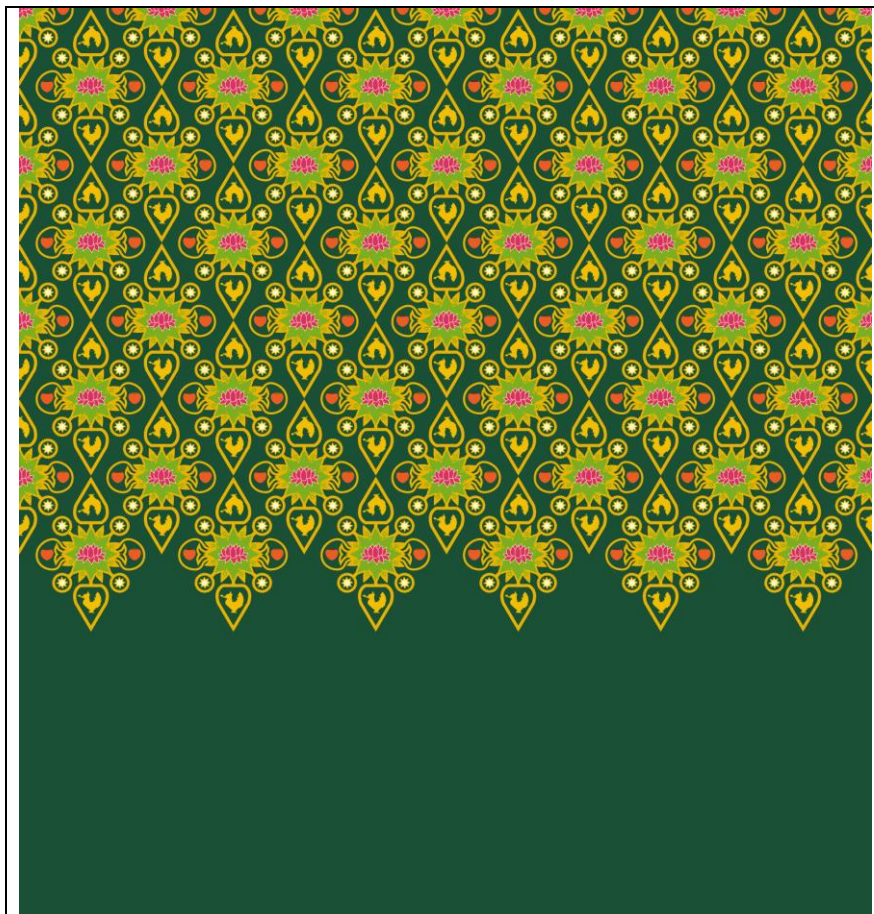
ภาพที่ 90 รูปภาพดอกบัวหลวง
(ภาพโดยผู้วิจัย)

รูปข้างต้นเป็นรูปที่ผู้วิจัยใช้เป็นต้นแบบในการออกแบบ รูปทรงตุ้มสามโคก โดยถอนรูปทรงด้วยการลดทอนรายละเอียด ให้มีรูปทรงที่เรียบง่าย เกิดการจดจำได้ดี ตามหลักการออกแบบตราสัญลักษณ์

ภาพที่ 90 รูปภาพร่างดอกบัวหลวง
(ภาพโดยผู้วิจัย)

จากการวิเคราะห์หลักการออกแบบลวดลายด้วยการจัดจังหวะตัวลายให้ต่อเนื่อง เคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันจากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ มีขั้นตอนดังนี้

ภาพที่ 92 ลวดลายแบบร่างที่ 1
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

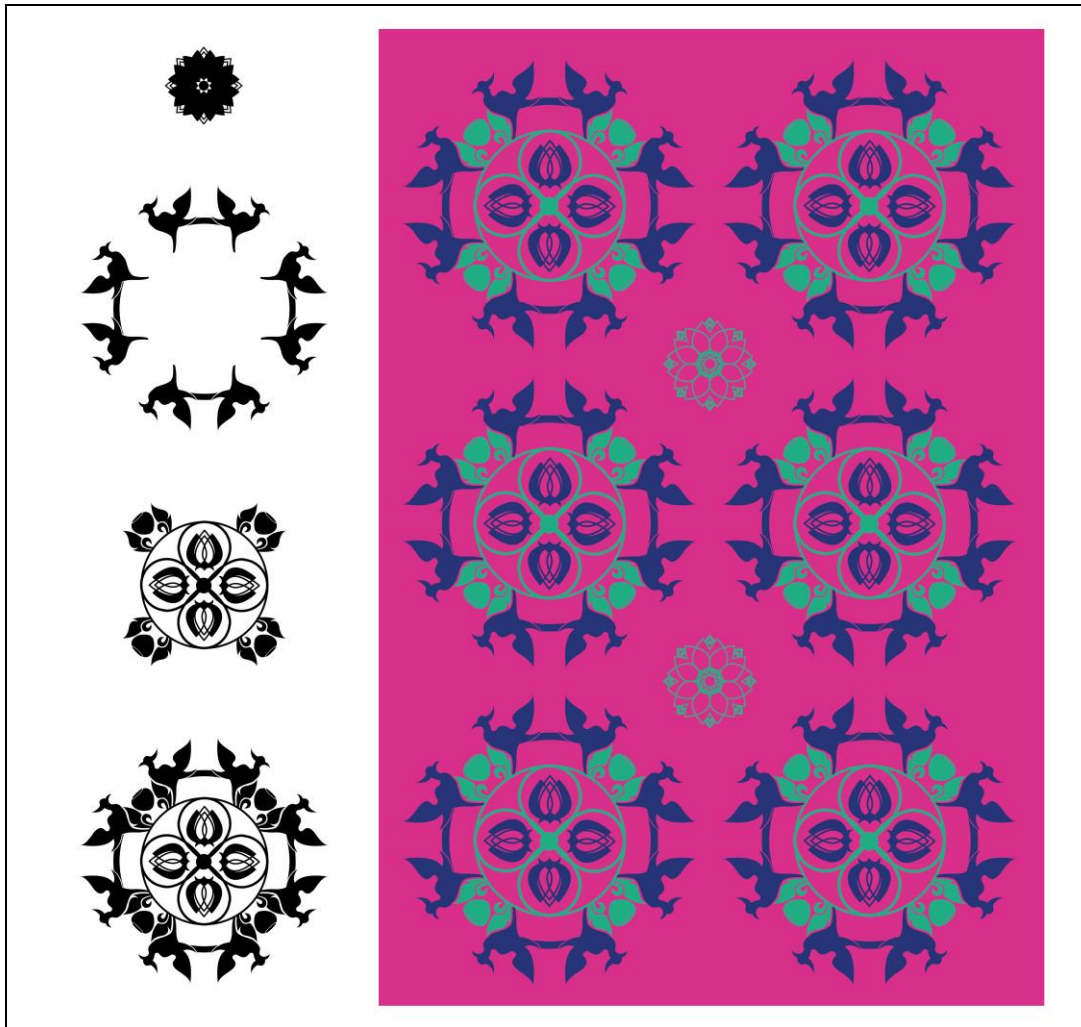
ข้อดี

รูปทรงโดยรวมมีความสวยงามในระดับหนึ่ง

ข้อเสีย 1. ลวดลายที่ถอดแบบจากอัตลักษณ์ยังไม่สื่อสารถึงอัตลักษณ์

2. การวางองค์ประกอบลวดลาย และการใช้ชุดสี ต้องพัฒนาเพิ่มเติม ขาดความงามดึงดูดผู้บริโภค

3. งานออกแบบแบบที่ 1 สวย สามารถพัฒนาต่อ จากแนวคิดเดิมใช้ชุดสีใหม่และ พัฒนาการออกแบบสัญลักษณ์เพิ่ม โดยการลดทอนลวดลาย

ภาพที่ 93 ลวดลายแบบร่างที่ 2
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

ข้อดี

ภาพที่ 93 การจัดวางองค์ประกอบลวดลายพัฒนาขึ้น ควรพัฒนาการจัดวางชุดสี และพัฒนาด้านการออกแบบรูปแบบสินค้าให้มากขึ้น

ข้อเสีย

ยังไม่เห็นความแตกต่างกับการออกแบบในท้องตลาด

1.2.2 แนวคิดคุณลักษณะของสัญลักษณ์ที่ดี ของคุณทองเจ็ด เขียดทอง ปรับพัฒนาจากของ คูวายามะ (Kuwayama, 1973)

ภาพที่ 94 การออกแบบตราสัญลักษณ์แบบร่างที่ 1
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ
ลวดลายซับซ้อนไป ตัดทอนให้เรียบง่าย สีที่ใช้อยังไม่สื่อถึงอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานี

ภาพที่ 95 การออกแบบตราสัญลักษณ์แบบร่างที่ 2
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

ลดลายซับซ้อนเกินไป ควรตัดทอนให้เรียบง่าย สีที่ใช้ยังไม่สื่อถึงอัตลักษณ์จังหวัด

ปทุมธานี

ภาพที่ 96 การออกแบบตราสัญลักษณ์แบบร่างที่ 3
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ
ลวดลายตัดทอนมาถูกทาง แต่อักษรชื่อปทุมธานีเปลี่ยนใช้อักษรสำเร็จ เพื่อไม่ให้
ลวดลายแข่งกับลวดลายตราสัญลักษณ์

ภาพที่ 97 การออกแบบตราสัญลักษณ์แบบร่างที่ 4
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ
ตราสัญลักษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไข

1.2.3 การวิเคราะห์งานออกแบบสินค้าจากเหตุการณ์เฉพาะฟ้าโดยใช้แนวคิดการ
พัฒนาสินค้า Replacement Product of Modify Product มีรูปแบบดังนี้

ผู้วิจัยออกแบบสินค้าต้นแบบอยู่ในกลุ่มของตกแต่งบ้านจากการรวบรวมข้อมูล
ปัจจุบันจังหวัดปทุมธานีเป็นพื้นที่ที่มีบ้านจัดสรรขึ้นเป็นจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ แทนที่พื้นที่การเกษตร
เช่น นา สวนส้ม ซึ่งเป็นอาชีพที่ประชากรในจังหวัดปทุมธานี ประกอบอาชีพกันในอดีต นำไปสู่การ
ออกแบบดังนี้

ภาพที่ 98 การออกแบบสินค้าต้นแบบที่ 1

(ภาพโดยผู้วิจัย)

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

เห็นความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาผลงานไปในแนวทางนี้ แต่การออกแบบรูปทรงตัวผลิตภัณฑ์ยังมีจำนวนน้อยไป ควรลองออกแบบมาหลายรูปแบบ โดยมีปัญหาดังนี้

1. การจัดวางองค์ประกอบของลวดลาย ขาดความดึงดูด รูปแบบผลิตภัณฑ์ต้องพัฒนาเพิ่มมาหลายรูปแบบเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เปรียบเทียบกับงานของผู้วิจัย
2. ลวดลายเหมือนลายผ้าถุง พัฒนาการลวดทอนรูปทรงเพื่อให้การจดจำในตัวสินค้า และพัฒนาการจัดวางให้น่าสนใจขึ้น

3. กำหนดโจทย์ในการออกแบบให้ชัดเจน (Design Brief)

ภาพที่ 99 การออกแบบสินค้าต้นแบบที่ 2

(ภาพโดยผู้วิจัย)

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

1. รูปแบบการพัฒนาหมอนอิง มีการวางองค์ประกอบดีขึ้น แต่ควรเพิ่มจังหวะการจัดวางชุดสี และวางองค์ประกอบศิลป์หลายๆ รูปแบบ เพราะการออกแบบยังเหมือนกับสินค้าที่มีจำหน่ายทั่วไปขาดความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ ควรหาเอกลักษณ์ของตนเองเพิ่มความแตกต่างจากงานออกแบบอื่น

2. พัฒนาทักษะการจัดวางองค์ประกอบ และการใช้ชุดสี

3. ขาดการวิเคราะห์ชนิดของเศษผ้า เพื่อหาคุณสมบัติที่เป็นจุดเด่นของเศษผ้าแต่ละชนิด และใช้เศษผ้าน้อยในการสร้างสรรค์น้อยไป ทำให้คลาดเคลื่อนจากหัวข้อวิทยานิพนธ์

ภาพที่ 100 การออกแบบสินค้าต้นแบบที่ 3
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ
ปรับปรุงชิ้นงานดีขึ้น ในด้านการใช้เศษผ้า

ส่วนที่ 2 ผลงานออกแบบ

2.1 การออกแบบนิเทศศิลป์

1. รูปแบบอักษรไทยและอักษรภาษาอังกฤษ

ผู้วิจัยใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK เป็นตัวอักษรมาตรฐานทางราชการอ่านง่าย
เหมาะกับการใช้ในงานออกแบบ สื่อสารเข้าใจง่าย และเป็นมาตรฐานสากล

ตัวอักษรไทย	
ก ข ค ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ท ฒ ณ ด ต ถ ท	หัวข้อเรื่อง
ธ น บ ป ฟ พ ผ ฝ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห อ ฮ	TH SarabunPSK
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9	
ก ข ค ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ท ฒ ณ ด ต ถ ท	ข้อความ
ธ น บ ป ฟ พ ผ ฝ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห อ ฮ	TH SarabunPSK
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9	
<p>ความสัมพันธ์กับชุมชน</p> <p>ปัจจุบันมีการนำวัสดุเหลือใช้มาประดิษฐ์เป็นสิ่งของสำหรับใช้สอยในชีวิตประจำวันมากมาย เช่น พรมเช็ดเท้าจากเศษผ้าของใช้ที่ทุกๆครัวเรือนจะต้องมีทุกวันนี้พรมเช็ดเท้ามีลวดลายและรูปแบบต่างๆมากมายให้เราเลือกใช้แถมวิธีทำก็ไม่ได้ยากอย่างที่คิดอีกทั้งยังสามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพอิสระได้อีกด้วยสำหรับผู้ที่กำลังมองหาช่องทาง ประกอบอาชีพอิสระที่สามารถทำอยู่ที่บ้านได้ และมีเวลาดูแลบ้าน ดูแลครอบครัว</p>	
ตัวอักษรไทย	
A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z	หัวข้อเรื่อง
a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v w x y z	TH SarabunPSK
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9	
A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z	ข้อความ
a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v w x y z	TH SarabunPSK
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9	
<p>Community relations</p> <p>The present invention is a waste items for daily living, such as the doormat of the rag. The use of every household today has to be a doormat patterned and so many different ways to use it, it's not hard to do. The idea is also to engage in a self-employed as well for those who are looking for avenues. Self-employed That can be done at home. Home care, family care and time.</p>	

ภาพที่ 101 รูปแบบอักษรไทยและอักษรภาษาอังกฤษ
(ภาพโดยผู้วิจัย)

2. รูปแบบโปสเตอร์ นามบัตร และสแตนดี้
 ผู้วิจัยใช้สีชมพูเป็นหลักในการสื่อสารให้ผู้บริโภคจดจำรูปแบบของสีในการสื่อสาร
 แทนค่าของสีดอกบัวหลวง และเพื่อให้เข้ากับสินค้าต้นแบบที่นำเสนอเป็นสีชมพู

ภาพที่ 102 รูปแบบโปสเตอร์ นามบัตร และสแตนดี้
 (ภาพโดยผู้วิจัย)

สื่อสิ่งพิมพ์และงานโฆษณาประชาสัมพันธ์
ตัวอย่างการจัดวางบนหน้าเว็บเพจ

ภาพที่ 103 รูปแบบหน้าเว็บกลุ่มอาชีพสตรีแม่บ้านบางพูน จังหวัดปทุมธานี
(ภาพโดยผู้วิจัย)

BROCHURE
ขนาด : 26x18 cm.

หน้า

หลัง

ภาพที่ 104 รูปแบบโบรชัวร์
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 105 รูปแบบเสื้อ
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 106 รูปแบบหมวก
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 107 รูปแบบตราปั๊มแบบที่ 1
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 108 รูปแบบตราปั๊มแบบที่ 2
(ภาพโดยผู้วิจัย)

2.2 การออกแบบประยุกต์ศิลป์

การนำลวดลายบนผ้าประยุกต์กับเศษผ้ายัด ผู้วิจัยได้ลดขนาดของเศษผ้าเพื่อให้น้ำหนักของสินค้าต้นแบบเบา และใช้เทคนิคการถักโครเชต์สร้างสรรค์เป็นลวดลายสีเหลี่ยม วงกลม เพื่อ

ลดทอนการใช้เศษผ้าให้น้อยลง แตกต่างจากรูปแบบเดิมของพรมเช้คเท้า ให้สินค้ามีลวดลายที่เล็ก
ละเอียดสร้างความประณีตให้กับสินค้าต้นแบบ นำไปสู่การพัฒนาารูปแบบที่ตอบการใช้งานได้

ภาพที่ 109 รูปแบบสินค้าต้นแบบ 1 ด้านหน้า
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 110 รูปแบบตราปั้มแบบที่ 1 ด้านหลัง
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 111 รูปแบบสินค้าต้นแบบ 2 ด้านหน้า
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 112 รูปแบบสินค้าต้นแบบ 2 ด้านหลัง
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 113 รูปแบบสินค้าต้นแบบ 3 ด้านหน้า
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 114 รูปแบบสินค้าต้นแบบ 3 ด้านหลัง
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 115 รูปแบบสินค้าต้นแบบ 4
(ภาพโดยผู้วิจัย)

ส่วนที่ 3 การประเมินผล

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสินค้า

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1. ประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพ			
มีความแข็งแรง	2.30	0.79	น้อย
มีความเหมาะสมกับการใช้งาน	3.70	0.95	ดี
2. ความสวยงาม			
มีเอกลักษณ์น่าสนใจ ดึงดูดใจ	4.24	0.66	ดี
มีคุณค่าของสินค้า	4.16	0.82	ดี
3. การสื่อสาร			
มีความชัดเจน	4.74	0.46	ดีมาก

สรุป หมนอนอิงมีระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ที่ระดับดี (ค่าเฉลี่ย = 3.83) สามารถแสดงค่าได้ดังนี้

1. ด้านความแข็งแรงทางกายภาพมีความเหมาะสมน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.30)
2. ด้านความเหมาะสมกับการใช้งานมีความเหมาะสมดี (ค่าเฉลี่ย = 3.70)
3. ด้านมีเอกลักษณ์น่าสนใจ ดึงดูดใจมีความเหมาะสมดี (ค่าเฉลี่ย = 4.24)
4. ด้านมีคุณค่าของสินค้ามีความเหมาะสมดี (ค่าเฉลี่ย = 4.16)
5. ด้านการสื่อสารที่ชัดเจน มีความเหมาะสมดีมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.74)

ผลการประเมินจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ดังนี้

1. ควรมีการเสนอการใช้เศษผ้าแบบจำแนกประเภทชนิด และการนำไปใช้งาน ขนาดของเศษผ้าแต่ละขนาดสามารถนำไปใช้งาน กับสินค้าประเภทไหน
2. เพิ่มลวดลายและสินค้าจากเศษผ้า
3. เน้นข้อมูลด้านหัตถกรรมเศษผ้าแสดงให้เห็นถึงด้านหัตถกรรมนำมาใช้งานให้หลากหลาย
4. ขาดการวิเคราะห์ชนิดของเศษผ้า เพื่อหาคุณสมบัติที่เป็นจุดเด่นของเศษผ้าแต่ละชนิด และใช้เศษผ้าน้อยในการสร้างสรรค์น้อยไป ทำให้ตลาดเคลื่อนจากหัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลการประเมินจากผู้วิจัย

จากการออกแบบสัญลักษณ์และลวดลายจากอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานี ด้วยเทคนิคการพิมพ์ผ้า ผู้วิจัยเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลอัตลักษณ์ที่ชัดเจนที่สุด โดยนำข้อมูลที่ได้กำหนด โจทย์ทางการออกแบบ (Design Brief) และศึกษาจากข้อมูลข้างต้น ปัญหาที่ผู้วิจัยพบในช่วงแรกของการออกแบบสัญลักษณ์คือการจัดวางองค์ประกอบ การใช้ชุดสี การตัดทอนลวดลาย ยังทำได้ออกมาไม่ดีเท่าที่ควร ผู้วิจัยได้ศึกษาและทำความเข้าใจกับงานมากขึ้น นำไปสู่การออกแบบที่มีความงาม การจัดวางองค์ประกอบ การใช้ชุดสี และการตัดทอนลวดลาย มีพัฒนาการขึ้นในระดับหนึ่ง

ในส่วนของพัฒนาและออกแบบรูปแบบสินค้า ปัญหาที่ผู้วิจัยพบคือผู้วิจัยยังขาดประสบการณ์ทางด้านงานออกแบบวัสดุจากเศษผ้า ผู้วิจัยได้ศึกษาและทำความเข้าใจถึงขนาดของเศษผ้าว่าขนาดเท่าไรจะเหมาะสมกับงานที่ผู้วิจัยออกแบบ แต่ก็ขาดการวิเคราะห์คุณสมบัติของเศษผ้าตั้งแต่แรกทำให้ การพัฒนารูปแบบไม่แตกต่างจากสินค้าที่จำหน่ายในท้องตลาด

ผลงานวิทยานิพนธ์ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับหนึ่งถึงแม้จะมีข้อบกพร่องบ้างก็ตาม แต่สิ่งที่สำคัญคือผู้วิจัยได้ค้นพบว่า การออกแบบอัตลักษณ์สินค้าให้กับชุมชนและพัฒนารูปแบบสินค้าจากเดิมจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน และพบว่าศิลปะร่วมสมัยช่วยเติมเต็มงานหัตถกรรมดั้งเดิมได้

บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและออกแบบอัตลักษณ์สินค้าจังหวัดปทุมธานีจากหัตถกรรมเศษผ้าเพื่อพัฒนารูปแบบสินค้าของกลุ่มอาชีพแม่บ้านบางขุน จังหวัดปทุมธานี กล่าวสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปผลงานวิจัย
2. ข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

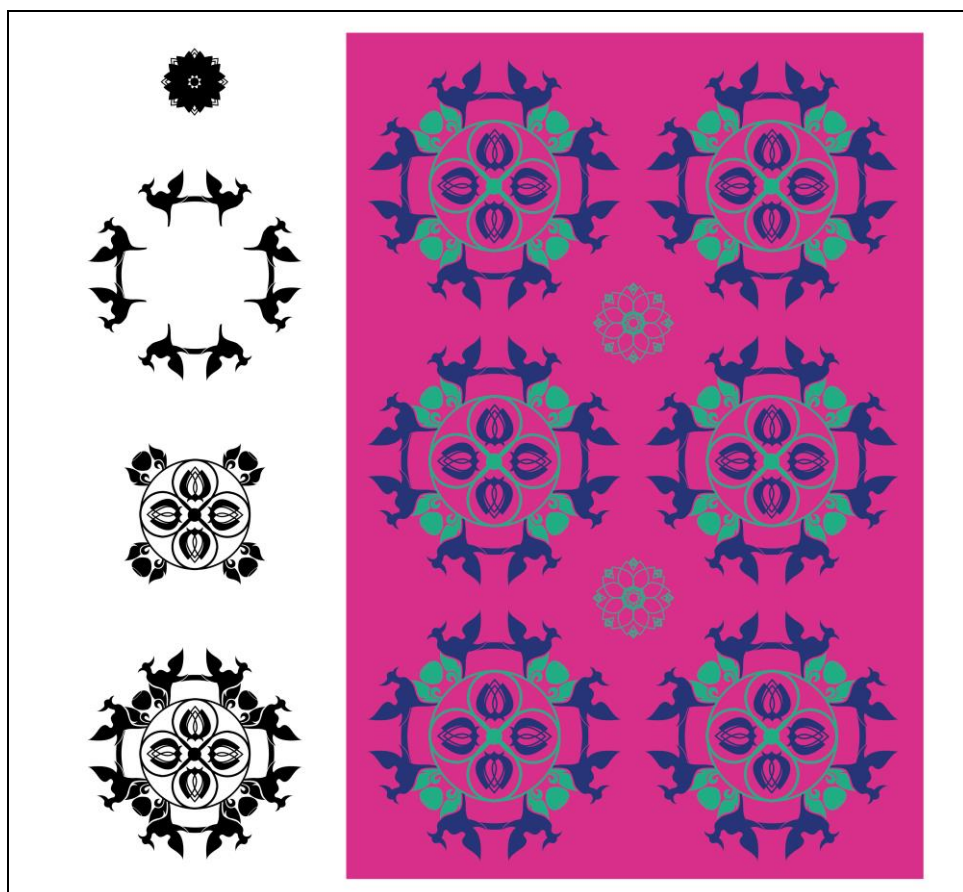
1.1 วิเคราะห์ข้อมูลภาคเอกสารและภาคสนามเพื่อนำไปสู่การสร้างเครื่องมือวิจัยออกแบบแบบประเมินปลายปิด ค้นหาอัตลักษณ์ที่เด่นชัดของจังหวัดปทุมธานี

สรุปผลจากแบบสอบถามการออกแบบสินค้าจังหวัดปทุมธานีด้วยหัตถกรรมเศษผ้า โดยประชากรที่อาศัยในจังหวัดปทุมธานี 100 คน สรุปได้ดังนี้

1. อัตลักษณ์ทางธรรมชาติของท้องถิ่น (ดอกบัว) มีระดับการแสดงอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีโดยรวมดีมาก
2. อัตลักษณ์ด้านงานศิลปหัตถกรรม (ตุ้มสามโคก) มีระดับการแสดงอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีโดยรวมดีมาก
3. อัตลักษณ์ด้านเชื้อชาติมอญได้วิเคราะห์จากภาคเอกสาร หงส์ เป็นสัญลักษณ์ของเมืองหงสาวดี อดีตเมืองหลวงของชนชาติมอญ เมื่อชาวมอญอพยพไปอยู่ที่ใดจึงต้องสร้างเสาหงส์ประจำวัด เพื่อเป็นการระลึกถึงประเทศบ้านเกิดเมืองนอน ผู้วิจัยเปรียบเทียบรูปทรงหงส์ของไทยและหงส์ของมอญ เพื่อนำไปสู่การออกแบบให้มีรูปทรงที่แตกต่างกันและชัดเจนในการออกแบบ

1.2 วิเคราะห์แนวคิดในการออกแบบ

หลักการออกแบบลวดลาย

ภาพที่ 116 รูปแบบลวดลาย
(ภาพโดยผู้วิจัย)

สรุปผลจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

1. รูปแบบการพัฒนาหมอนอิง มีการวางองค์ประกอบดีขึ้น แต่ควรเพิ่มจังหวะการจัดวางชุดสี และวางองค์ประกอบศิลป์หลายๆ รูปแบบ เพราะการออกแบบยังเหมือนกับสินค้าที่มีจำหน่ายทั่วไปขาดความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ ควรหาเอกลักษณ์ของตนเองเพิ่มความแตกต่างจากงานออกแบบอื่น
2. ขาดความชำนาญในการใช้สี และ Graphic pattern หรือ Elements ทางการออกแบบ
3. ขาดการวิเคราะห์ชนิดของเศษผ้า เพื่อหาคุณสมบัติที่เป็นจุดเด่นของเศษผ้า แต่ละชนิดและใช้เศษผ้าน้อยในการสร้างสรรค์น้อยไป ทำให้คลาดเคลื่อนจากหัวข้อวิทยานิพนธ์

1.3. แนวคิดคุณลักษณะของสัญลักษณ์ที่ดี ของคุณทองเจ็ด เขียดทอง ปรับพัฒนา จากของ คุวายามะ

ภาพที่ 117 ตราสัญลักษณ์
(ภาพโดยผู้วิจัย)

สรุปผลจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเรียบง่ายแสดงอัตลักษณ์ชัดเจนขึ้น

1.4. การวิเคราะห์งานออกแบบสินค้าจากหัตถกรรมเศษผ้าโดยใช้แนวคิดการพัฒนา
สินค้า Replacement Product of Modify Product

ภาพที่ 118 ต้นแบบอัตลักษณ์สินค้าจังหวัดปทุมธานีจากหัตถกรรมเศษผ้า 1

(ภาพโดยผู้วิจัย)

สรุปผลจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบการออกแบบสินค้าอยู่ในเกณฑ์ดีขึ้นไปสู่การสร้างสรรค์สินค้าการนำวัสดุเศษผ้ามาใช้มากขึ้น

1.3 ผลงานออกแบบ ผู้วิจัยแบ่งการออกแบบเป็น 2 ส่วน

1. การออกแบบนิเทศศิลป์
2. การออกแบบประยุกต์ศิลป์
 1. โบร์ชัวร์
 2. โปสเตอร์
 3. เสื้อและหมวก
 4. หน้าเว็บเพจ
 5. นามบัตรและตราปั๊มตราสัญลักษณ์

สรุปผลจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

1. การสื่อสารอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีอยู่ในเกณฑ์ดี
2. โดยรวมสวยงามดี

สรุปการออกแบบประยุกต์ศิลป์

ภาพที่ 119 ต้นแบบอัตลักษณ์สินค้าจังหวัดปทุมธานีจากหัตถกรรมเศษผ้า 2
(ภาพโดยผู้วิจัย)

สรุปผลจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

ปรับปรุงชิ้นงานดีขึ้น ในด้านการใช้เศษผ้า

1.4 การประเมินผล ผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน

1. ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ
2. แบบประเมินปลายปิดจากกลุ่มอาชีพแม่บ้านบางพูน 100 คน

สรุปผลข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

1. ควรมีการเสนอการใช้เศษผ้าแบบจำแนกประเภทชนิด และการนำไปใช้งาน ขนาดของเศษผ้าแต่ละขนาดสามารถนำไปใช้งาน กับสินค้าประเภทไหน

2. เพิ่มลวดลายและสินค้าจากเศษผ้า

3. เน้นข้อมูลด้านหัตถกรรมเศษผ้าแสดงให้เห็นถึงด้านหัตถกรรมมานำมาใช้งานให้หลากหลาย

4. ขาดการวิเคราะห์คุณสมบัติของวัสดุที่นำมาใช้ในการออกแบบ

สรุปผลแบบประเมินจากกลุ่มอาชีพแม่บ้านบางพูน จังหวัดปทุมธานี 100 คน ระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ที่ระดับดี (ค่าเฉลี่ย = 3.83) สามารถแสดงค่าได้ดังนี้

1. ด้านความแข็งแรงทางกายภาพมีความเหมาะสมน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.30)
2. ด้านความเหมาะสมกับการใช้งานมีความเหมาะสมดี (ค่าเฉลี่ย = 3.70)
3. ด้านมีเอกลักษณ์น่าสนใจ ดึงดูดใจมีความเหมาะสมดี (ค่าเฉลี่ย = 4.24)

4. ด้านมีคุณค่าของสินค้ามีความเหมาะสมดี (ค่าเฉลี่ย = 4.16)
5. ด้านการสื่อสารที่ชัดเจน มีความเหมาะสมดีมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.74)

2. ข้อเสนอแนะ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

1. ควรมีการเสนอการใช้เศษผ้าแบบจำแนกประเภทชนิด และการนำไปใช้งาน ขนาดของเศษผ้าแต่ละขนาดสามารถนำไปใช้งาน กับสินค้าประเภทไหน
2. เพิ่มลวดลายและสินค้าจากเศษผ้า
3. เน้นข้อมูลด้านหัตถกรรมเศษผ้าแสดงให้เห็นถึงด้านหัตถกรรมนำมาใช้งานให้หลากหลาย
4. ขาดการวิเคราะห์ชนิดของเศษผ้า เพื่อหาคุณสมบัติที่เป็นจุดเด่นของเศษผ้าแต่ละชนิด และใช้เศษผ้าน้อยในการสร้างสรรค์น้อยไป ทำให้คลาดเคลื่อนจากหัวข้อวิทยานิพนธ์

รายการอ้างอิง

- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2544). **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดปทุมธานี**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ.
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล. (2546). **อัตลักษณ์**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา.
- ชูศักดิ์ ไทพานิชย์. (2556). **การออกแบบสวดลาย**. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.
- ศูนย์ประวัติศาสตร์เมืองปทุมธานี. (2554). **ปทุมธานีเมืองแห่งสายน้ำและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: วี.เอส.เอส.กรุ๊ป.
- ทองเจือ เขียดทอง. (2548). **การออกแบบสัญลักษณ์**. กรุงเทพฯ: สิปประภา.
- เอกพงษ์ ตรีตรง. (2554). **แรงบันดาลใจที่ส่งผลต่องานสร้างสรรค์**. เข้าถึงเมื่อ 27 มีนาคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.komchadluek.net/news/detail/103184>
- บัวผันเฟคตอริ. (2556). **สินค้า**. เข้าถึงเมื่อ 27 มีนาคม 2559. เข้าถึงได้จาก http://www.buabhat.com/index.php?lang=th&view=product_cate
- ยุพาวดี สมบูรณ์กุล. (2556). **การสร้างแนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่**. เข้าถึงเมื่อ 27 มีนาคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sms/market/Unit4/Subm2/U421-1.htm>
- สุรินทร์ ยี่นีก. (2555). **เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ความเหมือนและความต่าง**. เข้าถึงเมื่อ 27 มีนาคม 2559. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/450615>

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม เรื่อง การออกแบบอัตลักษณ์สินค้าจังหวัดปทุมธานีจากหัตถกรรมเศษผ้า

แบบสอบถาม เรื่อง การออกแบบอัตลักษณ์สินค้าจังหวัดปทุมธานีจากหัตถกรรมเศษผ้า งานวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาถึงอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีใช้ในการออกแบบสินค้าจากอัตลักษณ์ ทางด้านกายภาพและศิลปวัฒนธรรมที่สามารถส่งเสริมอัตลักษณ์และเพิ่มมูลค่าสินค้า ให้กับจังหวัดปทุมธานี

แบบสอบถามนี้มีทั้งหมด 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 การรับรู้และความเข้าใจอัตลักษณ์ปทุมธานี

ส่วนที่ 3 อัตลักษณ์ด้านใดในจังหวัดปทุมธานีที่ชัดเจนที่สุด

ส่วนที่ 1

ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ

- ชาย
- หญิง

2. อายุ

Your answer

3. อาชีพ

- ลูกจ้างในหน่วยงานราชการ
- ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
- ไม่ได้ประกอบอาชีพ/แม่บ้าน
- รับจ้างทั่วไป
- ลูกจ้างบริษัท/ห้าง/ร้าน/หน่วยงานเอกชน
- รับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม
- รัฐวิสาหกิจ
- รับราชการ/พนักงานของรัฐ
- รับจ้างในภาคการเกษตร
- เกษตรกรรม

ส่วนที่ 2

การรับรู้และความเข้าใจอัตลักษณ์ปทุมธานี

1. อัตลักษณ์ทางธรรมชาติของท้องถิ่น

- ดอกบัว
- ต้นข้าว
- นกปากห่าง

2. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ

- วัดท้ายเกาะ
- วัดสิงห์
- วัดบัวขวัญ

3. อัตลักษณ์ด้านการละเล่นพื้นบ้าน

- การละเล่นโนเน
- สะบ้ามอญ
- ทะแยมอญ

4. อัตลักษณ์ด้านศาสนา

- ศาสนาพุทธ
- ศาสนาอิสลาม
- ศาสนาคริสต์

5. อัตลักษณ์ด้านความเชื่อ

- ผีมอญ
- ศาลาอาคม
- โหราศาสตร์

6. อัตลักษณ์ด้านพิธีกรรม

- การแห่หางหงส์
- รำพาช้าวสาร
- ดักบาตรน้ำผึ้ง

7. **อัตลักษณ์ด้านสถานที่ท่องเที่ยว**

- ศาลากลางจังหวัดปทุมธานี
- แพนขาว
- อนุสรณ์สถานแห่งชาติ

8. **อัตลักษณ์ด้านประเพณีที่สำคัญ**

- เบิ่งสงกรานต์
- แข่งลูกหนู
- ตักบาตรพระร้อย

9. **อัตลักษณ์ด้านบุคคลสำคัญของจังหวัดปทุมธานี**

- สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี
- สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2
- พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

10. **อัตลักษณ์ด้านงานศิลปหัตถกรรม**

- ตุ่มสามโคก
- หม้อข้าวแม่
- เตาวง

11. **อัตลักษณ์ด้านงานจิตรกรรม**

- วัดเจดวงค์
- วัดป่ากลางทุ่ง
- วัดสิงห์

12. **อัตลักษณ์ด้านภาษา**

- ภาษามอญ
- ภาษามุสลิม
- ภาษาไทย

13. อัดลักษณะด้านอาหารพื้นถิ่น

- ปลาข้าวปอก
- น้ำตาลโตนด
- อาหารมอญ (ข้าวแช่)

14. อัดลักษณะด้านการแต่งกาย

- การนุ่งกางเกงขาสั้น
- การห่มสไบ
- การนุ่งโจง

BACK

NEXT

Never submit passwords through Google Forms.

ส่วนที่ 3

อัดลักษณะด้านใดในจังหวัดปทุมธานีที่ชัดเจนที่สุด ความหมายของการให้คะแนน

5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

มีความเป็นอัดลักษณะจังหวัดปทุมธานีมากที่สุด = 5

มีความเป็นอัดลักษณะจังหวัดปทุมธานีมาก = 4

มีความเป็นอัดลักษณะจังหวัดปทุมธานีปานกลาง = 3

มีความเป็นอัดลักษณะจังหวัดปทุมธานีน้อย = 2

มีความเป็นอัดลักษณะจังหวัดปทุมธานีน้อยที่สุด = 1

1. อັดลัษณัทางธรรมาชาติของทอ้งถึน

1 2 3 4 5

 2. อັดลัษณัทางวัฒนธรรมที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ

1 2 3 4 5

 3. อັดลัษณัด้านการละเล่นพื้นบ้าน

1 2 3 4 5

 4. อັดลัษณัด้านศาสนา

1 2 3 4 5

 5. อັดลัษณัด้านความเชื่อ

1 2 3 4 5

 6. อັดลัษณัด้านพิธีกรรม

1 2 3 4 5

 7. อັดลัษณัด้านสถานที่ทอ้งเที่ยว

1 2 3 4 5

 8. อັดลัษณัด้านประเพณีที่สำคัญ

1 2 3 4 5

9. อັดลัษณใด้านบุคคลสําคัญของจ้หวัดปทุมธานี

1 2 3 4 5

10. อັดลัษณใด้านงานศึลปหัตถกรรม

1 2 3 4 5

11. อັดลัษณใด้านงานจึตกรรม

1 2 3 4 5

12. อັดลัษณใด้านภาษา

1 2 3 4 5

13. อັดลัษณใด้านอาหารพื้นถิ่น

1 2 3 4 5

14. อັดลัษณใด้านการแต่งกาย

1 2 3 4 5

แบบสอบถามผลงานการออกแบบอัตลักษณ์สินค้าจังหวัดปทุมธานี

(แบบสอบถามหลังการออกแบบ)

5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีมากที่สุด = 5

มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีมาก = 4

มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีปานกลาง = 3

มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีน้อย = 2

มีความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดปทุมธานีน้อยที่สุด = 1

ข้อความ	1	2	3	4	5
1.ประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพ					
มีความแข็งแรง					
มีความเหมาะสมกับการใช้งาน					
2.ความสวยงาม					
มีเอกลักษณ์น่าสนใจ ดึงดูดใจ					
มีคุณค่าของสินค้า					
3.การสื่อสาร					
มีความชัดเจน					

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวศิริณฤมล ช้อยเรือง
ที่อยู่	31/439 ซอย 66 หมู่บ้านพฤษาวิลเลจ 1 ถนนลำลูกกา ตำบลบึงคำพร้อย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 12150
โทรศัพท์	086-0134183
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2549	สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาการออกแบบ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. 2557	ศึกษาต่อระดับปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาศิลปะและการออกแบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2550-2555	กราฟฟิคดีไซน์เนอร์ บริษัท เซปเป้ จำกัด มหาชน
พ.ศ. 2555-ปัจจุบัน	โปรดักต์ดีไซน์เนอร์ บริษัท ไทยไทโย จำกัด

